

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Politické aspekty financování obcí v České republice

Bc. Petra Nováková

© 2020 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Petra Nováková

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Politické aspekty financování obcí v České republice

Název anglicky

The Political Aspects of Financing of Municipalities in the Czech Republic

Cíle práce

Tématem diplomové práce je problematika hospodaření obcí (zejména venkovských), řízení veřejných financí a možnosti financování jejich dalšího rozvoje. Výzkum bude zaměřen na vybrané obce ležící ve Středočeském kraji (okres Benešov).

Dílčími cíli práce bude v rámci zvoleného tématu:

1. Charakterizovat hlavní socioekonomické ukazatele vybraných obcí.
2. Analyzovat hospodaření obcí včetně rozpočtového procesu a charakteru rozhodovacího procesu místní samosprávy v oblasti jejich rozvoje.
3. Vyhodnotit výsledky a komparovat zjištění v rámci sledovaných obcí včetně případného návrhu možných zlepšení hospodaření.

Metodika

Při vypracování diplomové práce bude využit výzkumný přístup, který se snaží zohledňovat odlišnosti v obcích různých velikostí a způsobu rozhodování jejich orgánů. Práce bude postavena jako případová studie několika konkrétních obcí venkovského charakteru s prvky dalších standardních metodologických postupů, zejména komparace. Ke sběru potřebných dat budou využity zejména dvě základní techniky, kterými jsou dotazování prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s představiteli obcí a studium dokumentů.

Doporučený rozsah práce

60-70 stran

Klíčová slova

fiskální federalismus, obec, rozpočet obce, příjmy a výdaje, majetek obce, investice, dotace, starosta, řízení veřejných financí, kolektivní rozhodování

Doporučené zdroje informací

Balík, S. Komunální politika, obce, aktéři, a cíle místní politiky. Praha: Grada, 2009
Bernard, J.; Kostelecký, T.; Illner, M.; Vobecká, J. Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011
Heinelt, H.; Magnier, A.; Cabria, M.; Reynaert, H. (eds.). Political Leaders and Changing Local Democracy. The European Mayor. Cham: Palgrave Macmillan, 2018
Kruntorádová, I. Politické aspekty financování českých měst. Praha: Karolinum, 2015
Mouritzen, P. E.; Svava J. H. Leadership at the Apex: Politicians and Administrators in Western Local Governments, Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2002
Peková, J.; Pilný, J.; Jetmar, M. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. Praha: ASPI, 2008
Provaníková, R. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. Praha: Grada, 2015
Swianiewicz, P. An Empirical Typology of Local Government Systems in Eastern Europe. Local Government Studies. Volume: 40, Issue: 2, Pages: 292-311. 2014. DOI: 10.1080/03003930.2013.807807.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jan Čopík, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 26. 11. 2019

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 29. 11. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 04. 04. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Politické aspekty financování obcí v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Janu Čopíkovi, Ph.D. za čas věnovaný konzultacím k této diplomové práci. K jejímu vypracování přispěl cennými věcnými připomínkami a odbornými radami. Další poděkování patří představitelům obcí Chmelná, Libež a Psáře, zejména p. Novákovi, p. Holubovi a Bc. Kadlečkové za předané informace, které přispěly k vypracování této práce, a čas věnovaný dotazům a konzultacím.

Politické aspekty financování obcí v České republice

Abstrakt

Diplomová práce s názvem Politické aspekty financování obcí v České republice se zabývá problematikou hospodaření několika konkrétních venkovských obcí Středočeského kraje. Práce je rozdělena do dvou částí, na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část popisuje základní charakteristiky financování obcí a jejich rozpočtů včetně rozpočtového procesu a jeho schvalování a zahrnuje i způsoby přezkoumání hospodaření. V praktické části je provedena analýza hospodaření obcí Chmelná, Libež a Psáře s prvky komparace a dedukce ve sledovaném období 2010 - 2018 a zhodnocení jejich finanční situace a možností jejich dalšího rozvoje. Společným cílem obcí je péče o své území a vytvoření co možná nejlepších podmínek pro život místním občanům. Mají však omezené možnosti k ovlivnění svých příjmů a výdajů.

Klíčová slova: fiskální federalismus, obec, rozpočet obce, příjmy a výdaje, majetek obce, investice, dotace, starosta, řízení veřejných financí, kolektivní rozhodování

The Political Aspects of Financing of Municipalities in the Czech Republic

Abstract

The diploma thesis called The political aspects of financing municipalities in the Czech Republic investigates the issue of the economy of specific rural villages in the Central Bohemian region. This thesis is divided into two parts - theoretical part and practical part. The theoretical part describes the basic characteristics of the financing of municipalities and their budgets, including the budgetary process and its approval and it involves the ways of reviewing the economy. In the practical part there is an analysis of the economy of municipalities - Chmelná, Libež and Psáře with elements of comparison and deduction in the monitored periods 2010 - 2018 and evaluation of their financial situation and the possibilities of their further development. The common perspective of municipalities is to take care of its territory and to create the best possible conditions for the life of local citizens. However, they have limited possibilities to influence their incomes and expenses.

Keywords: fiscal federalism, municipality, municipal budget, incomes and expenses, municipal property, investment, grants, mayor, public finance management, collective decision making

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce.....	13
2.2 Metodika.....	14
3 Teoretická východiska	15
3.1 Územní samospráva po roce 1989	15
3.1.1 Obce a jejich působnost.....	16
3.1.2 Základní a zvláštní orgány obce	18
3.2 Teorie fiskálního federalismu	19
3.3 Financování obcí.....	21
3.4 Finanční hospodaření obce a jeho nástroje.....	22
3.4.1 Majetek obce a hospodaření s ním.....	22
3.4.2 Rozpočtový proces obce.....	23
3.4.3 Střednědobý výhled rozpočtu obce	23
3.4.4 Rozpočet obce.....	24
3.4.4.1 Struktura rozpočtu a rozpočtová skladba	25
3.4.5 Participativní rozpočet.....	26
3.4.6 Rozpočtové provizorium	27
3.4.7 Závěrečný účet obce.....	28
3.4.8 Rozpočtové určení daní.....	28
3.4.9 Přírážka k daním	29
3.4.10 Pravidla rozpočtové odpovědnosti a zadluženost obcí.....	31
3.5 Finanční kontrola a přezkoumání hospodaření obce.....	33
3.5.1 Vnitřní kontrolní systém obce.....	34
3.5.2 Přezkoumání hospodaření obce	34
4 Vlastní práce	35
4.1 Hospodaření obcí České republiky v roce 2018	35
4.2 Základní charakteristika vybraných obcí Středočeského kraje.....	38
4.2.1 Obec Chmelná.....	40
4.2.2 Obec Libež.....	42
4.2.3 Obec Psáře	44
4.3 Socioekonomické ukazatele vybraných obcí Středočeského kraje.....	46
4.3.1 Obec Chmelná.....	47
4.3.2 Obec Libež.....	47

4.3.3	Obec Psáře	48
4.3.4	Vyhodnocení socioekonomických ukazatelů vybraných obcí.....	49
4.4	Hospodaření a financování vybraných obcí Středočeského kraje	51
4.4.1	Obec Chmelná.....	51
4.4.2	Obec Libež.....	56
4.4.3	Obec Psáře	61
4.4.4	Vyhodnocení hospodaření a financování vybraných obcí	66
4.5	Transfery a investiční činnost vybraných obcí v letech 2010 - 2018.....	68
4.5.1	Obec Chmelná.....	68
4.5.2	Obec Libež.....	70
4.5.3	Obec Psáře	73
4.5.4	Vyhodnocení čerpání transferů a investiční činnosti vybraných obcí	75
5	Výsledky a diskuse	78
5.1	Skutečné příjmy a výdaje vybraných obcí v letech 2010 - 2018	78
5.2	Provozní saldo vybraných obcí v letech 2010 - 2018	80
5.3	Ukazatel dluhové služby vybraných obcí v letech 2010 - 2018	81
5.4	Daňové příjmy vybraných obcí v letech 2010 - 2018	82
5.5	Transfery a investiční aktivity vybraných obcí v letech 2010 - 2018	84
6	Závěr	86
7	Seznam použitých zdrojů	90
8	Přílohy	97
8.1	Příloha A – Seznam otázek pro rozhovory vedené s představiteli vybraných obcí Středočeského kraje	97

Seznam obrázků

Obrázek 1	Mapa vybraných obcí	39
-----------	---------------------------	----

Seznam tabulek

Tabulka 1	Velikostní skupiny obcí podle počtu obyvatel na území České republiky	17
Tabulka 2	Zadluženost obcí ČR v letech 2010 - 2018 (v mld. Kč)	33
Tabulka 3	Příjmy a výdaje obcí ČR v letech 2017 - 2018 (v mld. Kč).....	38

Tabulka 4 Demografický vývoj v obci Chmelná v letech 1869 - 2018	47
Tabulka 5 Roční průměrná míra nezaměstnanosti v obci Chmelná.....	47
Tabulka 6 Demografický vývoj v obci Libež v letech 1869 - 2018.....	48
Tabulka 7 Roční průměrná míra nezaměstnanosti v obci Libež.....	48
Tabulka 8 Demografický vývoj v obci Psáře v letech 1869 - 2018.....	49
Tabulka 9 Roční průměrná míry nezaměstnanosti v obci Psáře	49
Tabulka 10 Roční průměrná míra nezaměstnanosti ve vybraných obcích	50
Tabulka 11 Celkové schválené příjmy a výdaje obce Chmelná	52
Tabulka 12 Druhové členění skutečných příjmů obce Chmelná	53
Tabulka 13 Druhové členění skutečných výdajů obce Chmelná	54
Tabulka 14 Vývoj vlastnictví majetku obce Chmelná	56
Tabulka 15 Celkové schválené a skutečné příjmy a výdaje obce Libež	57
Tabulka 16 Druhové členění skutečných příjmů obce Libež	58
Tabulka 17 Druhové členění skutečných výdajů obce Libež	59
Tabulka 18 Vývoj vlastnictví majetku obce Libež	60
Tabulka 19 Celkové schválené a skutečné příjmy a výdaje obce Psáře.....	62
Tabulka 20 Druhové členění skutečných příjmů obce Psáře.....	63
Tabulka 21 Druhové členění skutečných výdajů obce Psáře.....	64
Tabulka 22 Vývoj vlastnictví majetku obce Psáře.....	65
Tabulka 23 Skutečné přijaté transfery obce Chmelná.....	69
Tabulka 24 Skutečné investiční výdaje obce Chmelná	70
Tabulka 25 Skutečné přijaté transfery obce Libež.....	71
Tabulka 26 Skutečné investiční výdaje obce Libež	72
Tabulka 27 Skutečné přijaté transfery obce Psáře	73
Tabulka 28 Skutečné investiční výdaje obce Psáře.....	74
Tabulka 29 Vývoj skutečně přijatých investičních transferů ve vybraných obcích	76
Tabulka 30 Skutečné příjmy vybraných obcí a jejich přepočet na 1 obyvatele	78
Tabulka 31 Skutečné výdeje vybraných obcí a jejich přepočet na 1 obyvatele	79
Tabulka 32 Vývoj provozního salda vybraných obcí.....	80
Tabulka 33 Skutečné daňové příjmy vybraných obcí a jejich přepočet na 1 obyvatele	82
Tabulka 34 Vývoj sdílených daní a daně z nemovitých věcí ve vybraných obcí	83
Tabulka 35 Vývoj sdílených daní a daně z nemovitých věcí v obci Modrava	84
Tabulka 36 Odměny uvolněných a neuvolněných členů zastupitelstev obcí v Kč	88

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu obyvatelstva vybraných obcí v letech 1869 - 2018.....	50
Graf 2 Vývoj roční průměrné míry nezaměstnanosti vybraných obcí	51
Graf 3 Vývoj skutečných příjmů vybraných obcí.....	67
Graf 4 Vývoj skutečných výdajů vybraných obcí.....	67
Graf 5 Vývoj investičních výdajů ve vybraných obcích v letech 2010 - 2018	77

1 Úvod

V důsledku systémové transformace veřejné správy zahájené počátkem 90. let minulého století došlo v České republice k vytvoření demokratického, ústavního a správního systému. Soustava národních výborů byla nahrazena územním uspořádáním státní správy, byla obnovena územní samospráva a došlo k zavedení tzv. spojeného modelu výkonu veřejné správy. Obce vykonávají činnosti spadající nejen do jejich samostatné působnosti, ale v přenesené působnosti zajišťují i úkony státní správy.

Obce spravují své záležitosti samostatně bez zásahu státu a veškeré činnosti musí realizovat v zájmu obce a jejích občanů. Klíčovým nástrojem hospodaření je rozpočet, kterým jsou možnosti rozvoje obce limitovány. S veřejnými finančními prostředky a majetkem obce musí být nakládáno účelně, efektivně a hospodárně, v souladu se schváleným rozpočtem, zájmy obce a úkoly, které pro ni vyplývají ze zákona.

Diplomová práce s názvem Politické aspekty financování obcí v České republice se zabývá hospodařením vybraných venkovských obcí Středočeského kraje. Každý občan v ČR žije v obci, kterou je i město nebo velkoměsto, i když s odlišnými specifiky, potřebami a rozsahem správních činností. Komunální politika se přímo dotýká každého z nás a každý má možnosti se na ní podílet a zapojovat se do veřejného dění. Občané by měli mít alespoň základní přehled o dění v obci a jejím hospodaření.

Diplomová práce může sloužit i jako určitý návod, jak hospodaření obce posuzovat a sledovat. Příjmy do obecních rozpočtů plynou od občanů, zejména v souvislosti s principem rozpočtového určení daní zavedeného v roce 1993, místními a správními poplatky atd. Mělo by být samozřejmostí zajímat se, jak je s příjmy daňových poplatníků nakládáno.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Tématem diplomové práce je hospodaření venkovských obcí, financování veřejných služeb, statků a rozvoje obcí. Obecní rozpočty jsou různorodé, liší se strukturou příjmů a výdajů v závislosti na velikosti municipalit a charakteru a rozsahu zajišťovaných služeb, plánovaných a realizovaných investičních akcí a jiných projektů.

Cílem diplomové práce je vyhodnotit hospodaření tří venkovských obcí Středočeského kraje v letech 2010 - 2018 a možnosti financování dalšího rozvoje. Výsledkem mohou být doporučení pro jejich budoucí efektivnější hospodaření.

Největší podíl na příjmech obecního rozpočtu obvykle tvoří daně včetně místních a správních poplatků (Čmejrek, Čopík, 2016, s. 124). Spolu s daňovými příjmy jsou druhou největší položkou obecních příjmů i dotace, přičemž se význam daní a transferů vyrovnává (Kruntorádová, 2015, s. 75). Cílem je rovněž analyzovat, zda mají obce možnost ovlivnit výši svých příjmů a zda je jejich objem dostačující pro zabezpečení chodu obce a zajištění veřejných statků a služeb. Byly by schopné financovat investiční akce a jiné projekty bez transferů?

Výzkum je zaměřen na typické venkovské obce Chmelná, Libež a Psáře, které si jsou v mnoha ohledech podobné. Zjištěné závěry lze pak zobecnit na ostatní malé středočeské obce. Důvodem výběru je zjištění, zda hospodárně, efektivně a účelně využívají finanční prostředky pro svůj rozvoj.

V rámci zvoleného tématu diplomové práce byly stanoveny následující dílčí cíle:

1. Charakterizovat hlavní socioekonomické ukazatele obcí
2. Analyzovat hospodaření obcí včetně rozpočtového procesu a charakteru rozhodovacího procesu místní samosprávy v oblasti jejich rozvoje, porovnat zjištěné výsledky a získat tak přehled o jejich finanční situaci
3. Vyhodnotit výsledky a komparovat zjištění v rámci sledovaných obcí včetně případného návrhu možných zlepšení hospodaření

Při zpracování diplomové práce byly využity informace a údaje zjištěné při zpracování autorčinou bakalářské práce s názvem Samospráva a veřejný život v obci Libež pod vedením Ing. Jana Čopíka Ph.D., obhájené dne 25. 5. 2018 na Provozně ekonomické fakultě České zemědělské univerzity v Praze.

2.2 Metodika

Diplomová práce je koncipována jako komparativní případová studie tří obcí okresu Benešov. Vybrané obce z Podblanicka si jsou v mnoha ohledech podobné, zejména pokud jde o geografickou polohu, počet obyvatel, občanskou vybavenost, rozsah správních činností, občanskou participaci, vize dalšího rozvoje atd. Jsou charakterizovány v praktické části práce. Případové studie jsou využívány pro sestavení zobecňujících tvrzení tehdy, kdy není na komunální politiku pohlíženo jako na nejnižší úroveň politiky, ale opírá se o tvrzení, že komunálních politik je tolik, kolik je obcí. Jsou tak zohledňována všechna specifika a odlišnosti malých venkovských obcí (Balík, 2005, s. 163 - 175). Případová i komparativní případová studie se zabývá studiem určitého jevu, přičemž komparativní studie zkoumá minimálně dva existující případy a vzájemně je porovnává. V obou typech jsou vymezeny teoretické koncepty v podobě konkrétních zkoumaných proměnných (Drulák a kol., 2008, s. 62, 67).

Pro získání odpovídajících informací a údajů jsou využity dvě základní techniky sběru dat, a to studium dokumentů a dotazování. Zkoumanými dokumenty jsou účetní a finanční výkazy, zápisy ze zasedání zastupitelstva obce, projektové dokumentace k investičním akcím, zápisy z přezkoumání hospodaření za uplynulé roky, závěrečné účty či místní kroniky. Jsou využity i veřejně dostupné informace z oficiálních internetových stránek obcí, webových portálů Ministerstva financí ČR (MONITOR) a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a data Českého statistického úřadu.

Zásadní technikou pro získání kvalitativních dat jsou polostrukturované rozhovory s představiteli obcí, kterým byly pokládány předem připravené dotazy. Jejich seznam je uveden v příloze A. Žádný z respondentů není v komunální politice nováčkem. Všichni dotazovaní poskytli své poznatky a zkušenosti z mnohaleté praxe, ale i konkrétní údaje k hospodaření dané municipality a možnostem financování investičních projektů. Rozhovory jsou sice časově náročné, ale kromě připravených otázek je možné klást i doplňující či upřesňující dotazy dle toho, jak se rozhovor vyvíjí. Získané informace byly následně podloženy a konfrontovány s veřejně dostupnými údaji uvedenými v aplikacích Ministerstva financí ČR. Za obec Chmelná byl respondentem místní zastupitel a člen kontrolního výboru Pavel Novák. V Libži byly rozhovory vedeny s Jaromírem Holubem, který zde vykonával funkci místostarosty od roku 1990 - 2018. Za obec Psáře poskytla údaje pro zpracování diplomové práce zdejší starostka, Bc. Petra Kadlečková.

3 Teoretická východiska

3.1 Územní samospráva po roce 1989

V roce 1990 byl v České republice zahájen proces reformy veřejné správy založený na přeměně nedemokratického uspořádání systému národních výborů v demokratický, decentralizovaný model místní samosprávy oddělený od státní správy. Došlo k zavedení spojeného modelu výkonu veřejné správy, kdy kraje a obce kromě svých samosprávných záležitostí zajišťují v přenesené působnosti i činnosti státu.

Reforma veřejné správy zahájená koncem 90. let minulého století probíhala ve třech navazujících fázích. První byla zahájena schválením ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, kterým mělo být později zřízeno 13 krajů, kromě hlavního města Prahy. Došlo i k ustavení regionů soudržnosti na úrovni NUTS II a úpravě krajského a obecního zřízení. Následující etapa se týkala ústřední státní správy, probíhala v letech 2000 - 2002 a spočívala v prohloubení decentralizačních a dekoncentračních principů. Některé kompetence byly přesunuty ze státu na územní samosprávné celky a k 31. 12. 2002 ukončily svou činnost okresní úřady. Jejich úkoly přešly na kraje a obce s rozšířenou působností. Poslední etapa zaměřená na výkon veřejné správy byla zahájena v roce 2002, stále trvá a je zaměřena na modernizaci a zefektivnění veřejné správy, její digitalizaci, informatizaci a zvyšování profesionality úředníků. Zavádějí se nové procesy a principy zkvalitňující správní činnosti, např. eGovernment (Čmejrek, Čopík, 2016, s. 29 - 31).

Mezi evropskými místními systémy jsou rozdíly, neexistuje jednotné pojetí a jejich typologie je stanovována na základě různých kritérií. Pro místní správy států střední a východní Evropy, včetně ČR, jsou vymezena kritéria, kterými jsou zejména sídelní struktura, územní organizace a úroveň volených samospráv, decentralizace pravomocí včetně postavení starosty a jeho vztahů s ostatními orgány, finanční autonomie atd. Dle jejich vyhodnocení spadá ČR spolu s Estonskem a Lotyšskem do druhé skupiny typologie. Tento typ lze označit za relativně decentralizovaný a je pro něj charakteristická vysoká fragmentace obcí se systémem kolektivního vedení s nepřímou volbou starostů. Obce zajišťují velké množství úkolů a poskytují široký okruh služeb, ale jejich finanční autonomie je velice nízká. Daňovými příjmy obecních rozpočtů jsou zejména podíly těchto daní vybírané ústředními orgány, tedy státem. Jejich výši nemohou obce žádným

způsobem ovlivnit. Mají možnost rozhodovat o místní daňové politice, ale místní daně a poplatky hrají v celkovém objemu obecních příjmů zanedbatelnou roli (Swianiewicz, 2014).

Podle postavení obcí a jejich vztahů k národním a jiným regionálním vládám a dle postavení orgánů obcí a jejich kompetencí se evropské místní systémy člení na horizontální a vertikální. Vertikální mocenské vztahy jsou založeny na rozdělení kompetencí mezi místní úrovní a národními vládami. Naopak horizontální typologie místní správy je založena na rozdělení pravomocí a kompetencí mezi starostu a ostatní orgány. Oba systémy vykazují určitá negativa, výhodná je tak jejich kombinace, kdy je preferována samostatnost v rozhodování a kompetence samospráv. Stanovenými kritérii byly finanční autonomie, podíl výdajů obcí na HDP a odpovědnost obcí za poskytování sociálních služeb. (Heinelt a kol., 2018, s. 21, 25).

3.1.1 Obce a jejich působnost

Samospráva územních samosprávných celků je zaručena ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava ČR. Obec je obecním zřízením definována jako společenství občanů tvořící územní celek, který je vymezen hranicí území obce. Je veřejnoprávní korporací hospodařící s vlastním majetkem a v právních vztazích vystupuje svým jménem a na vlastní zodpovědnost. Zásadním úkolem je pečovat o všestranný rozvoj svého území, a uspokojovat potřeby svých občanů (§ 1 - 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích).

Obec je významným stupněm nejnižší úrovně vládnutí, což výstižně znázorňuje část Stadionova obecního zřízení z roku 1849, která zní: „*Základem svobodného státu je svobodná obec*“. Tímto zřízením byla v českých zemích poprvé zavedena obecní samospráva (Balík, 2009, s. 7).

V závislosti na počtu obyvatel, jeho hustotě a sociálních a urbanistických znacích sídel bylo možné stanovit, že v roce 2008 tvořily venkovské obce přibližně 71 - 81 % rozlohy ČR (Bernard, Kostecký, Illner, Vobecká, 2011, s. 16, 19). Počátkem 90. let minulého století v důsledku celospolečenských změn začalo docházet ke změnám i v sídelní struktuře na úrovni malých obcí. Začaly se oddělovat od střediskových a až o 50 % narostl počet nově vzniklých obcí s nízkým počtem obyvatel. Některé z nich čítaly jen několik desítek občanů a často se potýkaly s problémy se zajištěním správy a veřejných služeb. Proto došlo k regulaci a úpravě pravidel pro případné budoucí oddělování obce, kdy zákon 128/2000 Sb., o obcích stanovil, že oddělením části obce nemůže vzniknout

obec s nižším počtem obyvatel než 1 000 a původní obec musí mít nejméně stejný počet občanů. V roce 2000 zaujímaly obce do 1 000 obyvatel 80 % počtu všech obcí (Čmejrek, Čopík, 2016, s. 29).

Tabulka 1 Velikostní skupiny obcí podle počtu obyvatel na území České republiky

Rok	Počet obcí v ČR	Z toho je:									
		do 200 obyv.	200 – 499	500 – 999	1.000 – 1.999	2.000 – 4.999	5.000 – 9.999	10.000 – 19.999	20.000 – 49.999	50.000 – 99.999	100.000 a více
1970	7.511	1.489	2.805	1.795	800	400	120	59	26	13	4
1980	4.778	528	1.535	1.345	705	390	136	78	39	17	5
1989	4.101	460	1.207	1.100	665	385	136	81	43	16	8
1990	5.768	1.328	1.951	1.229	645	349	136	81	43	16	8
1995	6.232	1.723	2.030	1.217	647	348	135	65	44	16	7
2000	6.251	1.736	1.990	1.249	651	360	134	67	42	17	5
2006	6.249	1.591	2.019	1.307	685	375	140	69	42	16	5
2010	6.250	1.524	1.975	1.356	723	400	140	69	41	16	6
2018	6.258	1.423	1.937	1.366	769	426	147	69	43	12	6

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Tabulka č. 1 znázorňuje vývoj velikostních skupin obcí s ohledem na jejich počet obyvatel v letech 1970 - 2018 na území ČR. Je z ní patrný trvalý meziroční pokles obcí až do roku 1989 a následný opačný trend. V tomto roce se nacházelo na území státu 4.101 obcí, o šest let později již 6.232, počet tak narostl o 2.131 obcí.

Počet obcí s vyšším počtem obyvatel (od 5.000) je dlouhodobě téměř konstantní. K největšímu meziročnímu nárůstu obcí s počtem obyvatel do 200 došlo v období let 1989 – 1990, z původních 460 na 1.328. Nárůst o 868 obcí byl zapříčiněn změnami v sídelní struktuře na počátku 90. let minulého století. V důsledku obnovení územní samosprávy si i malé vesnice chtěly o svých záležitostech rozhodovat samy. Části obcí se začaly od sebe oddělovat a počet tak značně vzrostl. Ke snížení počtu obcí do 200 obyvatel (o 145) došlo v průběhu let 2000 - 2006, a to z 1.736 na 1.591. Důvodem mohl být nárůst administrativy, kterou malé obce nezvládaly, nebo jejich nedostatečné personální zajištění.

Obec plní řadu funkcí. Jednou z nich je politická spojená s volbou orgánů obcí, místním referendem, vytvářením partnerství, udělováním čestného občanství atd. Ekonomická funkce je zaměřena na hospodaření dle schváleného rozpočtu nebo sestavování závěrečného účtu. V sociální oblasti zřizuje školy, zdravotnická zařízení, pečovatelské domy atd. Dalšími aktivitami jsou zajištění čistoty obce, svoz a likvidace odpadů, čištění odpadních vod, vybudování a údržba technické a dopravní infrastruktury atd. Dalšími činnostmi jsou schvalování územního plánu, plánu rozvoje a dalších rozvojových dokumentů (Balík, 2009. s. 29 - 32).

Po roce 1989 byl schválen koncept spojeného modelu výkonu veřejné správy, kdy obce vykonávají kromě své samostatné působnosti i státní správu v přenesené působnosti. Jsou to činnosti, které na obce delegoval zvláštními zákony stát a poskytuje jim za to určitý objem finančních prostředků. Patří sem záležitosti územního plánování a stavebního řádu, ochrany ovzduší, sociálního zabezpečení, dopravy, projednávání přestupků atd. Podle míry a rozsahu těchto činností se obce člení na běžné, zajišťující základní úkony státní správy ve svém správním obvodu, obce s pověřeným obecním úřadem, vykonávající státní správu v širším okruhu i pro obce ve svém okolí. Bývá i obcí s matričním a stavebním úřadem, organizuje volby do Evropského parlamentu, Parlamentu ČR, zastupitelstev krajů a obcí atd. Obec s rozšířenou působností je současně i obcí s pověřeným obecním úřadem a vykonává nejširší okruh činností. Jsou jimi např. evidence obyvatel a vozidel, vydávání osobních, řidičských a cestovních dokladů, živnostenského oprávnění, vodoprávního řízení, ochrany životního prostředí atd. (Koudelka, 2003, s. 37 - 38).

Vymezení venkovských obcí v České republice

Pro vymezení venkovských obcí jsou využívány tři přístupy. Prvním z nich je kritérium počtu obyvatel, kdy původní hranice oddělující od sebe „neměstské“ obce a města, včetně venkovské obce, činila 2 000 obyvatel. Zákonem 128/2000 Sb., o obcích došlo k navýšení na 3 000 osob, jde však spíše o administrativní hledisko. Z formálního hlediska se za venkov považují sídla, která nejsou městem. Koncem 90. let 20. století tvořil podíl „neměstských“ obcí na jejich celkovém počtu 91,9 %. Po roce 2006 poklesl na 90,6 % v souvislosti se zákonem č. 234/2006 Sb., dle kterého se městem mohla stát obec, která přede dnem 17. května 1954 byla městem, za předpokladu, že o to požádá Poslaneckou sněmovnu ČR. Podle metodiky OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) jsou venkovskými obcemi ty, jejichž hustota zalidnění je menší než 150 obyvatel na 1 km². V některých strategických dokumentech ČR je uvedena hodnota dokonce jen 100 obyvatel na 1 km² (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 89 - 92).

3.1.2 Základní a zvláštní orgány obce

Obecní zřízení upravuje pravomoc, působnost a povinnosti orgánů obce. Základními jsou zastupitelstvo, rada, starosta a obecní úřad. Podle zvláštních právních předpisů zřizuje starosta zvláštní orgány a jsou jimi komise zajišťující výhradně přenesenou působnost. Odlišují se od komisí zřizovaných radou a jsou jimi komise k projednávání přestupků, bezpečnostní či povodňová komise.

Zastupitelstvo obce je vrcholným kolektivním orgánem, jehož členové jsou jako jediní voleni přímou volbou. Mělo by do rozhodování přenášet v největší míře vůli svých voličů. Počet jeho členů se odvíjí od počtu obyvatel obce, v obcích do 500 obyvatel je voleno pět až patnáct členů. Zastupitelstvo rozhoduje o záležitostech samostatné působnosti, např. o schvalování programu rozvoje obce, schvalování rozpočtu a závěrečného účtu, vydávání obecně závazné vyhlášky, volbě starosty, místostarosty, zřizování a rušení výborů, rozhodování o majetkových záležitostech obce atd.

Rada obce je výkonným orgánem v samostatné působnosti, tvoří ji starosta, místostarosta a další členové zvolení z řad zastupitelů. Jejich počet musí být vždy lichý, v rozmezí 5 – 11 radních. Nevolí se v obcích s počtem zastupitelů do 15 členů, zde její pravomoc vykonává starosta. Jejimi kompetencemi je např. kontrola hospodaření, vydávání nařízení obce, zřizování a rušení komisí jako svých poradních orgánů atd.

Starosta obec reprezentuje a zastupuje a spolu s místostarostou je volen zastupitelstvem na ustavujícím zasedání. Mezi nejvýznamnější pravomoci patří jmenování a odvolání tajemníka obecního úřadu, včasné objednání přezkoumání hospodaření, svolávání a vedení zasedání zastupitelstva atd.

Obecní úřad tvoří starosta, místostarosta, tajemník a zaměstnanci obecního úřadu. V samostatné působnosti plní úkoly uložené zastupitelstvem nebo radou a je nápomocen výborům a komisím. Plní funkci zaměstnavatele a zaměstnancům stanovuje plat apod.

Výbory zastupitelstva a komise rady jsou kontrolními nebo poradními orgány. Zřízení finančního a kontrolního výboru je povinné. Úkolem finančního výboru je kontrola hospodaření s majetkem a finančními prostředky a kontrolního výboru prověřování plnění usnesení zastupitelstva a rady a dodržování právních předpisů (Balík, 2009, s. 67 - 79).

3.2 Teorie fiskálního federalismu

Během druhé poloviny 20. století začala být využívána teorie fiskálního federalismu týkající se fungování systému veřejných financí. Platí pro všechny víceúrovňové veřejné rozpočtové soustavy a soustředí se na její vnitřní vztahy z pohledu vertikálního i horizontálního, mezi ústřední vládou a nižšími úrovněmi správy veřejných financí (krajů, obcí a jiných regionů). Podstatou je posílení finanční autonomie samospráv zejména optimalizace fiskální funkce na straně příjmů a výdajů, přiřazení příjmových (převážně daňových) a výdajových pravomocí a odpovědnosti místním municipalitám (Provazníková, 2015, s. 39 - 40). Lze říci, že funkčnímu organizačnímu a politickému uspořádání státu

a územní samosprávy musí odpovídat i rozpočtové uspořádání zejména pro efektivní zajištění veřejných statků a veřejných služeb.

Teorie fiskálního federalismu rozeznává model centralizovaný a decentralizovaný. V praxi se ve většině zemí uplatňuje určitá kombinace, přičemž charakter centralizace či decentralizace může mít různý rozsah. Centralizovaný model je charakteristický velmi nízkou mírou finanční soběstačnosti nižších správních úrovní, tedy krajů, obcí a jiných regionů. Jimi uskutečňované výdaje převyšují objem vlastních příjmů a k jejich krytí jsou využívány finanční prostředky z vyšších rozpočtů, např. ve formě transferů. Centralizovaný model je založený na systému, kdy všechny objemově významné příjmy, zejména daně a cla, plynou do státního rozpočtu, který je jako jediný z rozpočtové soustavy plně soběstačný a z obdržených příjmů pokrývá své výdaje. Uvnitř centrálního modelu jsou nastaveny vertikální linie finančních vztahů mezi jednotlivými rozpočty. Ze státního plynou transfery regionálním či obecním rozpočtům, a to přímo nebo průtokově prostřednictvím vyššího regionu. Stát prostřednictvím přerozdělování transferů nižším správním regionům velkou měrou ovlivňuje jejich činnost a hospodaření. Určitou výhodou modelu je možné spatřovat v tom, že se stát může soustředit na slabé regiony vyžadující z různých důvodů okamžitou pomoc. Plně centralizovaný model je v rozporu se zásadami a principy územní samosprávy a jí zaručené autonomie (Peková, 2011, s. 146).

Podstatou decentralizovaného modelu je úplná finanční soběstačnost všech rozpočtů nižší správní úrovně s absencí veškerých přerozdělovacích procesů z ústředního rozpočtu. Stát tak nemůže zvýhodňovat slabé regiony a pomoci jim v tíživé hospodářské situaci poskytnutím transferu. Nemá k dispozici volné finanční prostředky. Regionální rozpočty pokryjí vlastními příjmy všechny realizované výdaje a nepotřebují transfery z vyšších úrovní rozpočtové soustavy. Systém musí být nastaven efektivně a optimálně tak, aby i regiony disponovaly daňovou pravomocí a daně a cla tvořily příjmovou stránku jejich rozpočtu. Výhodou modelu je absolutní ekonomická soběstačnost regionů a plné zajištění jejich autonomie a samosprávy. Tento model se v praxi nikde nevyskytuje (Provazníková, 2015, s. 40).

V České a Slovenské republice je soběstačnost rozpočtů obcí vyhodnocována řadou ukazatelů. Rozhodující je podíl svěřených daní na celkových daňových příjmech a podíl výnosu z daně z nemovitých věcí a vlastních příjmů na celkových příjmech. Během posledních několika let byl zaznamenán nárůst místních daní a poplatků a daně z nemovitých věcí (Vybíhal, 2018).

Ve většině zemí je zaveden smíšený model s prvky fiskálního decentralismu i centralismu. Podle míry převahy je tak více posílena autonomie ústředního správního řízení nebo řízení regionálních municipalit. V ČR je nastaven kombinovaný model fiskálního federalismu s určitými decentralizačními prvky. Každá vládní úroveň, tedy stát, kraje i obce, mají svůj rozpočet, dle kterého hospodaří a disponují vlastními příjmy. Nejsou ale finančně soběstačné, proto jsou územním samosprávným celkům poskytovány prostředky ze státního rozpočtu v podobě transferů a přerozdělených daní v souvislosti s rozpočtovým určením daní. Stát tak může určitým způsobem ovlivňovat rozdíly mezi bohatými a ekonomicky slabšími regiony (Čmejrek, Čopík, 2016, s. 124).

3.3 Financování obcí

Místní samosprávy nemají dostatečný přístup k daňovým zdrojům na to, aby byly nezávislé (Schaffer, 2000, s. 15). Finanční autonomie obcí ČR je velice nízká, kromě daně z nemovitých věcí nemohou konečnou výši daně ovlivnit a z daňových výnosů obdrží jen určitý podíl. I přesto jsou daně nejvýznamnější položkou příjmů obecního rozpočtu, ale daňová autonomie je velmi nízká, stejně jako např. v Rakousku nebo Polsku. Naopak vysoká daňová autonomie (téměř stoprocentní) je v Nizozemí, Lucembursku či Velké Británii (Kruntorádová, 2015, s. 27 - 28).

Struktura příjmů obcí je z dlouhodobého hlediska stabilní. Nejdůležitějším zdrojem jejich rozpočtu jsou daňové příjmy definované zejména zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určením daní a člení se na výlučné a sdílené (Kruntorádová, 2015, s. 25 - 27). Do této kategorie se řadí i místní a správní poplatky. Obce mohou v souladu se zákonem č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích vybírat poplatky, jejichž výše je dána sazebníkem a nemůže být až na výjimky měněna. Naopak v souladu se zákonem č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích je ponecháno na uvážení obce, zda a který místní poplatek bude vybírán a v jaké výši. Zákonem je stanovena jen jejich maximální hranice. Obce jsou oprávněny vybírat poplatek ze psů, za užívání veřejného prostranství, ze vstupného, poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt, za odstraňování komunálního odpadu atd. (Provazníková, 2015, s. 110 - 115).

Druhým nejvýznamnějším nenávratným zdrojem financování jsou pro obce účelové i neúčelové transfery poskytované různými úrovněmi rozpočtové soustavy, zejména státním rozpočtem, ale i rozpočty krajů, státními nebo evropskými fondy. Mohou být využívány na financování běžných provozních výdajů nebo ke krytí kapitálových výdajů.

U investičních transferů je požadována spoluúčast obce na financování projektu. Mezi běžné dotace patří např. i příspěvky na výkon státní správy, který byl na obce přenesen. Příjmová stránka obecního rozpočtu je kromě prostředků získaných z vlastní hospodářské činnosti tvořena i kapitálovými zdroji, zejména v podobě příjmů z prodeje dlouhodobého majetku a nedaňových příjmů, kterými jsou např. příjmy z pronájmu majetku, poskytování služeb atd. (Schaffer, 2000, s. 15, Čmejrek, Čopík, 2016, s. 124 - 125, 143).

Za rok 2018 byl vykázán nárůst příjmů i výdajů obecních rozpočtů, na výdajové straně bylo meziroční navýšení větší v důsledku jejich výrazné investiční činnosti. Příjmy vzrostly o 60 mld. Kč díky příznivému růstu ekonomiky, efektivnějšímu výběru daní a nárůstu přijatých dotací. Pro následující roky (2020 - 2021) se předpokládá růst daňových příjmů o 4 - 4,5 % a příspěvku na výkon státní správy o 10 % (Matej, 2019).

3.4 Finanční hospodaření obce a jeho nástroje

Finanční hospodaření obcí se řídí zejména zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a jeho klíčovým nástrojem je rozpočet a střednědobý výhled. Obce v samostatné působnosti rozhodují o svých rozpočtových prioritách samy.

3.4.1 Majetek obce a hospodaření s ním

Vlastnictví majetku a možnost disponovat s ním je jedním z demokratických předpokladů fungování územní samosprávy. Zaručuje obcím ekonomickou samostatnost. Rozsah majetku, jeho kvalita a struktura včetně způsobu jeho využívání má dopady do rozpočtu obce, ovlivňuje jeho příjmovou i výdajovou stránku. Majetek znamená zdroj vlastních příjmů a určitý předpoklad pro možnost získání úvěru. Obec má právo majetek držet, užívat ho a nakládat s ním, je však vázána i povinnostmi plynoucími z jeho vlastnictví a nese za něj odpovědnost. Musí být využíván účelně a hospodárně, ve prospěch obce a v rámci stanovené působnosti, musí být chráněn před zničením, poškozením, odcizením, zneužitím a musí se zajistit jeho rozvoj (Provazníková, 2015, s. 209 - 218).

Obce mohou nabýt majetek vlastní investiční činností (výstavba), úplatným nabytím, děděním či darováním, vyvlastněním za náhradu nebo převodem právní cestou, např. ze státu na obec (Žehrová, Pfeiferová, 2009, s. 22).

Obecní majetek je různorodý, jedná se např. o nemovitosti v podobě budov, pozemků, pozemních komunikací, lesů apod., ale je jím i majetek movitý zahrnující vnitřní zařízení budov, stroje a zařízení včetně kancelářských. Patří sem i nehmotný majetek v podobě práv

duševního vlastnictví, licencí apod. Obecním aktivem jsou i majetková práva a pohledávky, peněžní prostředky na bankovních účtech včetně hotovostních, ale i cenné papíry (Žehrová, Pfeiferová, 2009, s. 23 - 24).

3.4.2 Rozpočtový proces obce

Rozpočtovým procesem je souhrn činností, skutečností a etap, jejichž cílem je zabezpečení a financování komunální politiky a efektivní řízení veřejných financí. Proces trvá více než jeden rok, přibližně 1,5 - 2 roky a lze ho rozdělit do několika na sebe navazujících fází. První je analýza minulosti a zohlednění významných skutečností při stanovení priorit a zpracování střednědobého výhledu rozpočtu. Následuje návrh rozpočtu, jeho projednání a schválení včetně zveřejnění. V průběhu rozpočtového roku jsou jeho případné změny upraveny rozpočtovým opatřením a po jeho ukončení je schválen závěrečný účet. Správnost hospodaření je ověřována přezkoumáním. Poslední fází je aktualizace střednědobého výhledu podle dosažených výsledků (Provazníková, 2015, s. 70 - 72).

3.4.3 Střednědobý výhled rozpočtu obce

Sestavení střednědobého výhledu je pro obce od roku 2005 povinné a upravuje jej zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Slouží k finančnímu plánování a je sestavován zpravidla na dobu dvou až pěti let. Při jeho zpracování jsou zohledňovány uzavřené smluvní vztahy, opakující se výdaje (energie, mzdy, služby atd.), přijaté závazky (příspěvky příspěvkovým organizacím a jiným subjektům atd.), plánované akce včetně finanční náročnosti a způsobu krytí. Bez nich nelze sestavit reálný výhled. Ten nemusí být zpracován v členění dle rozpočtové skladby, i když je rozpočet obce sestavován v návaznosti na výhled (Tocauer, Schneiderová, 2019, s. 178 - 195).

Návrh musí být zveřejněn na úřední desce způsobem umožňujícím dálkový přístup nejméně 15 dnů před jeho projednáním až do jeho schválení a od roku 2020 až do zveřejnění nového dokumentu. Veřejnost může podávat připomínky (Tocauer, Schneiderová, 2019, s. 218 - 219). Výhled musí být do 30 dnů od schválení zveřejněn na internetových stránkách obce až do doby schválení nového dokumentu (§ 3, zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů).

3.4.4 Rozpočet obce

Na rozdíl od některých evropských zemí, kde docházelo během 20. století ke slučování obcí do větších celků, je právem i nejmenších venkovských obcí ČR samostatně hospodařit dle vlastního schváleného rozpočtu (Bernard, Kostelecký, Illner, Vobecká, 2011, s. 11). Ten je jedním ze základních nástrojů hospodaření sestavovaný na jeden hospodářský rok shodný s kalendářním.

Rozpočet představuje budoucí příjmy a výdaje, účetní záznamy naopak znázorňují minulé transakce. Měl by sloužit i jako nástroj pro správu a plánování toku finančních prostředků k realizaci cílů obce (Schaffer, 2000, s. 11). Na jeho přípravě se podílí vedení obce, vedoucí úředníci, ředitelé zřízených organizací atd. s ohledem na své potřeby a požadavky občanů. K výdajům mohou probíhat vyjednávání pro stanovení priorit.

Rozpočet se zpravidla sestavuje jako vyrovnaný, ale může být schválen i jako přebytkový nebo schodkový. Schodek musí být kryt přebytkem hospodaření z minulých let, příjmem z prodeje komunálních dluhopisů nebo smluvně zajištěnými návratnými zdroji. Přebytek lze schválit, pokud mají být příjmy běžného roku určeny k využití v následujících letech. Rozdíl mezi příjmy a výdaji běžného roku se řeší tzv. financováním (Tocauer, Schneiderová, 2019, s. 7).

Na rozpočet municipalit lze nahlížet jako na decentralizovaný peněžní fond, plynou sem příjmy přerozdělené v rozpočtové soustavě nebo získané vlastní činností a jsou využívány k zajištění veřejných statků a služeb. Očekávané příjmy musí být rovny výdajům i za předpokladu využití návratného zdroje, po zapojení financování musí být rozpočet vždy vyrovnaný. Rozpočet je finančním plánem, podle kterého obec hospodaří. Změny mezi plánovaným a skutečným stavem jsou do upraveného rozpočtu zapracovávány rozpočtovým opatřením. Výdaje mohou být realizovány, pokud jsou kryty očekávanými příjmy, existujícími rezervami nebo návratnými zdroji (Tocauer, Schneiderová, 2019, s. 7 - 10).

Rozpočet je nástroj prosazování cílů municipální a regionální politiky, slouží k uskutečnění sociálně-ekonomického rozvoje, stanovuje priority při zajišťování statků a služeb a alokuje potřebné prostředky (Provazníková, 2015, s. 51 - 53).

Rozpočet jako nástroj pro řízení finančního hospodaření plní rovinu rozhodovací, řídicí a kontrolní. Obec rozhoduje, které výdaje v průběhu rozpočtového období zrealizuje, přičemž s veřejnými prostředky musí být nakládáno efektivně, účelně a hospodárně.

Z rozpočtu obce jsou prostředky alokovány jednotlivým organizacím, např. na krytí provozních nákladů zřízených příspěvkových organizací (Provazníková, 2015, s. 53).

Návrh rozpočtu musí být zveřejněn na úřední desce nejméně 15 dnů před jeho projednáním a následně do 30 dnů od jeho schválení. Zveřejněný zůstává až do schválení rozpočtu na následující rozpočtový rok (Tocauer, Schneiderová, 2019, s. 216 - 221).

3.4.4.1 Struktura rozpočtu a rozpočtová skladba

Struktura rozpočtu obce

Rozpočet obce je tvořen příjmy, výdaji a dalšími peněžními operacemi. Jsou specifikovány zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Příjmy rozpočtu obce tvoří zejména příjmy z vlastního majetku a majetkových práv, z výsledků vlastní činnosti, ze správní činnosti, místní poplatky, výnosy daní, transfery, dary a příspěvky atd. Nejvýznamnějšími výdaji hrazenými z rozpočtu jsou závazky vyplývající z plnění povinností stanovených zákonem, výdaje související s péčí o majetek a jeho rozvojem, závazky plynoucí z uzavřených smluvních vztahů, nebo uzavřené spolupráce, úroky z přijatých půjček a úvěrů, dary a příspěvky na sociální a jiné humanitární účely atd. (§ 7, 9 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů).

Rozpočtová skladba pro účely sestavení rozpočtu

V souladu se zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů je rozpočet obce zpracováván, schválen a naplňován podle rozpočtové skladby, kterou stanovuje Ministerstvo vnitra ČR vyhláškou č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě. Jedná se o číselník znaků, kterými se jednotně a přehledně třídí příjmy a výdaje a je tak umožněno jejich sledování z různých hledisek. (Peková, Pilný, Jetmar, 2008, s. 241 - 247).

K tomu, aby mohly být příjmy a výdaje jednotlivých úrovní rozpočtové soustavy porovnávány z prostorového (mezi rozpočty stejné úrovně navzájem) i z časového hlediska (mezi různými obdobími), byla vytvořena rozpočtová skladba závazná pro všechny rozpočty. Je stanovena i mezinárodními standardy, je tak možné i porovnávání v mezinárodním měřítku (Provazníková, 2015, s. 109 - 110).

Rozpočtovou skladbou je analytické členění bankovních účtů založené na "cash" principu (principu peněžních pohybů). Příjmy a výdaje jsou tříděné při připsání finančních prostředků na bankovní účet nebo při jejich odepsání. Zvláštní postavení mají hotovostní peněžní operace (Lorenc, 2019, s. 36).

Třídění příjmů a výdajů umožňuje získat informace pro provedení analýzy vývoje příjmů a výdajů v celé rozpočtové soustavě, v čase i prostorově včetně mezinárodního srovnání. Dosáhne se jednotnosti a přehlednosti, což umožňuje provádění dlouhodobých analýz a sumarizace vývoje příjmů a výdajů (Peková, Pilný, Jetmar, 2008, s. 241 - 247).

Rozpočtová skladba člení příjmy a výdaje do několika druhů třídění. Kapitální je na rozdíl od státu pro územní samosprávné celky nepovinné (Provazníková, 2015, s. 100 - 103). Jejich základním členěním je druhové třídění, pro územní samosprávné celky je povinné a je stanoveno osm následujících tříd:

- Třída 1 - daňové příjmy
- Třída 2 - nedaňové příjmy
- Třída 3 - kapitálové příjmy
- Třída 4 - přijaté transfery
- Třída 5 - běžné výdaje
- Třída 6 - kapitálové výdaje
- Třída 8 - financování - vyjadřuje způsob financování příjmových a výdajových operací a zohledňuje stav prostředků na bankovních účtech a vazbu na zajištění salda rozpočtu (Provazníková, 2015, 100 - 108).

V souladu s odvětvovým tříděním se příjmové (jen nedaňové a kapitálové) a výdajové peněžní operace člení dle jejich účelu do následujících skupin:

- Skupina 1 - zemědělství a lesní hospodářství
- Skupina 2 - průmyslová a ostatní odvětvová hospodářství
- Skupina 3 - služby pro obyvatelstvo
- Skupina 4 - sociální věci a politika zaměstnanosti
- Skupina 5 - bezpečnost státu a právní ochrana
- Skupina 6 - všeobecná veřejná správa a služby (Provazníková, 2015, s. 101 - 102).

3.4.5 Participativní rozpočet

Participativní rozpočet je prostředek umožňující zapojení aktivních občanů do dění v obci a podílet se na rozhodování a řízení financí v souladu s veřejným míněním. Jedná se o nástroj přímé demokracie. Lze předpokládat, že v obcích se zavedeným participativním rozpočtem bude zaznamenána vyšší volební účast v komunálních volbách (Kukučková, Bakoš, 2019). Cílem je prohloubení důvěry mezi občany a volenými zástupci municipalit

prostřednictvím veřejných debat a diskusí o návrzích, které jsou v rámci participativního rozpočtování předloženy. Obce mohou využít kreativity svých obyvatel a u nich se prohlubuje vztah k lokalitě, kterou pomáhají utvářet.

Obec vymezí určitý objem prostředků svého rozpočtu a umožní občanům navrhnout jejich využití, co by se za ně mělo vybudovat případně zlepšit a jak. Obyvatelé můžou spolurozhodovat o podobě obce, v níž žijí a podílejí se na jejím zvelebení. Námetry jsou následně posuzovány z hlediska finanční náročnosti, schopnosti krytí nákladů, zapojení dotací, majetkových a legislativních možností. Projekty se musí jevit jako účelné, efektivní a smysluplné a pro danou obec potřebné a využitelné. Občané mohou v konečném hlasování rozhodnout o tom, které projekty obec nakonec zrealizuje, jeho výsledky jsou pro vedení obce závazné.

Projekt participativního rozpočtování začal být obcemi v ČR dobrovolně používán v roce 2014 a jeho implementace neustále roste (Kukučková, Bakoš, 2019). Je využíván zejména ve velkých městech, aktuálně v 56 z nich. Středočeský kraj zavedl tento proces jako první z krajů v srpnu roku 2019 s předpokladem realizace prvních projektů v roce 2020 (Oficiální webové stránky Středočeského kraje).

3.4.6 Rozpočtové provizorium

Institut rozpočtového provizoria slouží k zajištění plynulosti hospodaření obce i jiných právnických osob financovaných z obecního rozpočtu, např. jejích příspěvkových organizací. Upravuje jej zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Pokud není do 31. 12. schválen rozpočet, musí se hospodaření obce od 1. 1. řídit pravidly rozpočtového provizoria do doby jeho schválení. Hradit se smí jen nejdůležitější platby pro chod obce. Do 31. 12. musí zastupitelstvo obce na svém zasedání usnesením schválit pravidla rozpočtového provizoria, a to buď na každý rok zvlášť, anebo na více let, respektive na dobu neurčitou. Základem jsou příjmy a výdaje předchozího období, zejména pravidelně se opakující (výdaje na běžný provoz obce – platy, materiál, služby, energie, příspěvky zřízeným organizacím, plnění z uzavřených smluv, plnění zákonem daných povinností). Obce mohou zvolit čerpání výdajů v měsíčním intervalu, tedy v režimu jedné dvanáctiny z celkové částky výdajů za uplynulý rok. Někteří odborníci toto čerpání nedoporučují. Pokud lze očekávat, že výdaje upravené provizoriem, nebudou neměnné, např. v lednu narostou v důsledku zimní údržby silnic, doplatků energií atd., pak obec nebude moci realizovat běžné výdaje, protože překročí limit jedné dvanáctiny. Příjmy

a výdaje realizované v době rozpočtového provizoria se stávají příjmy a výdaji rozpočtu po jeho schválení (Tocauer, Schneiderová, 2019, s. 196 - 200).

3.4.7 Závěrečný účet obce

Závěrečný účet upravený zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů lze charakterizovat jako komplexní vyhodnocení hospodaření obce včetně zřízených a založených organizací za předchozí rok.

Musí obsahovat údaje o plnění příjmů a výdajů v členění dle rozpočtové skladby včetně tvorby a použití finančních fondů, informace k hospodaření s majetkem obce a o dalších finančních operacích. Součástí musí být i vyúčtování finančních vztahů ke státnímu rozpočtu, ke státním fondům včetně Národního, k ostatním územně samosprávným celkům a jiným rozpočtům, např. rozpočtům dobrovolného svazku obcí a k hospodaření dalších právnických osob (spolky, obecně prospěšné společnosti atd.).

Návrh závěrečného účtu obce spolu se zprávou o výsledku přezkoumání hospodaření má obec povinnost zveřejnit na své úřední desce po dobu nejméně 15 dnů před jeho projednáním zastupitelstvem obce až do jeho schválení, od roku 2020 až do zveřejnění nového dokumentu (Tocauer, Schneiderová, 2019, s. 218 - 219).

Projednání závěrečného účtu může být ukončeno vyjádřením souhlasu s celoročním hospodařením obce bez výhrad, nebo s výhradami, kdy obec musí ke zjištěným nedostatkům přijmout nápravná opatření. Může být vyvozena i osobní odpovědnost. Zákon nepočítá s možností vyjádření nesouhlasu, protože se sestavuje několik měsíců po skončení rozpočtového roku a zpětně nelze nic upravovat. Účet může být schválen bez výhrad i přesto, že zpráva o výsledcích přezkoumání hospodaření obsahuje zjištěné nedostatky a naopak, ke schválení s výhradami může dojít i přesto, že zpráva o výsledku přezkoumání hospodaření závažné chyby neobsahuje (Tocauer, Schneiderová, 2019, s. 201 - 209).

3.4.8 Rozpočtové určení daní

Podstatou rozpočtového určení daní (dále jen RUD) je stanovení, do kterého konkrétního rozpočtu soustavy plynou daňové výnosy, ze kterých typů daní a v jaké výši. Finanční správa ČR přerozděluje vybrané daně mezi příjemce, kterými jsou stát, kraje a obce podle zákonem stanovených pravidel. Zásadní je, zda vybraná daň nebo její podíl náleží jednomu konkrétnímu subjektu (výlučné daně), nebo ji poměrově sdílí i ostatní

subjekty (sdílené daně). Největším objemem veřejných rozpočtů jsou příjmy daňového charakteru a většina z nich přechází přes státní rozpočet.

Daňové příjmy tvoří nejvýznamnější část příjmové stránky rozpočtu a ovlivňují finanční stabilitu a soběstačnost regionu. Mezi obce jsou daně rozdělovány dle zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, který stanovuje druhy daní plynoucí přímo do obecních rozpočtů nebo jako podíl z celostátního výnosu daní. Od znovuoobnovení územní samosprávy počátkem 90. let minulého století prošlo i RUD velkým vývojem (Kruntorádová, 2015, s. 26). Prostřednictvím zákona o rozpočtovém určení daní by měla být zabezpečena fiskální dostatečnost municipalit a současně by měl rozvrhnout daňové příjmy tak, aby rozpočty rozpočtové soustavy byly vyvážené a aby byl jejich vývoj totožný (Žehrová, Pfeiferová, 2009, s. 56 - 57).

Daňové příjmy nejsou účelově vázané, obce si samy určí jejich využití a člení se na svěřené, sdílené a místní daně a poplatky. Výnos svěřených daní plyne do rozpočtu obce, na jejímž území byl výnos vybrán. Patří sem např. daň z nemovitosti nebo daň z příjmu právnických osob placená obcemi. Výnos sdílených daní je procentuálně rozdělen do několika rozpočtů rozpočtové soustavy, obcím tak plyne určitý podíl na celostátním výnosu. Patří mezi ně např. daň z přidané hodnoty, daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti atd. (Kruntorádová, 2015, s. 25 - 27).

Ministerstvo financí ČR každoročně stanovuje vyhláškou účinnou vždy od 1. 9. výši podílu, který obec získá na celostátním výnosu sdílených daní. Pro jeho stanovení je zásadním ukazatelem počet obyvatel obce ve stavu k 1. 1. podle údajů Českého statistického úřadu, výměry katastrálních území ve stavu k 1. 1. podle údajů Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, počty dětí a žáků ve stavu k 30. 9. předchozího roku dle údajů škol zpracovávaných dle školského zákona a počty zaměstnanců ve stavu k 1. 12. předchozího roku (Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní).

3.4.9 Přírážka k daním

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR zakotvuje ustanovení, kde obec je veřejnoprávní korporací s právem vlastnit majetek a nakládat s ním dle svého uvážení a hospodařit dle vlastního rozpočtu. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích uvádí, že obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a na vlastní odpovědnost. Nese tak odpovědnost i za hospodaření dle vlastního schváleného rozpočtu a finanční prostředky musí vynakládat efektivně, účelně a hospodárně. Její povinností je plnit zákonem

stanovené úkoly, poskytovat veřejné služby a veřejné statky a dbát o rozvoj svého území. K zajištění všech těchto činností potřebuje obec dostatek finančních prostředků, výdaje musí být kryty příjmy. Obec má určité možnosti, kterými může ovlivňovat výši svých příjmů a ty následně využít pro krytí výdajů. Jedná se např. o zavedení nových, či navýšení stávajících poplatků, prodej či pronájem majetku ve vlastnictví obce, čerpání dotací nebo navýšení místního koeficientu u daně z nemovitých věcí atd.

Dalším způsobem, kterým lze navýšit příjem obce je tzv. přírážka k daním. Obcím a krajům plynou do rozpočtu příjmy z daní vybíraných státem. V některých zemích ale mohou příjmy růst i v důsledku daňové politiky uskutečňované na úrovni obcí či jiných regionů. Ty mohou stanovit vlastní slevy z ústředních daní nebo vlastní sazby k těmto daním, anebo si k ní mohou určit vlastní procentní přírážku. Jedná se o způsob tzv. piggy backing, neboli právo určit dodatečnou daňovou sazbu ke státní dani, která je limitována stanovením její maximální hranice. V největší míře je využívána přírážka k dani z osobních příjmů, tedy k dani z příjmů fyzických osob, a to v Dánsku, Švédsku, Belgii či Norsku. V některých zemích, jako je např. Portugalsko, Španělsko, Norsko, Itálie či Finsko, se používá i přírážka u daně z příjmu korporací. Regiony mohou ovlivňovat daňovou sazbu ke státní dani, nikoliv daňový základ. Toto pravidlo se netýká Švédska, neboť to může u daní z příjmů ovlivňovat daňový základ i sazby. Přírážky k daním jsou využívány některými státy v menší míře i u spotřebních nebo majetkových daní, zejména u daně z nemovitosti. (Provazníková, 2015, s. 75 - 84).

Přírážky k dani představují flexibilní zdroj příjmů do regionálního rozpočtu reagující na inflaci i hospodářský růst. Výhodou je jejich efektivní kontrola prováděná obcemi a umožňuje optimálnější propojení mezi příjmovými a výdajovými rozhodnutími obce. Musí však být dodržovány určité principy a zásady. Patří mezi ně např.:

- Daňová základna by neměla být proměnlivá, v opačném případě je riziko vystěhování daňových poplatníků z regionu s vyššími daněmi, což se následně negativně odrazí na jeho ekonomice
- Daňová základna i sazba daně by měla být viditelná, jasná a zřejmá všem daňovým poplatníkům
- Daně by měly zabezpečit dostatečný příjem do rozpočtu na krytí výdajů daného regionu a neměl by být příliš kolísavý
- Správa daní by měla být jednoduchá, regiony by neměly být zatěžovány náročnými informačními, administrativními či technickými nároky

- Daně by měly být nastaveny ekonomicky efektivně
- Daně by měly růst proporcionálně s hospodářským růstem ekonomiky dané oblasti
- Regionům by měla být zaručena určitá míra flexibility ve stanovování daňových sazeb a přírážek k daním, a to s ohledem na objem jejich rozpočtů a charakteru jejich potřeb atd. (Provazníková, 2015, s. 75 - 84).

V České republice je správa daní prováděná na ústřední úrovni, jedinou regionálně ovlivnitelnou daní je daň z nemovitosti, územními samosprávnými celky jsou pak vybírány místní poplatky. Základní sazba daně z nemovitosti je sice stanovena zákonem, ale obce mají možnost obecně závaznou vyhláškou tuto sazbu navýšit úpravou místního koeficientu. Daňoví poplatníci tak odvedou vyšší daň z nemovitosti a proporcionálně s tím pak rostou i příjmy obecního rozpočtu.

Této možnosti využila např. Městská část Praha 10, jejíž zastupitelstvo na svém zasedání dne 23. 9. 2019 usnesením schválilo zvýšení daně z nemovitosti u bytů na dvojnásobek do doby, než se jí podaří stabilizovat svůj rozpočet a nastavit udržitelné hospodaření, nejpozději však do 31. 3. 2022. Poté bude vrácena výše daně na původní hodnotu. Cílem tohoto pro veřejnost nepříjemného opatření je narovnání schodkového rozpočtu městské části, která předpokládá, že se v následujícím roce (2020) její příjmy navýší o 70 mil. Kč. Ty chce investovat do oprav, rekonstrukcí a výstavby školních budov (Aktuality a zápis z 10. zasedání zastupitelstva městské části Praha 10).

3.4.10 Pravidla rozpočtové odpovědnosti a zadluženost obcí

Územní samosprávné celky jsou součástí veřejného sektoru, hospodaří s veřejnými statky a na svou činnost získávají prostředky vybírané státem. Přestože se na celkovém veřejném dluhu podílejí jen minimálně, musí dodržovat pravidla rozpočtové odpovědnosti. Cílem je snížení dlouhodobého deficitního hospodaření, mělo by být zaručeno snižování dluhů, ale současně by neměl být ohrožen rozvoj obcí. Plnění pravidel vyhodnocovalo poprvé Ministerstvo financí ČR v roce 2018 dle údajů o zadluženosti k 31. 12. 2017. Na svých internetových stránkách v aplikaci MONITOR na profilu příslušné obce MF zveřejnilo kalkulačku rozpočtové odpovědnosti a obce si mohou plnění tohoto pravidla ověřit. Vytvořením modelových případů mohou zjistit budoucí stav už v době plánování finančně nákladných projektů krytých návratnými zdroji (Oficiální webové stránky MF ČR).

Pravidla rozpočtové odpovědnosti

Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti pro zajištění zodpovědné a dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí stanovil postupy, které mají zajistit, aby územní samosprávné celky byly schopné krýt své dluhy vlastními zdroji, nezatížily příští generace nesplacitelnými dluhy a bylo zamezeno uvalení exekuce na obecní majetek v důsledku jejich platební neschopnosti.

Pravidlo pro povinné snížení dluhu se vztahuje na kraje a obce, které mají hospodařit tak, aby výše jejich dluhu nepřekročila k rozvahovému dni 60 % průměru jejich příjmů za poslední čtyři rozpočtové roky. V opačném případě musí během následujícího roku tento dluh snížit. Případnou sankcí uloženou MF ČR je zadržení části daňových příjmů, které by byly použity na umoření dluhů.

Pravidlo dluhové brzdy se vztahuje na kraje, obce, dobrovolné svazky obcí a jejich příspěvkové organizace a jeho aplikace není v současnosti (rok 2019) aktuální. K uplatnění by došlo při dosažení dluhu sektoru veřejných institucí ve výši 55 % HDP. Územní samosprávné celky by musely schválit rozpočet na následující rok jako vyrovnaný či přebytkový. Během prvních tří čtvrtletí roku 2018 se tento dluh pohyboval ve výši 35 % HDP (Tocauer, Schneiderová, 2019, s. 248 - 256).

Zadluženost obcí

Po roce 1989 získaly obce větší možnosti k realizaci svých vizí a plánů rozvoje obce, k zajištění modernější dopravní a technické infrastruktury, občanské vybavenosti, efektivnějšímu poskytování služeb atd. Nejvíce se zadlužily kvůli budování kanalizací, vodovodů, čističek odpadních vod, školských a sportovních zařízení, bytového fondu či domů s pečovatelskou službou. Při realizaci projektů jsou limitovány rozpočtem, běžné příjmy byly a jsou nedostačující a finančně náročnější investice tak musí být kryty návratnými zdroji (úvěrem, půjčkou či návratnou finanční výpomocí). Naproti tomu mají obce řadu možností pro čerpání transferů (Provazníková, 2015, s. 176 - 180).

U malých a středních obcí (do 1 500 obyvatel) existuje větší riziko platební neschopnosti, protože jsou limitovány rozpočtem a objem jejich finančních prostředků je podstatně menší než u velkých měst. Ta mají sice s ohledem na rozsah zajišťovaných činností a realizovaných projektů dluhy daleko vyšší, avšak disponují větším objemem prostředků a tím i riziko nárůstu dluhu klesá. V ČR jsou i obce, které byly nebo jsou v platební neschopnosti a muselo být přistoupeno k dražbě jejich majetku, např. Rokytnice nad Jizerou. Zadluženost obcí stoupá s růstem počtu jejich obyvatel. Nejméně zadlužené

jsou vesnice s 200 obyvateli, jejich podíl na celkovém počtu zadlužených obcí činí 26 %. Nejméně zadluženější jsou obce s počtem obyvatel nad 5 000 a města s obyvateli nad 50 000 jsou zadlužena všechna (Provazníková, 2015, s. 176 - 180).

Tabulka č. 2 znázorňuje, jak obce ČR včetně jejich příspěvkových organizací a nejméně zadluženějších měst Prahy, Brna, Ostravy a Plzně splácí své dluhy a jak se jejich výše od roku 2010 stále snižuje. Na konci roku 2018 činil celkový dluh obcí 68,6 mld. Kč, meziročně oproti roku 2017 klesl o 0,4 mld. Kč, tedy o 0,6 %. Největší podíl na celkovém dluhu zaujímají úvěry, na konci roku 2018 činil 72 %. Byly použity zejména na vybudování technické infrastruktury, předfinancování investičních projektů spolufinancovaných z fondů EU nebo na výstavbu a rekonstrukce školských zařízení a bytového fondu (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

Více než polovina obcí ČR (3.198) vykázala na konci roku 2018 dluh, z jejich celkového počtu (6.254) se jedná o podíl ve výši 51 %. Oproti roku 2017 došlo ke snížení zadlužených obcí o 64 (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

Tabulka 2 Zadluženost obcí ČR v letech 2010 - 2018 (v mld. Kč)

Ukazatel	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
Úvěry	59,9	60,9	68,3	68,8	67,7	66,1	51,5	49,5	49,4
Komunální dluhopisy	15,8	14	13,8	15	11,8	10,7	10,7	10,4	10,1
Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy	7,6	7,5	7,9	8,4	9,4	10,1	9,7	9,1	9,1
Celkem	83,3	82,4	90	92,2	88,9	86,9	71,9	69	68,6

Zdroj: vlastní zpracování dle Ministerstva financí ČR

3.5 Finanční kontrola a přezkoumání hospodaření obce

Povinnost finanční kontroly v územních celcích stanovuje zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a postupy dále upřesňuje prováděcí vyhláška č. 416/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě. Cílem je zajistit finanční řízení a hospodaření s veřejnými finančními prostředky tak, aby byly vynakládány hospodárně, účelně a efektivně a byla zaručena ochrana proti jejich zneužití (Provazníková, 2015, s. 255 - 260).

3.5.1 Vnitřní kontrolní systém obce

Vnitřní kontrolní systém musí být zaveden u každého veřejnosprávního subjektu za účelem zabránění ne hospodárnému vynakládání finančních prostředků. Zajišťují jej pracovníci pověřeni správou a řízením. Člení se na řídicí kontrolu a interní audit. Interním auditem je nezávislé a objektivní vyhodnocování účinnosti řídicí kontroly vykonávané povinně zřizovaným útvarům (Provazníková, 2015, s. 255 - 260).

Řídicí kontrolu vykonávají odpovědní zaměstnanci u příjmových i výdajových operací. Začíná přípravou operací před jejich schválením, následuje jejich průběžné sledování a končí vypořádáním a vyúčtováním (Provazníková, 2015, s. 255 - 260).

Řídicí kontrola se člení na předběžnou, průběžnou a následnou. Průběžnou a následnou vykonávají vedoucí zaměstnanci s cílem eliminace protiprávního jednání a ne hospodárného vynakládání veřejných prostředků. Předběžnou kontrolu zajišťuje příkazce operace, správce rozpočtu a hlavní účetní a člení se na předběžnou kontrolu před a po vzniku nároku nebo závazku (Tocauer, Schneiderová, 2019, s. 14, 37, 134 - 135).

3.5.2 Přezkoumání hospodaření obce

Přezkoumání hospodaření obce upravuje zákon č. 420/2004 Sb., zákon o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí, povinnost jeho každoročního zajištění je stanovena i zákonem č. 250/2000 Sb. V souladu s obecním zřízením obec požádá o přezkoumání hospodaření za uplynulý rok příslušný krajský úřad, nebo jej za úplatu zadá auditorovi a náklady kryje svými prostředky. Odpovědnost za včasné objednání nese starosta. K výsledku přezkoumání je zpracována závěrečná zpráva, která je součástí závěrečného účtu. Ke zjištěným chybám a nedostatkům musí obec přijmout nápravná opatření, o kterých informuje orgán provádějící přezkoumání (Provazníková, 2015, s. 256 - 258). Předmětem je zejména plnění příjmů a výdajů, finanční operace s peněžními fondy či cizími zdroji, vypořádání finančních vztahů ke všem rozpočtům, stav pohledávek a závazků atd. Je ověřováno dodržování povinností spojených s finančním hospodařením stanovených právními předpisy, souladu hospodaření se schváleným rozpočtem, správnosti dokladů atd. (Žehrová, Pfeiferová, 2009, s. 38 - 39).

4 Vlastní práce

4.1 Hospodaření obcí České republiky v roce 2018

Následující kapitola záměrně uvádí údaje hospodaření obcí a jejich dobrovolných svazků za poslední rok sledovaného období. Kromě dat za rok 2018 je zde obsaženo i meziroční srovnání včetně hlavního města Prahy, které je krajem i obcí zároveň.

V roce 2018 bylo vykázáno v hospodaření územně samosprávných celků značné navýšení příjmové i výdajové stránky rozpočtů, meziroční růst byl během několika posledních let největší a bylo zaznamenáno značné navýšení výdajů v důsledku realizovaných investic. I přesto skončilo jejich hospodaření v přebytku v částce 8,8 mld. Kč, s nižším, než v minulých letech. Skutečný přebytek vykázaný obcemi činil 8,3 mld. Kč s největším podílem hlavního města Prahy. Růst skutečných příjmů způsobilo navýšení podílu na dani z přidané hodnoty z 21,40 % na 23,58 % dle novely zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, kdy obce získaly o 9,1 mld. Kč více. Daňové příjmy se v této souvislosti příznivě vyvíjely i u obcí, které jsou zřizovateli škol, podíl obcí na celostátním výnosu sdílených daní se zvedl ze 7 % na 9 %. U transferů nedošlo k výrazným změnám, byl pouze valorizován příspěvek na výkon státní správy ve výši 5 % (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

U obcí a dobrovolných svazků obcí byly v roce 2018 vykázány skutečné příjmy v souhrnu 334,6 mld. Kč, meziroční nárůst byl zaznamenán ve výši 37 mld. Kč a souvisí zejména s vlastními příjmy (267,2 mld. Kč). Ve vztahu ke schválenému rozpočtu došlo k plnění ve výši 97,2 %. V důsledku příznivého vývoje ekonomiky a změny rozpočtového určení daní ve prospěch obcí došlo i k navýšení daňových příjmů, jejichž výše dosáhla částky 226,2 mld. Kč (oproti roku 2017 více o 19,9 mld. Kč). Vzrostl i výnos z příjmů fyzických osob (54,2 mld. Kč) oproti roku 2017 bylo vykázáno vyšší saldo o 6,3 mld. Kč. U právnických osob došlo naopak k poklesu výnosu o 0,4 mld. Kč na částku 46,6 mld. Kč, přičemž daň z příjmů právnických osob, kdy poplatníkem je obec, naopak vzrostla o 0,5 mld. Kč na částku 6,9 mld. Kč. Výnos daně z přidané hodnoty se vyšplhal na částku 97,7 mld. Kč, meziročně vzrostl o 15,1 mld. Kč a tvořil 30 % celkových příjmů rozpočtu obcí (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

U daní a poplatků z vybraných činností a služeb byl v roce 2018 rovněž vykázán meziroční nárůst, a to o 1,2 mld. Kč na hodnotu 16,9 mld. Kč. Patří sem daně, poplatky

a jiná peněžitá plnění v oblasti hazardních her (5,0 mld. Kč), správní poplatky (2,8 mld. Kč), ostatní odvody z vybraných činností a služeb (0,7 mld. Kč, např. úhrady za dobývání nerostů, poplatky za geologické práce), poplatky a odvody v oblasti životního prostředí (3,1 mld. Kč). Vybrané místní poplatky dosáhly výše 5,3 mld. Kč a týkaly se zejména poplatků za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (3,6 mld. Kč), poplatků za užívání veřejného prostranství (0,6 mld. Kč), za lázeňské a rekreační pobyty (0,4 mld. Kč) nebo poplatky ze psů vykázané v částce 0,3 mld. Kč (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

Obce jsou výlučným příjemcem daně z nemovitosti, v roce 2018 byl její výnos vykázán v celkové sumě 10,9 mld. Kč s meziročním nárůstem 0,1 mld. Kč. Jedná se o jedinou daň, jejíž výši mohou obce ovlivnit stanovením místního koeficientu, kterým se násobí daňová povinnost poplatníka za jednotlivé druhy nemovitého majetku (pozemky, stavby, nebytové prostory, byty). Pro rok 2018 byl tento koeficient navýšen v 593 obcích, pro rok 2017 jich bylo 585. Většina navýšila koeficient na hodnotu 2 a 17 obcí zvolilo nejvyšší možnost v hodnotě 5 (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

V roce 2018 dosáhly obce nedaňových příjmů v částce 33,5 mld. Kč, což je o 2,9 mld. Kč více než v roce předešlém. Nejvíce vzrostly příjmy z prodeje nekapitálového majetku a ostatní nedaňové příjmy (4,2 mld. Kč). Vykázány byly i příjmy z vlastní činnosti (9,7 mld. Kč), výnosy z finančního majetku (2,6 mld. Kč), příjmy z pronájmu majetku (12,5 mld. Kč) nebo příjem z odvodů příspěvkových organizací (1,0 mld. Kč). Kapitálové příjmy obcí (7,5 mld. Kč) vzrostly oproti roku 2017 o 1,1 mld. Kč zejména v souvislosti s prodejem dlouhodobého majetku, převážně pozemků (6,2 mld. Kč) a prodejem akcií ve výši 0,7 mld. Kč (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

Obcím byly poskytovány transfery ze státního rozpočtu, ze státních fondů a z krajských rozpočtů. Roku 2018 obdržely obce na transferech souhrnnou částku 67,4 mld. Kč, o 13,1 mld. Kč více než v předchozím roce, z toho 17,8 mld. Kč tvořily investiční transfery s meziročním nárůstem 7,2 mld. Kč. Neinvestiční dosáhly hodnoty 49,6 mld. Kč a oproti roku 2017 se navýšily o 5,8 mld. Kč. Nejvíce dotací bylo poskytnuto ze státního rozpočtu včetně Národního fondu (49,3 mld. Kč), o něco méně ze státních fondů (1,5 mld. Kč) a z krajských rozpočtů 6,3 mld. Kč. Nejméně dotací bylo poskytnuto

regionálními radami, a to pouze 33,2 mil. Kč (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

V roce 2018 byly obcemi vykázány celkové skutečné výdaje v částce 326,0 mld. Kč, což je o 50,4 mld. Kč více než v roce 2017. Jde zatím o jejich nejvyšší meziroční nárůst. Na částku 229,7 mld. Kč se vyšplhaly běžné výdaje související se zajištěním běžného provozu obcí včetně jejich příspěvkových organizací. Meziroční nárůst činí 22,8 mld. Kč. Mimo jiného jsou to výdaje na platy a ostatní platby za provedenou práci včetně souvisejícího pojistného (38,1 mld. Kč), nákup materiálu (6,4 mld. Kč, ochranné pomůcky, knihy atd.), výdaje na úroky (1,3 mld. Kč), na energie, vodu a paliva (7,1 mld. Kč), nákup služeb (39,6 mld. Kč, pošta, telekomunikace, konzultační a poradenské služby). Patří sem i ostatní nákupy (21,7 mld. Kč, opravy a udržování, cestovné, pohoštění, nájemné) atd. Na dopravní obslužnost vynaložily obce v roce 2018 23,0 mld. Kč, o 1,4 mld. Kč více než roku 2017 jako finanční kompenzaci dopravcům (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

V průběhu roku 2018 obce poskytovaly i transfery, nejčastěji svým příspěvkovým organizacím v oblasti kultury, zdravotnictví, školství, sociálních služeb atd. (54,1 mld. Kč), neziskovým organizacím (7,6 mld. Kč, spolky, církve, občanské sdružení), podnikatelským subjektům (5,0 mld. Kč, veřejné obchodní společnosti, akciové společnosti) atd. Z odvětvového hlediska obce vynakládaly nejvíce financí na činnosti místní správy a samosprávy (49,5 mld. Kč), dopravu (40,4 mld. Kč), vzdělávání (35,7 mld. Kč), bydlení a komunální služby (21,6 mld. Kč), ochranu životního prostředí (19,4 mld. Kč), kulturu, církve a sdělovací prostředky (14,9 mld. Kč) a sociální služby v částce 11,8 mld. Kč (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

Celkové skutečné kapitálové výdaje obcí byly vykázány ve výši 96,2 mld. Kč, o 40 % více než za rok 2017. Nejvíce se týkaly investičních nákupů na pořízení dlouhodobého majetku (87,2 mld. Kč) nebo nákupu akcií a majetkových podílů v částce 1,0 mld. Kč (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

Hospodaření obcí skončilo na konci roku 2018 s přebytkem ve výši 8,6 mld. Kč, přibližně tři čtvrtiny z něj tvořil podíl Prahy. Roku 2017 byl přebytek hospodaření vyšší, dosáhl částky 22,1 mld. Kč. Skutečný přebytek hospodaření vykázalo 4 272 obcí z jejich celkového počtu 6 258, což činí 68 % (MF ČR: Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018).

Tabulka č. 3 uvádí vývoj některých příjmů a výdajů rozpočtů obcí ČR v letech 2017 - 2018 dle údajů Českého statistického úřadu. Nejvyšší podíl na skutečných příjmech mají daňové příjmy a nejvíce finančních prostředků bylo vynaloženo na běžné provozní výdaje. Téměř ve všech příjmových i výdajových položkách byl v roce zaznamenán nárůst oproti předchozímu roku.

Tabulka 3 Příjmy a výdaje obcí ČR v letech 2017 - 2018 (v mld. Kč)

Skutečně příjmy obecních rozpočtů v ČR	2017	2018	Skutečné výdaje obecních rozpočtů v ČR	2017	2018
Skutečné příjmy celkem	294,24	330,86	Skutečné výdaje celkem	272,81	322,59
Daňové příjmy	206,31	226,22	Běžné výdaje	205,54	228,24
Daň z příjmů FO	47,85	54,19	Platy zaměstnanců	33,18	37,82
Daň z příjmů PO	47,07	46,64	Nákup materiálu	5,31	6,17
Daň z přidané hodnoty	82,54	97,66	Nákup vody, energie, paliv, služeb atd.	62,90	67,81
Daně a poplatky z vybraných činností a služeb	18,09	16,87	Úroky vlastní	1,07	1,26
Místní poplatky z vybraných činností a služeb	5,29	5,33	Výdaje na dopravní obslužnost	21,50	22,94
Daň z nemovitosti	10,77	10,86	Neinvestiční transfery podnikatelským subjektům	4,59	5,05
Nedaňové příjmy	29,42	32,18	Neinvestiční transfery příspěvkovým a podobným organizacím	48,29	54,10
Příjmy z vlastní činnosti	8,99	9,41	Neinvestiční transfery obyvatelstvu	1,17	1,34
Příjmy z pronájmu majetku	11,55	11,66	Kapitálové výdaje	67,27	94,35
Kapitálové příjmy	6,31	7,43	Investiční nákupy a související výdaje	62,01	85,29
Příjmy z prodeje dlouhodobého majetku a ostatní kapitálové příjmy	5,72	6,13	Investiční transfery příspěvkovým a podobným organizacím	2,74	3,56
Přijaté transfery	52,20	65,03	Nákup akcií a majetkových podílů	0,62	0,99
Neinvestiční přijaté transfery	42,56	48,41			
Investiční přijaté transfery	9,64	16,62			

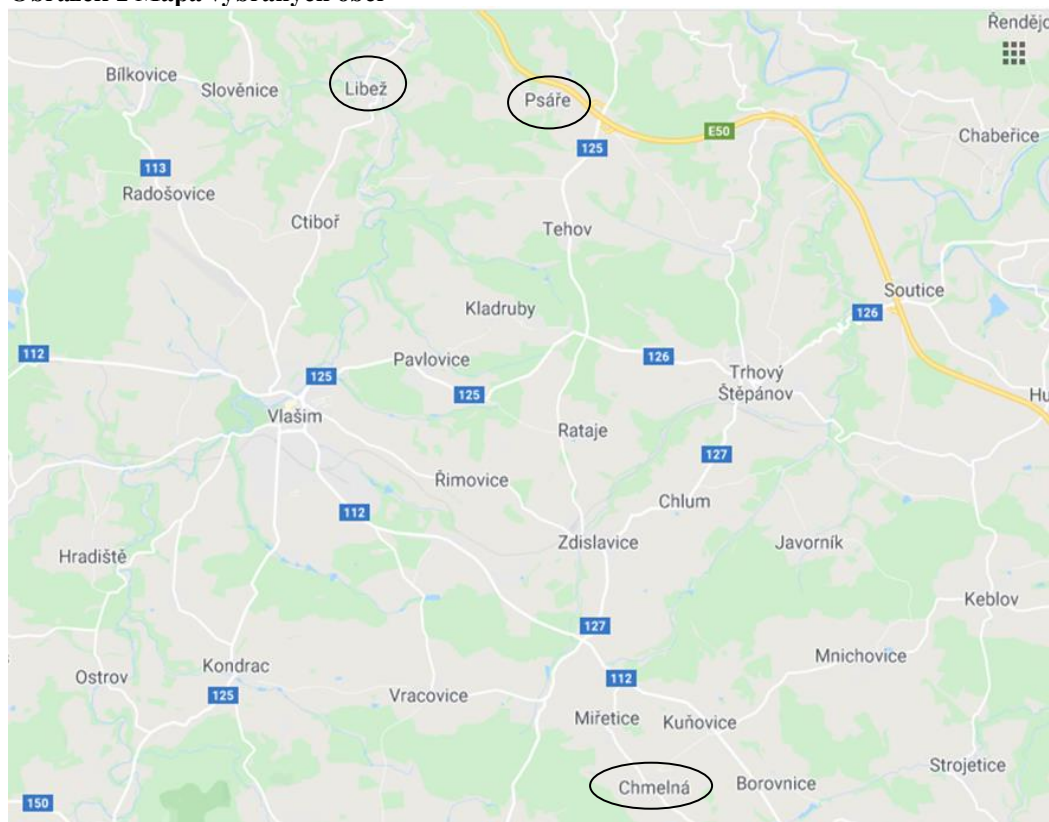
Zdroj: vlastní zpracování dle veřejných databází ČSÚ

4.2 Základní charakteristika vybraných obcí Středočeského kraje

Komparované obce, Chmelná, Libež a Psáře, se nacházejí ve Středočeském kraji, v okrese Benešov a jejich polohu znázorňuje obrázek č. 1. Jsou od sebe vzdáleny v okruhu

do 20 km a jednou z jejich společných charakteristik je jejich vzájemná geografická blízkost. Uvedené vesnice se svou rozlohou i počtem obyvatel řadí mezi malé venkovské obce. Rozsahem výkonu přenesené působnosti patří mezi obce I. typu, tedy obce s běžným obecním úřadem. V oblasti matriky, stavebního úřadu, územního plánování, životního prostředí, přestupků atd. spadají do obvodu obce s rozšířenou působností (ORP) Vlašim.

Obrázek 1 Mapa vybraných obcí

Zdroj: Google Maps

Zvolené obce jsou si podobné politickým systémem, ani v jedné z nich nepůsobí žádná místní organizace politických stran, nebo hnutí. V komunálních volbách kandidáti kandidovali jako bezpartijní za volební strany, které jim byly názorově a programově blízké, nebo jako nezávislé osoby (v Libži). Toto chování je v posledních létech typické především pro malé obce, kde jsou polické strany považovány za původce sporů v důsledku svého „politikaření“ a nekonečných korupčních afér. Nezávislí kandidáti mají u venkovských občanů větší důvěru, že budou poctivě pracovat pro blaho své obce. Vzhledem k velikosti vesnic a omezenému počtu lidí ochotných veřejně se angažovat a kandidovat v komunálních volbách, se zde nedá mluvit o vládnoucích koalicích a opozici. Zvolení představitelé obce fungují jako „velká rodina“ (Jüptner, 2004, s. 84 - 87), jako parta lidí, kteří jsou ochotní pracovat pro obec ve svém volném čase.

Ochota veřejné angažovanosti těchto lidí se promítá i ve vztahu k místním spolkům a sdružením, obecní zastupitelé jsou současně i jejich členy. Ve všech třech obcích dobře fungují místní sbory dobrovolných hasičů, které se spolupodílejí na organizování brigád a různých společenských a kulturních akcí. Obce je finančně podporují, pořizují jim hasičské vybavení, např. stříkačky, hadice atd. U sledovaných vesnic je angažovanost obyvatel a veřejný život velmi podobný. Někteří aktivnější občané se na veřejném životě podílejí více, některým je tato oblast lhostejná a vše nechávají na zvolených zástupcích. Jsou i tací, kteří se nezajímají vůbec o nic a nechodí ani k volbám (Rozhovor I, II, III).

Ve vybraných obcích je její starosta, ve Psářích starostka, přirozenou autoritou a veřejnost je tak i vnímá. Starosta z již zažitých tradic požívá určitý respekt a převahu nad ostatními zastupiteli. Nejvyšší postavení zaujímá zastupitelstvo a funguje zde kolektivní rozhodování a vedení, přičemž exekutivní pravomoci zajišťuje rada obce (Heinelt, Hlepas, 2006, s. 31-33). Ve vybraných obcích starosta vykonává i kompetence rady, protože se zde nevolí. Ve Chmelné, Libži i Psářích je nastaven faktický „systém silného starosty“, který vykonává většinu exekutivních pravomocí (Mouritzen, Svára, 2002). Sledované obce jsou příliš malé na to, aby zde fungovala opozice a docházelo tak k politickým svárům. V každém zastupitelstvu jsou aktivnější členové a ti, kteří se „vezou“ s ostatními a často ani nemají dostačující přehled o projednávaných a schvalovaných záležitostech. Je zde několik „tahounů“, zpravidla jsou jimi starosta s místostarostou a některý z aktivnějších zastupitelů. Ti se schází i individuálně a předjednáávají záležitosti, kterými se následně zabývají na zasedání zastupitelstva (Rozhovor II, III).

4.2.1 Obec Chmelná

Obec Chmelná se nachází v jihovýchodní části Středočeského kraje přibližně 12 km od města Vlašim a 7 km od městyse Čechtice, kam místní občané nejčastěji dojíždějí do zaměstnání a děti do škol. Obec leží v nadmořské výšce 460 m nad mořem na Sedlickém potoce a je tvořena katastrálním územím o rozloze 239 ha (Oficiální webové stránky obce Chmelná).

Historické souvislosti

První písemná zmínka o obci je spojena s rokem 1375. Zdejší vladykové z doby středověku se řadili ke starým šlechtickým rodům a purkrabí Chval z Chmelné se s panskou jednotou účastnil bitvy u Lipan. Bývala tu dnes již zaniklá židovská synagoga, místní Židé se zabývali zejména obchodem a řemesly. Z této komunity pochází předkové

světoznámého hudebního skladatele Gustava Mahlera, jejichž pozůstatky se nalézají na nedalekém židovském hřbitově. Nejvýznamnější kulturní památkou obce je kaple sv. Jana Nepomuckého z roku 1883. V roce 1998 prošla z důvodu jejího špatného stavu kompletní rekonstrukcí. Je tu silně zakořeněná křesťanská tradice, proto je hojně navštěvovaná kaplička Nejsvětější Trojice z roku 1929 nacházející se v lese zvaném Horky. Kaplička prošla v roce 2012 rekonstrukcí. V roce 1991 byla pod obcí vybudovaná kořenová čistička odpadních vod s nízkými provozními náklady a s malou spotřebou energie.

Místní kronika vedená nepřetržitě od roku 1931 je významným zdrojem informací (Kronika obce Chmelná, oficiální webové stránky obce Chmelná, Rozhovor I).

Občanská vybavenost

Obec nedisponuje téměř žádným zařízením občanské vybavenosti. Historicky zde nefungovala ani škola, která byla v minulosti téměř v každé vsi. Přibližně před deseti lety zde byl uzavřen i malý obchod se smíšeným zbožím. Zdravotnická a školská zařízení se nacházejí ve Vlašimi, Čechtích či Zdislavicích ve vzdálenosti do 15 km. Do Chmelné dojíždí jednou měsíčně praktická lékařka z nedalekých Čecht, kde v jedné místnosti obecního úřadu poskytuje základní lékařskou péči především starším občanům. V obci je zakořeněná silná kulturní tradice, dodnes se zde dodržuje řada zvyků, kterými jsou např. řehtání před Velikonocemi, stavění máje, májové pobožnosti v kapli, vyhrávání budoucím svatebčanům, pálení čarodějnic. Během roku se tu koná řada tanečních zábav, plesů a jiných kulturních akcí, většinou za doprovodu místní kapely Chmelařinky. K dispozici je zrekonstruovaný kulturní dům, jehož součástí je velký sál s příslušenstvím. Ve Chmelné a jejím okolí jsou podmínky vhodné spíše pro volnočasové aktivity, pro děti je k dispozici dětské hřiště s kolotočem, skluzavkou a dalšími herními prvky nebo multifunkční hřiště. V zimním období je navštěvovaná vodní nádrž vhodná k bruslení (Rozhovor I).

Spolky, sdružení a veřejná participace

Od roku 1935 zde nepřetržitě působí sbor dobrovolných hasičů, který díky svému vybavení a výkonům exceloval na řadě okrskových hasičských soutěží. Od poloviny 70. let minulého století zde existuje i rybářský spolek, který každoročně pořádá tradiční výlov místního rybníku Na Ohradech. Jejich členové se aktivně zapojují do veřejného dění a podílejí se na organizování kulturních, společenských a sportovních akcí a brigád. Řada z nich je současně i ve vedení obce (Rozhovor I).

Chmelná s několika okolními obcemi založila dobrovolný svazek obcí s názvem Želivka, podle nedaleké vodní nádrže Želivka - Švihov se sídlem v Čechtích. Jeho cílem je zejména vzájemná spolupráce v oblasti zlepšení kvality života obyvatel, oživení turistiky a cestovního ruchu v regionu (Rozhovor I).

4.2.2 Obec Libež

Obec Libež se rozprostírá v jihovýchodní části Středočeského kraj benešovského okresu a s obcí Psáře spolu sousedí. Leží přibližně 7 km od města Vlašim a 7 km od městyse Divišov, kam místní děti nejčastěji dojíždějí do školy a pracující do zaměstnání. Libež leží v nadmořské výšce 323 m nad mořem a je tvořena katastrálním územím o rozloze 739 ha. Na vodní zdroje je bohatá, obcí protékají řeky Blanice a Chotýšanka, které tu mají svůj soutok. Dalším zdrojem vody je hasičská nádrž uprostřed návsi (Oficiální webové stránky obce Libež).

Historické souvislosti

O obci Libež se příliš historických zpráv nedochovalo. Místní kronika uvádí, že první zmínky pocházejí ze 13. století, kdy vesnice patřila pánu Holickému ze Šternberka. Rod Holických roku 1712 vymřel a postupem let se zde vystřídal několik majitelů. Po Holických byla obec v majetku Marie Barbory z Roggendorfů, rozené z Getzů, která celé panství prodala Emauskému klášteru řádu benediktinského s tehdejším sídlem v Novém Městě Pražském. Duchovní správu nad obcí vykonával až do roku 1850 farář radošovský. V období třicetileté války upadl radošovický kostel v zapomnění, a tak Libež a okolí byla přidělena pod vlašimskou správu. Zde jsou zaznamenány údaje o tehdejších narozeních a úmrtích. V roce 1784 byla ves přerazena pod správu hrádeckou, kam patří dodnes (Kronika obce Libež).

Významnými památkami obec neopývá, kromě dvou pomníků padlým z doby první a druhé světové války a kaple Nejsvětější trojice. Její počátky sahají do roku 1712, kdy měla podobu zvoničky a v roce 1839 byla přestavěna na kapli. V roce 2006 byla pro svůj špatný stav zbourána a na jejím místě byla vybudována nová v odlišném architektonickém slohu (Kronika obce Libež).

Dlouholetou tradici zde má kronika, kterou tvoří tři knihy. První z nich byla založena roku 1840 a zaznamenala události od svého vzniku do roku 1979, druhá 1980 - 2006 a třetí od roku 2001 do současnosti (2019). Prvním pisatelem byl zdejší učitel na místní škole, následoval ho pan řídící a další místní kronikáři. Bohužel kronika má

i nepopsaná období a nezachycuje všechny události. Kroniky byly digitalizovány a jsou k nahlédnutí na internetových stránkách obce. Mimo jiné posloužily při zpracování diplomové práce jako významný zdroj informací (Kronika obce Libež).

Před rokem 1989 byla Libež vždy samostatnou obcí, tehdejšímu místnímu národnímu výboru se podařilo samostatnost i přes úsilí okresního národního výboru před sloučením se střediskovou obcí uhájit (Rozhovor II).

Občanská vybavenost

V minulosti zde fungoval obchod se smíšeným zbožím, hostinec a základní škola s veřejnou knihovnou. Obchod byl před čtrnácti lety uzavřen, neobstál v konkurenci velkým obchodům a supermarketům, kterých je v blízkém okolí několik. Základní škola byla pro nedostatek dětí v 70. letech minulého století uzavřena a její budova nebyla řadu let využívána. Až před deseti lety byla prodána pro účely trvalého bydlení a prochází celkovou rekonstrukcí. Knihovna byla po odchodu tehdejšího knihovníka v roce 1999 také uzavřena. Hostinec je stále v provozu, nejvíce je navštěvován v letním období v době dovolených díky velkým chatovým osadám v okolí Libže. Ke sportovnímu vyžití slouží fotbalové hřiště s přílehlým zázemím a společenskou místností, šatnami a sociálním zařízením zrekonstruovanými v roce 2007 a multifunkční hřiště určené na tenis, volejbal, basketbal z roku 2011. V těsné blízkosti areálu slouží nejmenším občánkům dětské hřiště s prolézačkami, kolotočem, houpačkami, a dalšími herními prvky. Pro pořádání kulturních a společenských akcí i k soukromým účelům místních občanů slouží společenská místnost v přízemí obecního úřadu. Za ostatními službami, jako např. lékař, školy atd. musí místní dojíždět, nejčastěji do Divišova nebo Vlašimi. Obec má dva roky zpracovaný projekt na vybudování obecního vodovodu a čističky odpadních vod a podala žádost na Ministerstvo zemědělství ČR o dotaci. Finančně náročnou akci není obec schopna hradit z vlastních zdrojů. Vzhledem k tomu, že se obec nachází v komplikovaném terénním území se dvěma řekami a z důvodu vysokých nákladů obec zatím dotaci neobdržela (Rozhovor II).

Spolky, sdružení a veřejná participace

Před rokem 1989 bylo v obci daleko více spolků a sdružení než dnes, např. Socialistický svaz mládeže, Československý svaz žen, Československý svaz požární ochrany a fotbalový klub TJ Sokol. V současné době zde funguje pouze Sbor dobrovolných hasičů a fotbalový klub. Místní hasiče obec vybavila odpovídajícími prostředky, aby byla jednotka plně funkční a mohla plnit své úkoly. Hasiči naopak

pomáhají obci a vzájemně organizují kulturní a společenské akce, brigády apod. Stejně tak to platí i u místního fotbalového klubu, kdy mu obec poskytuje finanční prostředky na běžné provozní náklady (Kronika obce Libež, rozhovor II).

Na veřejném dění se podílejí jen někteří aktivní občané, většinou ti, kteří jsou i členy některého z aktivních spolků. Tak se řada připomínek i názorů přenáší do zastupitelstva i touto cestou. Ostatní nemají o komunální politiku příliš velký zájem, u mnohých je jedinou aktivitou účast v komunálních nebo jiných volbách. Zasedání zastupitelstva obce se téměř neúčastní, výjimkou je pouze veřejné projednávání záležitostí, které se jich přímo osobně dotýkají. V poslední době to bylo např. budování veřejného vodovodu a čističky odpadních vod a přípojky k jednotlivým domům (Rozhovor II).

Obec Libež se stala v roce 2003 spolu s dalšími okolními obcemi členem dobrovolného svazku obcí s názvem Podblanicko se sídlem ve Vlašimi. Cílem mikroregionu byl zejména regionální rozvoj včetně zkvalitnění podmínek pro život občanů, řešení dopravní a technické infrastruktury a podpora cestovního ruchu. Po třinácti letech byl pro svou nefunkčnost a nadbytečnost zrušen (Rozhovor II).

4.2.3 Obec Psáře

Obec Psáře, jejíž součástí je i osada Dubovka, se nachází v jihovýchodní části Středočeského kraje, nedaleko 49. km dálnice D1 spojující Prahu a Brno. Leží asi 7 km od města Vlašim a 5 km od městyse Kácov, kam občané nejčastěji dojíždějí za prací a děti do školy. Rozprostírá se v nadmořské výšce 486 m nad mořem, nejvyšším bodem je vrch Klásek s výškou 500,3 m. Obec tvoří jedno katastrální území o rozloze 1.352 ha. Vodními zdroji příliš neoplývá, severně od ní je větší vodní nádrž sloužící jako zásobárna vody pro hasičské účely, na východ se nalézá malá nádrž (Oficiální webové stránky obce Psáře).

Historické souvislosti

První zmínka o obci Psáře pochází z roku 1352 a o osadě Dubovka z roku 1471 (Oficiální webové stránky obce Psáře), v roce 1970 došlo ke sloučení obou obcí. Významnou památkou je kostel Nejsvětější trojice pocházející přibližně z roku 1350, z období, kdy ves patřila rodu Šternberků. Jimi byl pravděpodobně postaven. Psáři, kteří se zde zdržovali, byli pěstiteli a ošetřovateli knížecích nebo královských loveckých psů a od nich je pravděpodobně odvozen i název obce. V období 10. - 12. století byl podblanický kraj pokryt hlubokými lesy s velkým množstvím divoké zvěře. Na její lov se sem sjíždělo panstvo ze širokého okolí včetně Prahy. Ve 13. a 14. století patřily Psáře královské

komoře. V roce 1242 postavil Zdislav, syn Diviše z Divišova hrad Český Šternberk, k němuž dostal od krále rozsáhlé území včetně obce Psáře. Duchovní správu tu dlouhou dobu vykonával farář Jakub Buřenický a po roce 1395 se této službě ujal kněz Přebík z Janovic. V husitské době po roce 1406 vykonával tuto správu Majnuš ze Psář, stoupenec Jiřího z Poděbrad. Po roce 1629 patřil místní kostel pod správu kácovskou a po roce 1875 zdebuzevskou.

Původní nejstarší kronika obce se v roce 1989 ztratila. Díky stávající kronikářce, která si z ní opsala několik zajímavostí, se alespoň nějaké informace podařilo zachovat. Po čtyřicetileté přestávce se roku 1983 začaly opět zapisovat dějiny obce Psáře do kroniky. Stala se tak důležitým zdrojem informací (Rozhovor III, kronika obce Psáře).

Občanská vybavenost

Obec Psáře nedisponuje přílišnou občanskou vybaveností. V roce 1974 zde byl vybudován veřejný vodovod díky tomu, že pod obcí vede podzemní přívaděč pitné vody pro Prahu z vodní nádrže Želivka. Během působení místního národního výboru zde byla v roce 1987 postavena v „akci Z“ prodejna se smíšeným zbožím. Jednalo se o systém, kdy stát prostřednictvím okresních národních výborů přidělil na výstavbu finanční prostředky, a práci prováděli zdarma místní občané. V roce 2018 došlo k jejímu uzavření z důvodu velké konkurence ze strany velkých obchodních řetězců v okolí, zejména ve Vlašimi a v Benešově. V současné době zde omezeně funguje pouze hospoda. V roce 1928 zde byla vybudována škola pro první až pátý ročník, která byla pro nízký počet žáků v roce 1959 zavřena a nějakou dobu sloužila jako obchod. V roce 2006 byla budova zrekonstruována a je využívána jako společenská místnost pro soukromé potřeby občanů a pro pořádání kulturních a společenských akcí. Další služby občanské vybavenosti jsou dostupné v nedaleké Vlašimi či Kácově. Dětem je k dispozici dětské hřiště s několika herními prvky. Obec Psáře byla v minulosti vždy samostatná, místní národní výbor měla až do roku 1985. V období let 1986 - 1990 patřila obec pod město Vlašim v důsledku nařízení vládních a stranických organizací ke sdružování malých vesnic do střediskových obcí. Poté se obec znovu osamostatnila (Rozhovor III, kronika obce Psáře).

Spolky, sdružení a veřejná participace

Obec Psáře je členem sdružení mikroregionu Chopos se sídlem v Chotýšanech, jehož členy jsou obce benešovského okresu, např. Divišov, Český Šternberk, Struhařov, Bílkovice, Ostředek. Dobrovolný svazek obcí byl založen za účelem spolupráce při řešení

společných úkolů týkajících se zejména zvýšení kvality života ve venkovských oblastech. Psáře tak za podpory mikroregionu úspěšně zrealizovala řadu projektů. Mezi nejvýznamnější patří rekonstrukce budovy bývalé školy s dotací ve výši 315 000 Kč z let 2005 - 2008, rekonstrukce hasičské zbrojnice z roku 2014 s dotací ve výši 51 700 Kč z finančního fondu Středočeského kraje nebo obnova povrchu a odvodnění místních komunikací v obci Psáře a části Dubovka v roce 2016 s dotací od Ministerstva pro místní rozvoj ČR ve výši 363 000 Kč atd. (Rozhovor III, kronika obce Psáře).

V obci existují dva spolky s dlouholetou tradicí, sbor dobrovolných hasičů založený v roce 1909 a klub turistů. Hasičský sbor plní své poslání při ochraně majetku a života občanů a pravidelně se účastní společenských akcí, obecních brigád a hasičských soutěží. Každá obec má zákonem uloženou povinnost zřídit svoji zásahovou jednotku a zajistit jí potřebné vybavení. Několik místních občanů je členem mysliveckého sdružení v Kácově, jehož prioritou je péče o zdraví divoké zvěře, její přikrmování v zimním období, dohled nad jejím početním stavem, řešení škod na polích a lesních sazenicích způsobených zvěří. Oba spolky úzce spolupracují s obcí a vzájemně si vypomáhají. Někteří představitelé obce jsou i členy spolků (Rozhovor III, kronika obce Psáře).

Místní občané se podílejí na veřejném životě jen okrajově, kromě několika osob působících v uvedených spolcích a představitelů obce. Dá se říci, že spíše zaujímají názor, ať se starají ti, co byli zvoleni do vedení obce. Někdy podají určité podněty, ale většinou jsou pasivní a zasedání zastupitelstva se účastní spíše výjimečně. Lze konstatovat, že komunální politika zajímá občany pouze v případech, pokud mají nějaký problém a potřebují ho řešit. Chtějí, aby se obec rozvíjela, ale sami se nechtějí podílet. (Rozhovor III).

4.3 Socioekonomické ukazatele vybraných obcí Středočeského kraje

Demografický vývoj je významným ukazatelem ovlivňujícím financování a hospodaření obcí v souvislosti s rozpočtovým určením daní. Podíl obce na sdílených daních je stanovován i dle počtu obyvatel k 1. 1. dle údajů Českého statistického úřadu. U většiny venkovských obcí docházelo ke značnému meziročnímu poklesu obyvatel v souvislosti s přirozeným úbytkem a stěhováním do měst pro vyšší úroveň bydlení, občanské vybavenosti a lepší pracovní možnosti. Vesnice se vyliďňovaly a rostl průměrný věk obyvatel. V posledních letech se tento trend zastavil a obrátil. Mnozí dávají přednost klidnějšímu životu na venkově před městským hlukem. Tuto skutečnost dokazují i tabulky č. 4, 6 a 8 znázorňující demografický vývoj v obcích Chmelná, Libež a Psáře.

4.3.1 Obec Chmelná

Tabulka č. 4 uvádí demografický vývoj v obci Chmelná v letech 1869 - 2018. Nejvyšší počet obyvatelstva se vztahuje k roku 1869, kdy měla obec 204 lidí, naopak nejnižší byl zaznamenán v roce 1970 a 1991, kdy spadl na 108. Je to pokles o 47 % oproti roku 1869. Tabulka znázorňuje soustavný meziroční pokles počtu občanů, s výjimkou roku 1910, kdy se na určitou dobu navýšil. Díky rostoucí výstavbě rodinných domů a změn politických poměrů od 90. let minulého století počet občanů neustále rostl až na 142 (rok 2018). Z dlouhodobého hlediska lze předpokládat jeho soustavný růst v důsledku další rodinné zástavby pro účely bydlení (ČSÚ, rozhovor I).

Tabulka 4 Demografický vývoj v obci Chmelná v letech 1869 - 2018

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1930	1950
Počet obyvatel v obci	204	189	179	155	172	164	118
Rok	1970	1980	1991	2001	2011	2015	2018
Počet obyvatel v obci	108	110	108	110	126	144	142

Zdroj: vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu

Tabulka č. 5 vyjadřuje roční průměrnou míru nezaměstnanosti v obci Chmelná v letech 2014 - 2018 dle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí. Je z ní zřejmé, že nejnižší průměrná roční míra nezaměstnanosti byla ve Chmelné vykázána v letech 2015, 2017 a 2018 a dosahovala hodnoty nižší než 1 %. Ve vsi neexistují pracovní příležitosti, podniká tu několik drobných živnostníků bez zaměstnanců. Občané tak do zaměstnání nejčastěji dojíždějí do Vlašimi, případně dalších okolních míst.

Tabulka 5 Roční průměrná míra nezaměstnanosti v obci Chmelná

Rok	Průměrné hodnoty
2014	2,89 %
2015	0,18 %
2016	1,37 %
2017	0,98 %
2018	0,36 %

Zdroj: vlastní zpracování dle portálu MPSV ČR

4.3.2 Obec Libež

Demografický vývoj v Libži v letech 1869 - 2018 znázorňuje tabulka č. 6. Nejvyšší počet obyvatel byl zaznamenán v roce 1880 (445 lidí), nejnižší naopak v roce 2001 s počtem 159 občanů, pokles činil 64 %. Zde se demografický vývoj na několik let ustálil.

V roce 2011 došlo k obratu a růstu na současných 208 občanů (rok 2018). Důvodem je rozsáhlá výstavba rodinných domů v návaznosti na dobrou dopravní obslužnost, občanskou vybavenost, ale i přivaděč k dálnici D1. Lze předpokládat, že demografický vývoj bude i v budoucnu vykazovat rostoucí křivku vzhledem k přívetivému prostředí a poloze obce (ČSÚ, rozhovor I).

Tabulka 6 Demografický vývoj v obci Libež v letech 1869 - 2018

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1930	1950
Počet obyvatel v obci	441	445	409	378	387	359	246
Rok	1970	1980	1991	2001	2011	2015	2018
Počet obyvatel v obci	219	177	166	159	166	187	208

Zdroj: vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu

Z tabulky číslo 7 je zřejmé, že průměrná nejvyšší míra nezaměstnanosti byla v Libži vykázána v roce 2014, poté průběžně klesala. Průměrná hodnota roku 2018 činila 2,49 %, což je nejméně ve sledovaném období. V Libži nejsou pracovní příležitosti, působí tu několik drobných živnostníků, kteří pracují samostatně bez zaměstnanců. Obyvatelé produktivního věku tak do zaměstnání dojíždějí, nejčastěji do Vlašimi nebo Divišova (Rozhovor II).

Tabulka 7 Roční průměrná míra nezaměstnanosti v obci Libež

Rok	Průměrné hodnoty
2014	9,87 %
2015	8,98 %
2016	6,72 %
2017	5,25 %
2018	2,49 %

Zdroj: vlastní zpracování dle portálu MPSV ČR

4.3.3 Obec Psáře

Tabulka č. 8 znázorňuje počet obyvatel ve Psářích v letech 1869 - 2018, zřejmý je téměř soustavný meziroční pokles, který se zastavil v roce 2015 na počtu 124. Nejvyšší hodnota je z roku 1869, nejnižší z roku 2001 (pokles o 62 %). Na konci sledovaného období žilo v obci 130 občanů, vedení obce připravuje stavební parcely a lze předpokládat další demografický růst (ČSÚ, rozhovor II).

Tabulka 8 Demografický vývoj v obci Psáře v letech 1869 - 2018

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1930	1950
Počet obyvatel v obci	321	315	314	303	271	232	183
Rok	1970	1980	1991	2001	2011	2015	2018
Počet obyvatel v obci	203	165	137	121	126	124	130

Zdroj: vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu

Z tabulky č. 9 vyplývá, že nejvíce nezaměstnaných v obci bylo evidováno roku 2015 (4,76 %), naopak nejméně roku 2017. Průměrná roční míra neklesla pod 1 %. Jedinou pracovní příležitostí je místní Zemědělské družstvo vlastníků Veselka. Působí tu několik živnostníků bez zaměstnanců a většina občanů musí za prací dojíždět (Rozhovor III).

Tabulka 9 Roční průměrná míry nezaměstnanosti v obci Psáře

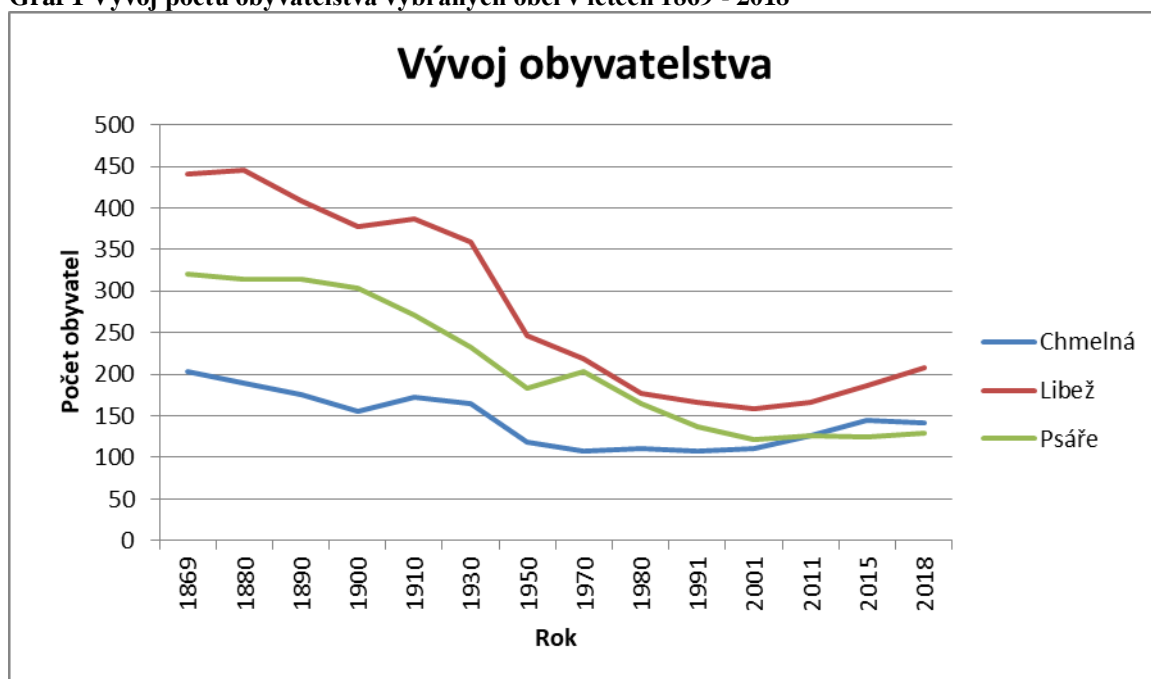
Rok	Průměrné hodnoty
2014	2,39 %
2015	4,76 %
2016	2,10 %
2017	1,72 %
2018	2,19 %

Zdroj: vlastní zpracování dle portálu MPSV ČR

4.3.4 Vyhodnocení socioekonomických ukazatelů vybraných obcí

Obce Chmelná, Libež a Psáře se řadí mezi malé venkovské obce s počtem obyvatel nižším než 300. Nejvyšší počet obyvatel vykazovaly na konci 19. století, poté docházelo k jeho soustavnému meziročnímu poklesu, který se zastavil v 90. letech minulého století. Situace na venkově se začala zlepšovat, obce začaly spravovat svá území a život na venkově začal mít jiný ráz. Začaly budovat a rekonstruovat dopravní a technickou infrastrukturu a předměty občanské vybavenosti a venkov se začal opět zalidňovat, což dokládá graf č. 1 zachycující vývoj počtu obyvatelstva výše uvedených obcí v období let 1869 - 2018. Lze předpokládat, že na tento demografický vývoj má velký vliv i stále stoupající nájemné ve všech nájemných bytových domech ve městech.

Graf 1 Vývoj počtu obyvatelstva vybraných obcí v letech 1869 - 2018

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů Českého statistického úřadu

Největší nárůst počtu obyvatelstva po roce 1989 byl zaznamenán v Libži a Chmelné, ve Psářích je po počátečním poklesu zvýšení spíše pozvolné a souvisí s menší výstavbou rodinných domů. Libež měla k dispozici obecní stavební parcely, které rozprodávala zájemcům. Smluvně zakotvenou podmínkou při prodeji bylo zahájení stavby k trvalému bydlení do určité doby (Rozhovor II). Obec Chmelná nevladnula stavební pozemky, ale i přesto zde bylo po roce 1989 postaveno několik rodinných domů, kdy jejich majitelé s rodinami využili vlastní pozemky. Zájem o další výstavbu ve vsi je velký, lze tedy očekávat i v budoucnu populační růst (Rozhovor I).

Žádná z vybraných obcí nedisponuje pracovními příležitostmi, kromě obce Psáře, kde se nachází Zemědělské družstvo vlastníků Veselka. Občané tak musí za prací dojíždět, nejčastěji do Vlašimi, Divišova, Benešova či Kácova. Ve všech obcích podnikají drobní živnostníci bez stálých zaměstnanců.

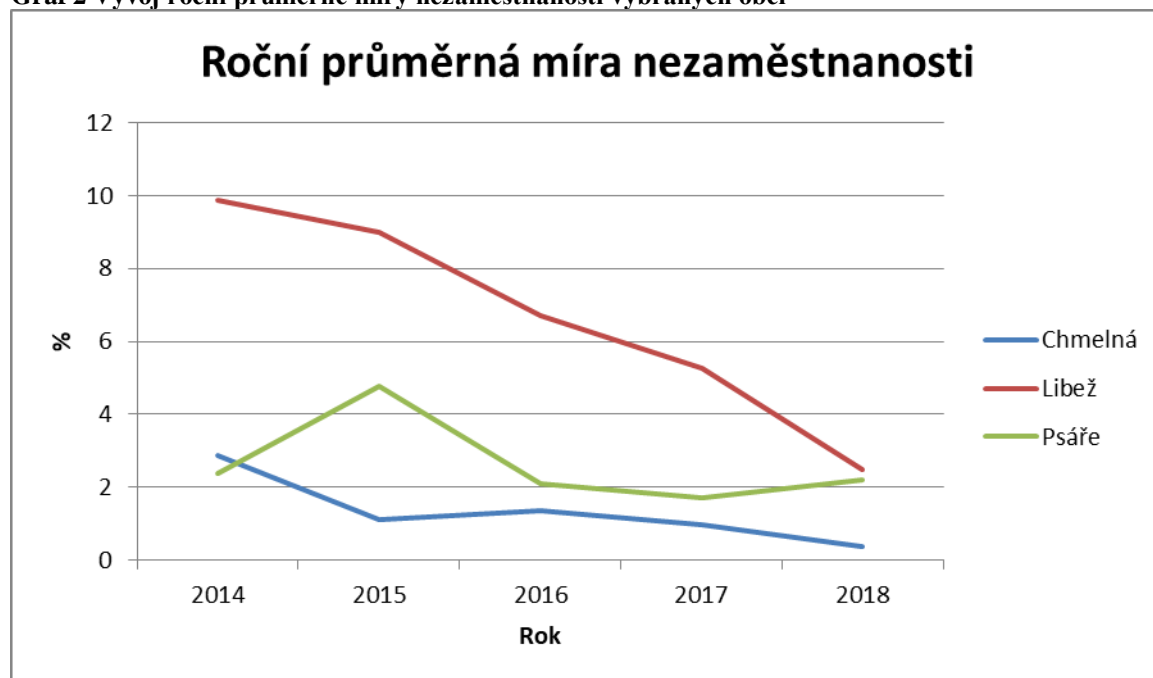
Tabulka 10 Roční průměrná míra nezaměstnanosti ve vybraných obcích

Rok	Průměrné hodnoty obce Chmelná	Průměrné hodnoty obce Libež	Průměrné hodnoty obce Psáře
2014	2,89 %	9,87 %	2,39 %
2015	1,10 %	8,98 %	4,76 %
2016	1,37 %	6,72 %	2,10 %
2017	0,98 %	5,25 %	1,72 %
2018	0,36 %	2,49 %	2,19 %

Zdroj: vlastní zpracování dle portálu MPSV ČR

Nejvyšší průměrná roční míra nezaměstnanosti byla vykázána v obci Libež za rok 2014 ve výši 9,87 %, což dokládá tabulka č. 10. Jedná se o nejvyšší evidovanou hodnotu vybraných obcí za sledované období. Poté zde docházelo k jejímu postupnému snižování na hodnotu z roku 2018 (2,49%), což je pokles o 7,38 %.

Graf 2 Vývoj roční průměrné míry nezaměstnanosti vybraných obcí

Zdroj: vlastní zpracování dle portálu MPSV ČR

K nejvyššímu meziročnímu výkyvu ve Psářích došlo roku 2015, kdy oproti roku předešlému míra nezaměstnanosti stoupla o 2,37 %, aby v následujícím roce poklesla o 2,66 % na hodnotu 2,10 %. Ve Chmelné je nejvyšší míra nezaměstnanosti evidována za rok 2014, v následujícím roce poklesla o 1,79 % a kromě roku 2016 neustále rovnoměrně klesá. V roce 2018 se téměř blíží nule, což je patrné z grafu č. 2 (Portál MPSV ČR).

4.4 Hospodaření a financování vybraných obcí Středočeského kraje

4.4.1 Obec Chmelná

Z tabulky č. 11 je zřejmé, že obec Chmelná schvalovala převážně vyrovnaný rozpočet, kromě roků 2013, 2016 a 2017, kdy byl schválen jako přebytkový. Skutečným přebytkem končilo hospodaření obce vždy, kromě roku 2012. Schodek souvisí s opravou omítky kulturního domu, položením zámkové dlažby a vybudováním trombeho stěny pro ohřev vody na jedné z jeho venkovních zdí. Přispívá k úspoře energie, k vytápění budovy se využívá sluneční záření (Rozhovor I, monitor státní pokladny).

Tabulka 11 Celkové schválené příjmy a výdaje obce Chmelná

Rok	Schválené příjmy	Schválené výdaje	Saldo schválených příjmů a výdajů	Skutečné příjmy	Skutečné výdaje	Saldo skutečných příjmů a výdajů
2010	1 008 000	1 008 000	0	1 055 000	1 011 000	44 000
2011	1 023 000	1 023 000	0	957 000	870 000	96 000
2012	1 945 000	1 945 000	0	2 019 000	2 236 000	- 217 000
2013	1 026 000	826 000	200 000	1 508 000	1 191 000	317 000
2014	1 190 000	1 190 000	0	1 495 000	1 167 000	327 000
2015	1 330 000	1 330 000	0	1 550 000	899 000	651 000
2016	1 418 000	1 084 000	334 000	1 692 000	1 251 000	441 000
2017	1 468 000	1 347 000	121 000	1 912 000	822 000	1 090 000
2018	1 903 000	1 903 000	0	2 076 000	1 037 000	1 039 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Koncem roku 2019 byla započata rekonstrukce budovy obecního úřadu s předpokládanými náklady 1 536 197 Kč, na kterou obec obdržela investiční dotaci. Rok 2019 sice nepatří do sledovaného období, ale je důležité se o této skutečnosti zmínit. Obec realizuje nákladné akce až po obdržení rozhodnutí o poskytnutí transferu, jinak by nebyla schopna veškeré náklady krýt z vlastních zdrojů. Rozpočet byl ve sledovaném období schválen vždy tak, aby nemuselo být hospodařeno podle rozpočtového provizoria (Rozhovor I). Nejvyšší příjmy a výdaje vyrovnaného rozpočtu byly schváleny pro rok 2012 ve výši 1 945 000 Kč, skutečný rozpočet skončil ale se schodkem – 217 000 Kč. Nejvyšší kladné saldo bylo vykázáno v roce 2018, obec obdržela daňové příjmy a transfery vyšší než v předchozím roce. Ve všech letech sledovaného období, kromě roku 2012, skončilo skutečné hospodaření obce s lepším výsledkem, než se předpokládalo při schvalování rozpočtu (Monitor státní pokladny, závěrečné účty obce Chmelná).

Nejnižší příjmy rozpočtu obce se dle tabulky č. 12 týkají kapitálových příjmů roku 2010, kdy obec prodala pozemky. V dalších letech už nepřistoupila k prodeji dlouhodobého majetku. Srovnatelné svou výší jsou příjmy nedaňové a přijaté transfery kromě roku 2012, kdy obec obdržela transfery v celkové výši 972 000 Kč. Prostředky byly určeny na rekonstrukci kulturního domu, opravu cest a zajištění dalších provozních potřeb.

Poskytovatelem byl zejména Středočeský kraj a Ministerstvo pro místní rozvoj. Další dotace byly přiděleny jako nárokové v rámci souhrnného dotačního vztahu, jejich výše je pevně stanovena zákonem o státním rozpočtu. Jsou poskytovány z kapitoly všeobecná pokladní správa Ministerstvem financí ČR (Rozhovor I, monitor státní pokladny).

Tabulka 12 Druhové členění skutečných příjmů obce Chmelná

Rok	Daňové příjmy	Nedaňové příjmy	Přijaté transfery	Kapitálové příjmy
2010	832 000	100 000	117 000	5 000
2011	813 000	89 000	65 000	0
2012	920 000	127 000	972 000	0
2013	1 170 000	128 000	210 000	0
2014	1 287 000	127 000	80 000	0
2015	1 384 000	108 000	58 000	0
2016	1 500 000	119 000	73 000	0
2017	1 703 000	134 000	74 000	0
2018	1 845 000	129 000	102 000	0

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Nejvýznamnější nedaňové příjmy plynou zejména z pronájmu sálu kulturního domu pro soukromé účely či pozemků, které obec pronajímá k hospodaření okolním zemědělským družstvům. Patří sem i příjmy z poskytování služeb, poplatky hrazené místními občany za vodné a stočné či odpadové hospodářství. Za odvoz komunálního odpadu hradí každý dospělý občan částku 200 Kč ročně a přibližně každé dva roky došlo k navýšení této ceny z důvodu růstu provozních nákladů. V Roce 2010 byla stanovena částka 12 Kč/m³ vodného a 12 Kč/m³ stočného. Roku 2017 schválilo zastupitelstvo navýšení těchto služeb s platností od 1. 1. 2018 na 20 Kč/m³ vodného a 20 Kč/m³ stočného. Byl schválen i roční paušální poplatek 200 Kč za přípojku vody k obecnímu vodovodu a 200 Kč za přípojku k obecní kanalizaci (Rozhovor I, zápisy zasedání zastupitelstva obce Chmelná).

Nejvýraznějšími rozpočtovými příjmy jsou daňové, jejich výše má rostoucí tendenci. Roku 2010 byly vykázány ve výši 832 000 Kč a roku 2018 již 1 845 000 Kč, což je navýšení o 1 013 000 Kč, tedy o 122 %. Důvodem je meziroční růst všech položek,

zejména daně z příjmu fyzických a právnických osob, daně z přidané hodnoty či daně z nemovitých věcí. Patří sem i místní poplatky za psa vybírané ve výši 50 Kč, ve srovnání s ostatními příjmy jsou zanedbatelné. Daň z příjmu fyzických a právnických osob činila v souhrnu roku 2010 částku 316 000 Kč, v roce 2014 vzrostla na 565 000 Kč a o čtyři roky později už na 864 000 Kč. Daň z přidané hodnoty přidělená obci byla roku 2010 vykázána v hodnotě 393 000 Kč, o čtyři roky později ve výši 565 000 Kč a v roce 2018 činila již 864 000 Kč (Rozhovor I, monitor státní pokladny).

Tabulka 13 Druhové členění skutečných výdajů obce Chmelná

Rok	Běžné výdaje	Kapitálové výdaje
2010	968 000	42 000
2011	870 000	0
2012	1 879 000	358 000
2013	1 013 000	178 000
2014	1 167 000	0
2015	849 000	50 000
2016	1 251 000	0
2017	822 000	0
2018	1 014 000	22 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Z tabulky č. 13 je zřejmé, že obec Chmelná hradila převážně běžné provozní výdaje na zajištění chodu obecního úřadu a výkonu samosprávy ve všech jejích oblastech. Jedná se o výdaje na platy a související odvody, nákup spotřebního materiálu, dlouhodobého drobného majetku, energie, na opravy a údržbu stávajícího obecního majetku (Rozhovor I).

Kapitálové výdaje jsou vykazovány pouze v letech 2010, 2012, 2013, 2015 a 2018, kromě roku 2012 nepřesahují částku 200 000 Kč. V letech 2010 a 2018 obec vykoupila v rámci majetkoprávního narovnání pozemky pod obecními budovami. V letech 2012 a 2013 investovala do modernizace místního kulturního domu a v roce 2015 obnovila dlouhodobý hmotný majetek v podobě strojů a zařízení (Rozhovor I).

Ke krytí výdajů ve sledovaném období obec využívala vlastní zdroje, kromě roku 2012, kdy pro předfinancování investičního projektu na technické zhodnocení kulturního domu čerpala bankovní úvěr ve výši 1 199 000. V témže roce byl splacen v částce 899 000

Kč, a to i díky přidělenému investičnímu transferu. Zbývající část dluhu ve výši 300 000 Kč byla uhrazena v následujícím roce. Od té doby jiný úvěr čerpán nebyl (Rozhovor I).

Přezkoumání hospodaření obce

Z úsporných důvodů obec nevyužívá služeb soukromého auditora. Starosta každoročně požádal o přezkoumání hospodaření Krajský úřad Středočeského kraje, který jej provedl bezplatně (Rozhovor I). Prověřením zpráv z přezkoumání hospodaření, které jsou součástí závěrečného účtu obce, bylo zjištěno, že některá uvedená pochybení se v průběhu sledovaného období let 2010 - 2018 opakovala. Jedná se zejména o porušení zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, v letech 2016 a 2017, kdy se zastupitelstvo obce nesešlo nejméně jednou za tři měsíce. Obec přijala nápravná opatření a v roce následujícím již nedostatky nebyly zjištěny (Závěrečné účty a zápisy ze zasedání zastupitelstva obce Chmelná).

Majetek obce

Tabulka č. 14 uvádí vývoj majetku obce Chmelná v letech 2010 - 2018 vykazovaného v pořizovacích cenách, tedy v brutto hodnotách bez zohlednění opravek a opravných položek. Výrazný podíl tvoří stavby, ačkoliv je jeho výše od roku 2013 - 2018 konstantní. K nárůstu dojde v roce 2019 v souvislosti s technickým zhodnocením budovy obecního úřadu (Rozhovor I). Ostatní druhy majetku nepřesáhly v žádném roce částku 800 000 Kč a jejich výše se téměř neměnila. Dlouhodobý nehmotný majetek obsahuje souhrn drobného a ostatního dlouhodobého nehmotného majetku.

Rostoucí tendence byla zaznamenána pouze u drobného dlouhodobého hmotného majetku, v roce 2018 je evidován ve výši 703 000 Kč, což je oproti roku 2010 nárůst o 226 000 Kč. Patří sem stroje a zařízení s pořizovací cenou nepřesahující 40 000 Kč, nábytek, lavičky, zařízení kulturního domu apod. (Rozhovor I). Z tabulky č. 14 vyplývá, že obec příliš neinvestovala do pořizování nového či zhodnocení stávajícího majetku. Soustředila se zejména na jeho opravy a na některé z nich obdržela i neinvestiční dotace ze Středočeského kraje nebo ústředních orgánů státní správy (Rozhovor I).

Tabulka 14 Vývoj vlastnictví majetku obce Chmelná

Rok	Pozemky	Stavby	Samostatné movité věci a soubory hmotných movitých věcí	Drobný dlouhodobý hmotný majetek	Dlouhodobý nehmotný majetek
2010	789 000	6 529 000	115 000	477 000	84 000
2011	789 000	6 527 000	115 000	499 000	93 000
2012	789 000	8 431 000	115 000	509 000	93 000
2013	789 000	8 609 000	115 000	549 000	93 000
2014	789 000	8 609 000	115 000	570 000	93 000
2015	789 000	8 609 000	115 000	615 000	93 000
2016	789 000	8 609 000	115 000	640 000	93 000
2017	790 000	8 609 000	115 000	662 000	93 000
2018	790 000	8 609 000	115 000	703 000	93 000

Zdroj: vlastní zpracování dle účetních výkazů obce Chmelná

4.4.2 Obec Libež

Obec Libež téměř vždy schvalovala přebytkový rozpočet, kromě roku 2010, kdy plánovala investiční akce a rozsáhlé opravy, což zobrazuje tabulka č. 15. S tímto výsledkem končila i hospodářský rok, kromě roku 2010 a 2012. V ostatních letech zakončila skutečné hospodaření s lepším výsledkem, než bylo plánováno při schvalování rozpočtu. Obec nepotřebovala ke krytí svých závazků úvěr, půjčku či jinou formu návratných zdrojů. Nepředvídatelné výdaje byly vždy hrazeny z přebytku hospodaření minulých let. Obec nebyla nikdy zadlužená a nevznikly jí tak další související náklady (Rozhovor II, monitor státní pokladny, závěrečné účty obce Libež z let 2010 - 2018).

V Libži není příliš složité sestavit rozpočet, jen je nutné k tomu přistupovat zodpovědně. Řada výdajů jako např. příspěvky na autobusovou dopravní obslužnost či do školských zařízení (základních a mateřských škol), náklady na energie atd. se periodicky opakují a jejich výše se téměř nemění. Výdajů, jejichž výše je proměnlivá, není mnoho a lze je celkem snadno naplánovat. Veřejnost neprojevuje příliš velký zájem o sestavování obecního rozpočtu, zasedání zastupitelstva, na kterém je jeho návrh schvalován, se téměř

neúčastní. Jen ojediněle obec obdrží nějakou připomínku. Ve sledovaném období byl rozpočet obce schválen vždy do 31. 12. (Rozhovor II).

Tabulka 15 Celkové schválené a skutečné příjmy a výdaje obce Libež

Rok	Schválené příjmy	Schválené výdaje	Saldo schválených příjmů a výdajů	Skutečné příjmy	Skutečné výdaje	Saldo skutečných příjmů a výdajů
2010	1 770 000	2 112 000	- 342 000	5 933 000	7 033 000	- 1 100 000
2011	3 474 000	3 455 000	19 000	5 538 000	5 274 000	263 000
2012	6 586 000	5 924 000	662 000	5 914 000	6 695 000	- 782 000
2013	2 525 000	2 279 000	246 000	2 848 000	2 203 000	645 000
2014	2 921 000	2 826 000	95 000	2 147 000	1 886 000	261 000
2015	2 732 000	2 454 000	278 000	2 994 000	1 743 000	1 250 000
2016	3 294 000	3 271 000	23 000	4 272 000	3 456 000	816 000
2017	5 230 000	3 766 000	1 464 000	4 377 000	3 302 000	1 075 000
2018	5 650 000	4 198 000	1 452 000	6 065 000	4 210 000	1 855 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Z tabulky č. 16 znázorňující druhové členění skutečných příjmů je zřejmé, že největší položkou jsou daňové příjmy, s výjimkou let 2010, 2011 a 2012, kdy převládly přijaté transfery použité na pořízení dlouhodobého majetku. Daňové příjmy vykazovaly kolísavý vývoj, v roce 2010 činila jejich výše 1 591 000 Kč, o rok později o 175 000 Kč méně. K přechodnému snížení došlo v roce 2011 a 2015, naopak nejvyšší částky 3 134 000 Kč dosáhly v roce 2018, oproti roku 2010 je to nárůst o 97 %. Důvodem bylo navýšení daně z příjmů fyzických a právnických osob a daně z přidané hodnoty. Patří sem i místní poplatky za psa vybírané ve výši 100 Kč, jejich podíl je ve srovnání s ostatními příjmy zanedbatelný. Malé obce vybírají jen málo místních poplatků, jedná o poplatek za psy, za užívání obecních pozemků či svoz domovního odpadu. I kdyby obec některé z nich zvýšila, zisk by byl zanedbatelný (Rozhovor II, monitor státní pokladny).

Tabulka 16 Druhové členění skutečných příjmů obce Libež

Rok	Daňové příjmy	Nedaňové příjmy	Přijaté transfery	Kapitálové příjmy
2010	1 591 000	566 000	3 759 000	17 000
2011	1 416 000	570 000	3 439 000	112 000
2012	1 668 000	361 000	2 829 000	1 055 000
2013	1 936 000	564 000	321 000	27 000
2014	2 006 000	58 000	82 000	0
2015	1 995 000	520 000	60 000	419 000
2016	2 538 000	1 087 000	85 000	562 000
2017	2 619 000	1 490 000	191 000	77 000
2018	3 134 000	1 444 000	178 000	1 308 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Daň z příjmu fyzických a právnických osob činila v roce 2010 částku 721 000 Kč, roku 2014 vzrostla na 891 000 Kč a o čtyři roky později už na 1 534 000 Kč. Daň z přidané hodnoty v roce 2010 činila 644 000 Kč, o čtyři roky později už 871 000 Kč a roku 2018 vykazovala částku 1 310 000 Kč (Rozhovor II, monitor státní pokladny).

Výrazný podíl na celkových příjmech obcí zaujímají i ty nedaňové. Největší nárůst byl vykázán v letech 2016 - 2018, kdy přesahovaly 1 mil. Kč. Libež vlastní necelých 90 ha lesních pozemků, průběžně plánovaně těží přestárlé porosty a opět vysazuje nové sazenice. Dříví určeného k těžbě bylo hodně a v letech 2015 - 2017 byly příjmy z lesního hospodářství výrazné. Kůrovcová kalamita způsobila pokles ceny vytěženého dřeva a v současné době (rok 2019) příjmy za jeho prodej sotva pokryjí náklady na těžbu a nová výsadba a péče o ni jde na vrub obce. Vlastnictví lesů se stává prodělečné (Rozhovor II).

Významnou položkou rozpočtu jsou kapitálové příjmy za prodej stavebních pozemků, o které je stále velký zájem (Rozhovor II). Nejvyšších příjmů bylo dosaženo v letech 2018 (1 308 000 Kč) nebo 2012 (1 055 000 Kč). Souvisí s tím i vynucené investice, kdy obec musela k pozemkům vybudovat dopravní a technickou infrastrukturu a související náklady rostly. Představitelé obce proto přistoupili k navýšení kupní ceny i přesto, že jejich hlavním cílem bylo přilákat do vsi k trvalému bydlení mladé perspektivní rodiny. Na druhou stranu to nesmí být pro obec finančně zatěžující (Rozhovor II).

Tabulka 17 Druhové členění skutečných výdajů obce Libež

Rok	Běžné výdaje	Kapitálové výdaje
2010	5 446 000	1 587 000
2011	5 193 000	82 000
2012	6 695 000	0
2013	2 110 000	93 000
2014	1 750 000	136 000
2015	1 471 000	273 000
2016	2 509 000	947 000
2017	2 560 000	741 000
2018	2 903 000	1 306 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Z tabulky č. 17 vyjadřující stav běžných a kapitálových výdajů obce Libež je zřejmé, že běžné výdaje několikanásobně převyšují kapitálové. V roce 2012 nebyly realizovány žádné investiční akce, obec hradila jen běžné provozní výdaje. Libež z úsporných důvodů organizuje neplacené brigády v obecních lesích a na jarní úklid obce, kterých se místní občané účastní v hojném počtu. S ohledem na výměru lesních pozemků jde o značnou finanční úsporu. Ve vsi je vybudovaný velký sportovní areál s fotbalovým a multifunkčním hřištěm se sociálním zázemím, které vyžadují každoroční údržbu. Nemalé finanční prostředky jsou poskytovány i na činnost místnímu fotbalovému družstvu. Dlouhodobou finanční zátěží je a bude i obnova obecních lesů po kůrovcové kalamitě a opravy zastaralých obecních komunikací a veřejného osvětlení (Rozhovor II).

Pro snížení výdajů uzavřela Libež veřejnosprávní smlouvu s městem Vlašim při svozu komunálního odpadu, která trvá již řadu let (Rozhovor II).

Nejvyšší kapitálové výdaje byly uskutečněny v letech 2010 a 2018. V roce 2010 Libež vybuďovala novou místní komunikaci nad fotbalovým hřištěm s celkovými náklady 5 mil. Kč a zakoupila hasičskou stříkačku. Investiční výdaje roku 2018 se týkaly zejména vybudování vodovodu a čističky odpadních vod. V roce 2020 má obec v plánu provést rekonstrukci veřejného osvětlení, především výměnu zastaralých svítících těles za úspornější (Monitor státní pokladny, rozhovor II).

Přezkoumání hospodaření obce

V Libži je v souladu s právními předpisy každoročně prováděno přezkoumání hospodaření obce. Z úsporných důvodů nikdy nevyužila služeb placeného auditora, upřednostňuje bezplatné provedení přezkoumání pracovníky Krajského úřadu Středočeského kraje (Rozhovor II). V posledních několika letech nebyla zjištěna pochybení, ke kterým by musela být přijata nápravná opatření (Závěrečné účty a zápisy ze zasedání zastupitelstva obce Libež).

Majetek obce

Tabulka č. 18 znázorňuje vývoj majetku v Libži v letech 2010 - 2018 a byla zpracována dle účetních výkazů. Hodnoty majetku jsou uvedeny v brutto hodnotách, tedy v pořizovacích cenách bez zohlednění opravných položek a opravek. Dlouhodobý nehmotný majetek obsahuje hodnotu drobného a ostatního dlouhodobého nehmotného majetku. Kromě roku 2018 nepřekročila tato položka částku 300 000 Kč.

Tabulka 18 Vývoj vlastnictví majetku obce Libež

Rok	Pozemky	Stavby	Samostatné movité věci a soubory hmotných movitých věcí	Drobný dlouhodobý hmotný majetek	Dlouhodobý nehmotný majetek
2010	11 707 000	8 183 000	526 000	746 000	222 000
2011	11 705 000	8 183 000	596 000	781 000	223 000
2012	11 677 000	8 183 000	522 000	754 000	223 000
2013	11 867 000	8 183 000	522 000	751 000	223 000
2014	11 867 000	8 303 000	522 000	768 000	223 000
2015	11 676 000	8 378 000	477 000	798 000	223 000
2016	11 845 000	8 997 000	477 000	801 000	223 000
2017	11 852 000	8 997 000	477 000	820 000	253 000
2018	11 774 000	8 997 000	477 000	848 000	253 000

Zdroj: vlastní zpracování dle účetních výkazů obce Libež

Nejvýznamnějšími položkami majetku obce Libež jsou pozemky a stavby. Z vlastnictví lesních pozemků jí plynuly velké příjmy následně využívané pro investiční

výstavbu a opravy stávajícího majetku. Na položce pozemky došlo jen k mírnému nárůstu z důvodu majetkoprávního narovnání a v souvislosti s rozpracovaným projektem výstavby vodovodu a čističky odpadních vod (Rozhovor II, účetní výkazy obce Libež).

Nejvýznamnějšími stavbami jsou budova obecního úřadu, kaple, multifunkční a dětské hřiště, ale i místní komunikace a jiná technická infrastruktura. Roku 2018 byla na položce stavby vykázána hodnota 8 997 000 Kč, která se oproti roku 2010 navýšila o 814 000 Kč. Obec dále vlastní movité věci v podobě strojů a zařízení včetně hasičské stříkačky pro místní sbor dobrovolných hasičů a drobný dlouhodobý hmotný majetek tvořící mimo jiného i vybavení obecního úřadu. Jejich hodnota v žádném roce sledovaného období nepřekročila 850 000 Kč (Rozhovor II, účetní výkazy obce Libež).

4.4.3 Obec Psáře

Rozpočet obce Psáře byl od roku 2010 - 2013 schvalován jako přebytkový, od roku 2014 do současnosti (2019) jako schodkový a deficit je vždy kryt přebytkem hospodaření z minulých let. Způsobují to zejména investice (vodovod), nákladné opravy obecních budov a příprava nových akcí. Rozpočet byl vždy schválen před 1. lednem a nebylo nutné hospodařit podle rozpočtového provizoria. Některé příjmy a výdaje jsou víceméně dané, další plánované výdaje se projednávají, zda je obec zvládne financovat a z jakých zdrojů. Občané mají možnost se k návrhu rozpočtu vyjádřit, ale podávají spíše podněty, co by se mělo v obci vybudovat, opravit atd. Během roku je rozpočet dle potřeby upravován rozpočtovým opatřením (Rozhovor III, závěrečné účty obce Psáře).

Tabulka č. 19 uvádí, že kromě roku 2010 skončilo hospodaření s lepším výsledkem než schválený rozpočet. Od roku 2014 - 2018 byl schvalován jako schodkový, upravený skončil v přebytku. Nejvyšší deficit byl schválen za rok 2018 (2 429 000 Kč) z důvodu plánované investice na vybudování vodovodu. Upravený rozpočet skončil s nejvyšším přebytkem ve výši 1 240 000 Kč v důsledku obdržení transferu na tento projekt. Rozdíl výsledku schváleného a upraveného rozpočtu činí 3 669 000 Kč (Závěrečné účty obce Psáře, monitor státní pokladny).

Tabulka 19 Celkové schválené a skutečné příjmy a výdaje obce Psáře

Rok	Schválené příjmy	Schválené výdaje	Saldo schválených příjmů a výdajů	Skutečné příjmy	Skutečné výdaje	Saldo skutečných příjmů a výdajů
2010	1 989 000	939 000	1 050 000	2 243 000	1 534 000	709 000
2011	1 623 000	1 398 000	225 000	1 968 000	1 588 000	380 000
2012	1 721 000	1 503 000	218 000	2 258 000	1 508 000	751 000
2013	1 823 000	1 623 000	200 000	2 277 000	1 693 000	584 000
2014	1 783 000	1 988 000	- 205 000	2 377 000	2 361 000	16 000
2015	1 877 000	2 748 000	- 871 000	2 647 000	2 158 000	489 000
2016	2 013 000	2 303 000	- 290 000	3 066 000	2 444 000	623 000
2017	4 100 000	6 394 000	- 2 294 000	2 617 000	1 668 000	949 000
2018	4 086 000	6 515 000	- 2 429 000	8 234 000	7 084 000	1 240 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Kromě roku 2018 jsou nejvýraznějšími zdroji obecního rozpočtu daňové příjmy, které mnohonásobně převyšují všechny ostatní, což uvádí tabulka č. 20. Roku 2010 činily 1 739 000 Kč, v roce 2018 se vyšplhaly na částku 2 383 000 Kč, což je nárůst přibližně o 37 % (o 644 000 Kč). V roce 2010 byly daňové příjmy tvořeny podíly na daních z příjmu fyzických a právnických osob v souhrnu 842 000 Kč a daně z přidané hodnoty v částce 560 000 Kč. Z vybrané daně z nemovitých věcí obec získala 289 000 Kč a z poplatků 49 000 Kč. Jsou jimi poplatky z oblasti životního prostředí, užívání veřejného prostranství, odpadového hospodářství, ze psů nebo hřbitovní poplatky. V roce 2014 daňové příjmy převýšily částku 2 000 000 Kč, z daně z příjmu fyzických a právnických osob obec získala 961 000 Kč, z daně z přidané hodnoty 731 000 Kč, na poplatcích vybrala 57 000 Kč a z daně z nemovitých věcí obdržela 278 000 Kč. Roku 2018 bylo opět vykázáno navýšení položek daňových příjmů, nejvýrazněji se to projevilo na dani z přidané hodnoty, která činila 1 004 000 Kč (Rozhovor III, závěrečné účty obce Psáře).

Nejnižšími příjmy jsou kapitálové uskutečněné v letech 2012 a 2016 za prodej pozemků pro stavební účely, a z roku 2018 z prodeje akcií. Snahou obce není navyšovat příjmy prodejem dlouhodobého majetku (Rozhovor III, monitor státní pokladny).

Důležitou složkou nedaňových zisků jsou i příjmy z poskytovaných služeb (lesní hospodářství, odpadové hospodářství, hřbitovní poplatky), z pronájmu majetku, z plateb za odebrané množství podzemní vody nebo z úroku a podílu na zisku z dividend. Výhodou obce je vlastnictví velké rozlohy lesních pozemků, těžba dřeva a jeho prodej jí přinesla nemalé zisky. Velký nárůst nedaňových příjmů je vykázán roku 2018, kdy obec obdržela i pojistné náhrady. V žádném roce nepřesáhly částku 500 000 Kč, kromě roku 2018, kdy dosáhly 1 177 000 Kč. Za celé sledované období získala obec transfery ve výši 5 700 000 Kč na krytí investičních výdajů na pořízení dlouhodobého majetku nebo jeho zhodnocení. Obdržela i neinvestiční transfer zejména ze státního rozpočtu v rámci souhrnného dotačního vztahu a všeobecné pokladní správy. Nejvyšší dotace byly obci poskytnuty v roce 2018 Středočeským krajem na rekonstrukci obecního vodovodu a vodovodního přivaděče s předpokládanými náklady 10 mil. Kč (Rozhovor III, monitor státní pokladny).

Obec nemá příliš možností k ovlivnění toku finančních prostředků, pokud nedojde k prodeji nějakého dlouhodobého majetku. Ve sledovaném období ponechala všechny místní poplatky v původní výši. V současné době (rok 2019) uvažuje o jejich navýšení z důvodu růstu provozních nákladů, o konkrétních částkách se bude ještě jednat. Ve zrekonstruované budově bývalé školy se nachází obecní byt, který je pronajímán. Obec zatím neuvažuje ani o zvýšení tohoto nájmu (Rozhovor III).

Tabulka 20 Druhové členění skutečných příjmů obce Psáře

Rok	Daňové příjmy	Nedaňové příjmy	Přijaté transfery	Kapitálové příjmy
2010	1 739 000	402 000	102 000	0
2011	1 544 000	362 000	61 000	0
2012	1 758 000	423 000	68 000	8 000
2013	1 987 000	215 000	75 000	0
2014	2 027 000	226 000	123 000	0
2015	1 943 000	486 000	148 000	0
2016	2 157 000	304 000	497 000	109 000
2017	2 161 000	329 000	127 000	0
2018	2 383 000	1 177 000	4 499 000	266 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Z tabulky č. 21 vyplývá, že obec Psáře vynakládá největší objem finančních prostředků na běžné provozní záležitosti. Výdaje se týkají zejména nákupu služeb včetně odpadového hospodářství a spotřebního materiálu, energií, pohonných hmot, platů a souvisejícího pojistného, oprav obecního majetku, pohoštění, nákupu věcných darů atd. Řadí se sem i neinvestiční transfery, které obec poskytla církvi a obecně prospěšným společnostem. V důsledku kůrovcové kalamity obec financovala těžbu a opětovné obnovení obecních lesů. Ve sledovaném období bylo na běžný provoz vynaloženo 15 301 000 Kč. Obec nemá výrazné možnosti jak snížit výdaje, u většiny z nich to ani nelze, spotřební ceny rostou. Psáře dosud neuzavřely veřejnosprávní smlouvu s jinou obcí za účelem snížení některých finančních nákladů. V současné době (rok 2019) zvažuje spolupráci s některou ze sousedních obcí při likvidaci a svozu bioodpadu, konkrétní podmínky budou projednány (Rozhovor III, monitor státní pokladny). Ke krytí některých výdajů využila obec i výtěžek z veřejné sbírky, např. při opravě střechy a věže kostela a věžních hodin nebo při restaurování sochy anděla umístěné u kostela (Kronika obce Psáře).

Během let 2010 - 2018 uskutečnila obec Psáře kapitálové výdaje v částce 7 043 000 Kč, nejvyšší z nich se týkaly rekonstrukce obecního vodovodu a vodovodního přivaděče z roku 2018 s předpokládanými náklady 10 mil. Kč a termínem dokončení v roce 2020. Nejnižší z nich jsou vykázány za rok 2015 ve výši 111 000 Kč. (Rozhovor III, monitor státní pokladny).

Tabulka 21 Druhové členění skutečných výdajů obce Psáře

Rok	Běžné výdaje	Kapitálové výdaje
2010	1 370 000	164 000
2011	1 265 000	323 000
2012	1 245 000	262 000
2013	1 190 000	503 000
2014	1 667 000	694 000
2015	2 047 000	111 000
2016	2 317 000	127 000
2017	1 634 000	340 000
2018	2 566 000	4 519 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Přezkoumání hospodaření obce

Každoročně probíhá v obci bezplatné přezkoumání hospodaření provedené pracovníky Krajského úřadu Středočeského kraje, které objednává starostka obce. Služeb soukromého auditora z úsporných důvodů nevyužila. V některých letech byla při dílčím přezkoumání zjištěna pochybení, byla napravena, nebo byla přijata nápravná opatření, aby se neopakovala (Závěrečné účty a zápisy ze zasedání zastupitelstva obce Psáře).

Majetek obce

Tabulka č. 22 znázorňuje vývoj majetku obce Psáře v letech 2010 - 2018. Byla zpracována dle účetních výkazů sledovaného období. Hodnoty majetku jsou uvedeny v brutto hodnotách, tedy v pořizovacích cenách bez zohlednění opravných položek a opravek. Dlouhodobý nehmotný majetek obsahuje souhrn drobného a ostatního dlouhodobého nehmotného majetku. Nezohledňuje nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek, jeho saldo je poměrně konstantní. V letech 2010 - 2014 činila jeho výše 20 000 Kč a od roku 2015 – 2018 vzrostla na 60 000 Kč.

Tabulka 22 Vývoj vlastnictví majetku obce Psáře

Rok	Pozemky	Stavby	Samostatné movité věci a soubory hmotných movitých věcí	Drobný dlouhodobý hmotný majetek	Dlouhodobý nehmotný majetek
2010	4 189 000	8 761 000	170 000	542 000	20 000
2011	4 195 000	9 161 000	170 000	556 000	20 000
2012	4 210 000	9 303 000	146 000	561 000	20 000
2013	4 204 000	10 358 000	146 000	577 000	20 000
2014	4 220 000	10 358 000	235 000	583 000	20 000
2015	5 067 000	11 066 000	235 000	920 000	60 000
2016	5 062 000	11 173 000	235 000	944 000	60 000
2017	5 062 000	11 176 000	235 000	1 000 000	60 000
2018	5 062 000	15 729 000	235 000	1 026 000	60 000

Zdroj: vlastní zpracování dle účetních výkazů obce Psáře

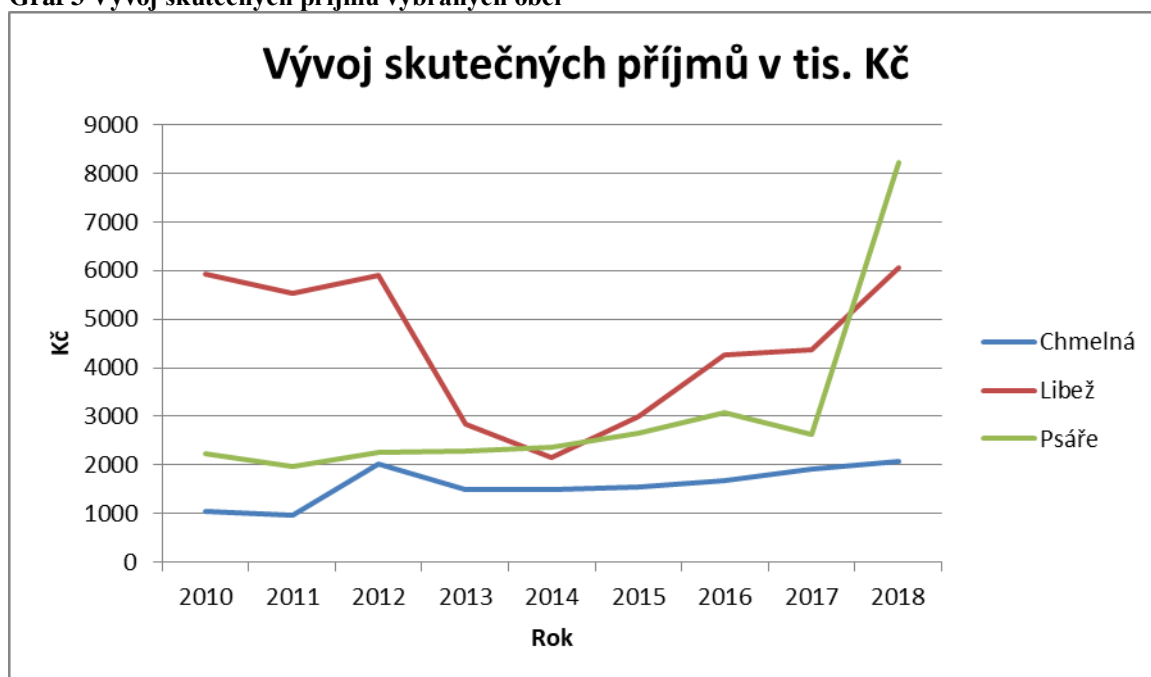
Nejvýznamnějšími položkami majetku jsou pozemky a stavby. Důležitou roli hrály obecní lesy, které přinášely velké příjmy následně využité pro investiční výstavbu či opravy stávajícího majetku. V současné době (rok 2019) se musí do lesů investovat v důsledku kůrovcové kalamity. Ve sledovaném období došlo na položce pozemky k nárůstu o 873 000 Kč, oproti roku 2010 došlo v roce 2018 k navýšení o 21 % (Účetní výkazy obce Psáře). Položku pozemků tvoří kromě lesů i orná půda, kterou obec pronajímá zemědělskému družstvu a soukromým farmářům. Plynou jí i příjmy z pronájmu. Investice do pozemků jsou vykázány v částce 17 000 Kč a souvisí s pořízením lesa. Od Pozemkového fondu získala obec bezúplatně pozemky z důvodu rekonstrukce vodovodu a vodovodního řádu (Rozhovor III, účetní výkazy obce Psáře).

Nejvýznamnějšími stavbami jsou zrekonstruované budovy obecního úřadu a bývalé školy se společenskou místností a obecním bytem, který je pronajímán, nebo budova bývalého obchodu s nově vybudovanou klubovnou sloužící k setkávání členů turistického spolku a hasičů. Spadají sem i hasičská zbrojnice, místní komunikace a jiná technická infrastruktura. V roce 2018 zde byla vykázána hodnota 15 729 000 Kč, oproti roku 2010 se navýšila o 6 968 000 Kč (o 80 %). Obec vlastní movité věci v podobě strojů a zařízení včetně hasičské stříkačky. K nárůstu o 89 % došlo i na položce drobného hmotného majetku, z původní hodnoty 542 000 Kč na 1 026 000 Kč (Účetní výkazy obce Psáře).

4.4.4 Vyhodnocení hospodaření a financování vybraných obcí

Graf č. 3 ukazuje vývoj skutečných příjmů obcí Chmelná, Libež a Psáře v období let 2010 - 2018. Ve Chmelné ho lze označit téměř jako konstantní s výjimkou roku 2012, kdy obdržela transfer na opravu a zhodnocení místního kulturního domu. V následujících letech je vykazován pozvolný růst. Téměř totožný závěr lze uvést i u obce Psáře, kde k rekordnímu nárůstu příjmů došlo v roce 2018. Obec obdržela vysoký investiční transfer na rekonstrukci obecního vodovodu a vodovodního přivaděče. V předchozích letech byl vykazován pozvolný růst. Zcela odlišný trend byl zaznamenán v Libži. Je specifický značnými výkyvy, např. v roce 2014 došlo k velkému propadu a v následujícím roce k výraznému navýšení. Kolísavost způsobila okolnost, kdy obec v roce 2014 nevykazovala kapitálové příjmy a obdržela nízké transfery (Monitor státní pokladny, závěrečný účet obce Chmelná, Libež a Psáře).

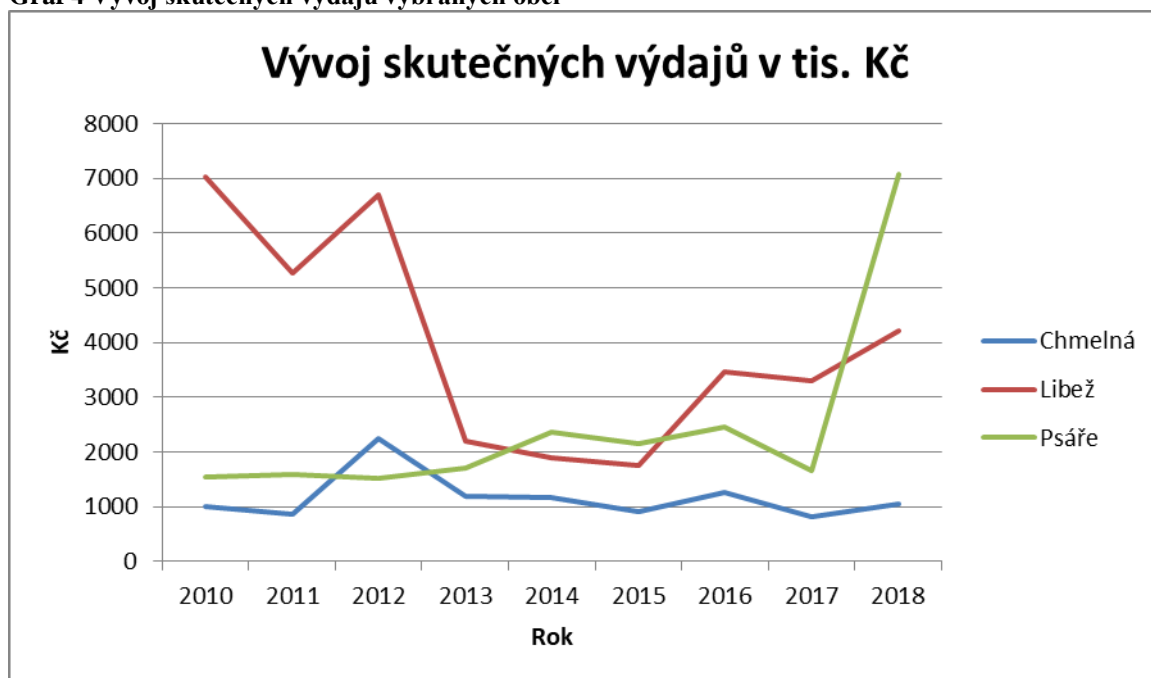
Graf 3 Vývoj skutečných příjmů vybraných obcí

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů MF ČR – monitor státní pokladny

Vývoj skutečných výdajů znázorněný v grafu č. 4 je velmi podobný vývoji příjmů. Ve Psářích neskončilo hospodaření v žádném roce záporným saldem, ve Chmelné jen v roce 2012. Schodek byl kryt bankovním úvěrem na předfinancování modernizace kulturního domu. Záporného výsledku hospodaření dosáhla Libež v roce 2010 a 2012. Oba schodky byly kryty přebytky z předchozích let a nebyly použity návratné zdroje.

Graf 4 Vývoj skutečných výdajů vybraných obcí

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů MF ČR – monitor státní pokladny

V období let 2010 – 2018 byly výdaje Chmelné a Psář až na jeden výkyv v každé z uvedených obcí téměř konstantní, v Libži byly značně kolísavé. Vývoj skutečných výdajů souvisí s vývojem jejich příjmů zaznamenaných v grafu č. 3.

4.5 Transfery a investiční činnost vybraných obcí v letech 2010 - 2018

Malé venkovské obce disponují relativně nízkými rozpočty, až na výjimky nemají příliš možností ovlivnit své příjmy. Pro realizaci větších investičních projektů potřebují ke krytí nákladů dotace. Ty jsou nenárokové a obce nemají záruku, že je získají. Pokud nejsou poskytovatelem přislíbeny, nejsou často schopny zamýšlený projekt vlastními silami realizovat a akce se odkládá, což je i případ Libže. Projektová dokumentace s pořizovací cenou 1 mil. Kč na vybudování vodovodu a čističky odpadních vod je zpracovaná již od roku 2017. Obec neobdržela požadované dotace a samotná realizace nemohla být zahájena. K vlastnímu financování nemá obec dostatek prostředků, naspořené finance jsou nedostačující a nepomohl by ani překlenovací úvěr, který obec plánuje čerpat (Rozhovor II). Administraci žádosti o poskytnutí transferu a bezchybnému použití a následnému vyúčtování musí být věnována velká pozornost. V případě pochybení hrozí riziko porušení rozpočtové kázně a sankce za nedodržení stanovených podmínek. Tato skutečnost by mohla být s ohledem na výši dotace pro příjemce v krajním případě i likvidační. Nejen že hrozí vratka přijatého transferu, ale může být udělena i pokuta.

4.5.1 Obec Chmelná

Obec Chmelná získala v letech 2010 - 2018 transfery v celkové výši 1 751 000 Kč, z toho bylo 393 000 Kč investičních (22 %) a zbývající převažující část (78 %) tvořily neinvestiční transfery na opravy obecního majetku, běžné provozní záležitosti a samosprávné činnosti. Z tabulky č. 23 vyplývá, že investiční transfer Chmelná obdržela v letech 2012 a 2013 na modernizaci kulturního domu (Rozhovor I, monitor státní pokladny, závěrečný účet obce Chmelná).

Tabulka 23 Skutečné přijaté transfery obce Chmelná

Rok	Skutečné celkové přijaté transfery	Skutečné přijaté neinvestiční transfery	Skutečné přijaté investiční transfery
2010	117 000	117 000	0
2011	65 000	65 000	0
2012	972 000	704 000	268 000
2013	210 000	85 000	125 000
2014	80 000	80 000	0
2015	58 000	58 000	0
2016	73 000	73 000	0
2017	74 000	74 000	0
2018	102 000	102 000	0

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Tabulka č. 24 znázorňuje vývoj skutečných investičních výdajů Chmelné v letech 2010 – 2018. Obec investovala do pořízení dlouhodobého majetku v celkové výši 650 000 Kč, z toho přibližně 9 % (61 000 Kč) se týkalo úplatného nabytí pozemků a 91 % celkových investičních výdajů šlo na modernizaci staveb a pořízení strojů a zařízení (Rozhovor I, monitor státní pokladny).

Nejvyšší investice byly ve sledovém období vynaloženy v letech 2012 a 2013 (celkem 536 000 Kč) na modernizaci kulturního domu, na kterou byla poskytnuta investiční dotace v celkové výši 393 000 Kč a pokryla přibližně 73 % celkových nákladů. Zbývajících 27 % hradila obec vlastními zdroji v rámci spolufinancování. Složitější a finančně náročnější projektové dokumentace zpracovává specializovaná firma z důvodu minimalizace pochybení a následného rizika spojeného s vrácením dotace a peněžitým postihem za nedodržení dotačních podmínek. I když je zdejší starosta vnímán jako přirozená autorita, rozhodování o realizaci investičních akcí a oprav činí zastupitelé společně. Není zde výrazný „tahoun“, který by svými podněty předčil ostatní, všichni se podílejí rovným dílem (Rozhovor I, závěrečný účet obce Chmelná, monitor státní pokladny).

Tabulka 24 Skutečné investiční výdaje obce Chmelná

Rok	Skutečné celkové investiční výdaje	Pořízení dlouhodobého nehmotného majetku	Pořízení dlouhodobého hmotného majetku	Pozemky
2010	42 000	0	3 000	39 000
2011	0	0	0	0
2012	358 000	0	358 000	0
2013	178 000	0	178 000	0
2014	0	0	0	0
2015	50 000	0	50 000	0
2016	0	0	0	0
2017	0	0	0	0
2018	22 000	0	0	22 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

4.5.2 Obec Libež

Tabulka č. 25 uvádí, že v období let 2010 - 2018 obdržela Libež transfery ve výši 10 830 000 Kč, z toho investiční dotace tvořila pouhá 2 %. Obec je získala v letech 2010, 2011 a 2018 v částce 238 000 Kč. 98 % (10 593 000 Kč) činily neinvestiční dotace na opravy stávajícího majetku, na zajištění výkonu samosprávných činností a krytí provozních nákladů. Nejvyšší objem dotací obdržela v letech 2010 - 2012 (10 027 000 Kč), což je téměř 93 % z celkové částky přijatých investičních transferů (Monitor státní pokladny). Libež lze označit za úspěšnou, pokud jde o čerpání investičních i neinvestičních transferů. Převážná část prostředků byla poskytnuta z fondů Středočeského kraje a byla využita na opravu a výstavbu místních obslužných komunikací a vybudování multifunkčního sportovního zařízení. Žádosti o menší dotace a následné administrativní úkony spojené s jejím vyúčtováním si obec zpracovává sama. U finančně náročnějších akcí využívá služeb odborných firem z důvodu minimalizace případného pochybení (Rozhovor II).

Tabulka 25 Skutečné přijaté transfery obce Libež

Rok	Skutečné celkové přijaté transfery	Skutečné přijaté neinvestiční transfery	Skutečné přijaté investiční transfery
2010	3 759 000	3 646 000	113 000
2011	3 439 000	3 402 000	38 000
2012	2 829 000	2 829 000	0
2013	321 000	321 000	0
2014	82 000	82 000	0
2015	60 000	60 000	0
2016	85 000	85 000	0
2017	77 000	77 000	0
2018	178 000	91 000	87 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Převažujícími výdaji obce Libež jsou běžné, souvisejí se standardním zajištěním chodu obce a výkonu samosprávy, kam patří např. opravy stávajícího majetku nemající charakter technického zhodnocení. Dle tabulky 25 určitý podíl na celkových výdajích tvoří i investiční, během let 2010 - 2018 činily souhrnnou výši 5 165 000 Kč. Nejvyšších hodnot dosáhly v letech 2010 a 2018 (2 893 000 Kč), což je 56 % celkových investičních výdajů. Porovnáním tabulek č. 25 a 26 bylo zjištěno, že pouhých 4,6 % investičních výdajů bylo kryto investičními transfery, ostatní byly hrazeny z vlastních zdrojů (Monitor státní pokladny). Výhodou obce je vlastnictví rozsáhlých lesních pozemků, z lesního hospodářství jí plynuly značné příjmy, které byly následně využity pro krytí nové výstavby a opravy stávajícího majetku. Stejným způsobem byly využity i příjmy z prodeje stavebních pozemků pro rodinnou zástavbu. Vzhledem ke stále rostoucím všeobecným nákladům přistoupila obec v roce 2019 k navýšení jejich prodejní ceny. Nemusela tak čerpat žádný úvěr či půjčku (Rozhovor II).

Malé obce jsou závislé na přidělování dotací, běžně se stává, že mají připravený projekt, ale s realizací pro nedostatek financí nemohou začít. V Libži byla v minulosti odložena realizace rekonstrukce oplocení místní hasičské nádrže o několik let, ačkoliv měla zpracovaný projekt. Stejný případ se týká i současnosti (2019), kdy je v Libži plánovaná výstavba vodovodu a čističky odpadních vod s předpokládanými náklady 86 mil. Kč. Bez transferu obec nepokryje veškeré náklady z vlastních zdrojů ani pomocí

překlenovacího úvěru. Čeká se na vyhodnocení žádosti o dotaci podané na Ministerstvo zemědělství ČR. Ostatní naplánované akce se podařilo uskutečnit (Rozhovor II).

Tabulka 26 Skutečné investiční výdaje obce Libež

Rok	Skutečné celkové investiční výdaje	Pořízení dlouhodobého nehmotného majetku	Pořízení dlouhodobého hmotného majetku	Pozemky
2010	1 587 000	0	1 174 000	413 000
2011	82 000	0	70 000	12 000
2012	0	0	0	0
2013	93 000	0	93 000	0
2014	136 000	0	136 000	0
2015	273 000	0	185 000	88 000
2016	947 000	0	847 000	100 000
2017	741 000	30 000	900 000	14 000
2018	1 306 000	109 000	1 192 000	6 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Nejvíce bylo dle tabulky č. 26 investováno do pořizování dlouhodobého hmotného majetku (4 597 000 Kč) a pozemků (633 000 Kč). Nejvyšší náklady na úplatné nabytí pozemků byly vykázány v roce 2010 (413 000 Kč), 2015 a 2016 (celkem 188 000 Kč). Souvisely s vybudováním místní komunikace nad fotbalovým hřištěm a v lokalitě V Zahradách a vybudováním dopravní a technické infrastruktury (Rozhovor II).

Podíl na celkových investičních výdajích ve výši 89 % zaujímá pořízení hmotného majetku (4 597 000 Kč), téměř 87 % bylo vynaloženo na vybudování nebo zhodnocení staveb. Nejrozsáhlejšími akcemi byly vybudování komunikací nad fotbalovým hřištěm (náklady 5,5 mil. Kč), oplocení hasičské nádrže (náklady 2,8 mil. Kč), pořízení hasičské stříkačky (280 000 Kč), vybudování sportovního areálu (náklady 3 mil. Kč), místní komunikace V Zahradách (náklady 0,5 mil. Kč), veřejné osvětlení (náklady 0,6 mil. Kč), územní plán či projekt na výstavbu vodovodu a čističky odpadních vod. Téměř všechny akce byly kryty dotací (Rozhovor II, závěrečné účty obce Libež, monitor státní pokladny).

Pomyslnými tahouny jsou starosta a místostarosta, kteří nejčastěji přicházejí s novými nápady, někteří zastupitelé se jen „vezou“. Následná diskuse a schvalovací proces probíhají individuálně podle závažnosti a důležitosti, přičemž starosta ze zažité tradice požívá určitou převahu a respekt. Občané se zasedání zastupitelstva téměř

neúčastní, na zamýšlených akcích se nepodílejí. Nevedou se zde žádná velká schvalovací jednání, někteří zastupitelé danému problému příliš nerozumí, jsou pasivní a k návrhu se skoro nevyjadřují. Ostatní se vždy dohodnou a návrhy se schválí (Rozhovor II).

4.5.3 Obec Psáře

Obec Psáře obdržela v letech 2010 - 2018 transfery ve výši 5 700 000 Kč, z toho bylo 4 430 000 Kč investičních (78 %). Zbývající část (22 %) tvořily neinvestiční transfery na opravy stávajícího obecního majetku, běžné provozní záležitosti a samosprávné činnosti (Monitor státní pokladny, rozhovor III).

Tabulka 27 Skutečné přijaté transfery obce Psáře

Rok	Skutečné celkové přijaté transfery	Skutečné přijaté neinvestiční transfery	Skutečné přijaté investiční transfery
2010	102 000	102 000	0
2011	61 000	61 000	0
2012	68 000	68 000	0
2013	75 000	75 000	0
2014	123 000	71 000	52 000
2015	148 000	148 000	0
2016	497 000	497 000	0
2017	127 000	127 000	0
2018	4 499 000	121 000	4 378 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Tabulka č. 27 uvádí, že obec získala investiční transfer v letech 2014 a 2018. V roce 2018 se jedná o rekordní částku 4 378 000 Kč obdrženou od Středočeského kraje na rekonstrukci vodovodu a vodovodního přivaděče. Obec lze hodnotit pozitivně z pohledu čerpání a využití investičních i neinvestičních dotací. Poskytovateli jsou nejčastěji Středočeský kraj, Ministerstvo zemědělství ČR a Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Žádosti zpracovává dobrovolný svazek obcí CHOPOS z důvodu minimalizace pochybení při jejich zpracování (Rozhovor III, monitor státní pokladny, závěrečný účet obce Psáře).

Tabulka 28 Skutečné investiční výdaje obce Psáře

Rok	Skutečné celkové investiční výdaje	Pořízení dlouhodobého nehmotného majetku	Pořízení dlouhodobého hmotného majetku	Pozemky
2010	164 000	0	164 000	0
2011	323 000	88 000	235 000	0
2012	262 000	78 000	169 000	15 000
2013	453 000	21 000	431 000	0
2014	694 000	8 000	687 000	0
2015	111 000	0	110 000	2 000
2016	127 000	0	127 000	0
2017	34 000	0	34 000	0
2018	4 519 000	0	4 519 000	0

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Nejvíce bylo investováno do pořízení hmotného majetku (6 476 000 Kč), což dokládá tabulka č. 28, jeho podíl na celkových investičních výdajích činí 97 %. Nejrozsáhlejšími a finančně nejnákladnějšími uskutečněnými a rozpracovanými akcemi jsou rekonstrukce vodovodu a vodovodního přívaděče (předpokládané náklady 10 mil. Kč, transfer 6 mil. Kč), rekonstrukce budovy bývalé školy včetně vybudování obecního bytu a modernizace společenské místnosti (náklady 1 mil. Kč, financováno z vlastních zdrojů), rekonstrukce budovy bývalého obchodu sloužící jako klubovna pro setkání hasičů a členů turistického klubu (náklady 350 000 Kč, financováno z vlastních zdrojů), oprava hasičské zbrojnice (náklady 70 000 Kč, kryto vlastními zdroji a transferem od Středočeského kraje), revitalizace rybníku (náklady 680 000 Kč, kryto vlastními zdroji a dotací MZe ČR), rekonstrukce veřejného osvětlení (náklady 420 000 Kč, kryto vlastními zdroji a dotací od Středočeského kraje) nebo oprava komunikace v obci Dubovka (náklady 620 000 Kč, financováno z vlastních zdrojů a dotací od Středočeského kraje) atd. (Rozhovor III, závěrečné účty obce Psáře).

Lze konstatovat, že obec Psáře je v realizaci projektů úspěšná a podařilo se jí uskutečnit všechny naplánované akce. Řadu z nich financovala z vlastních zdrojů, na některé se jí podařilo získat dotaci od Středočeského kraje, případně z některého ústředního orgánu státní správy. V současné době (rok 2019) nečerpá žádný úvěr či půjčku

i přesto, že probíhá rozsáhlá rekonstrukce vodovodu a vodovodního přivaděče. Část financování je kryta dotací od Středočeského kraje ve výši 6 mil. Kč (Rozhovor III).

Návrhy na realizaci investičních akcí a oprav může vznést kdokoliv z občanů. S novými náměty nejčastěji přichází starostka nebo zastupitelé, někdy i na základě podnětu veřejnosti. Zastupitelstvo je projedná a starostka následně zjišťuje možnosti financování včetně dotace. Po schválení návrhu je zadáno zpracování projektu, který je znovu projednáván. Teprve poté je požádán dobrovolný svazek obcí CHOPOS o zpracování žádosti o dotaci. Při jednání je zastupitelstvo většinou jednotné (Rozhovor III).

4.5.4 Vyhodnocení čerpání transferů a investiční činnosti vybraných obcí

Tabulka č. 29 zobrazuje vývoj skutečně přijatých investičních transferů v letech 2010 – 2018 v obcích Chmelná, Libež a Psáře. I když obec zpracuje a podá žádost o dotaci se všemi povinnými náležitostmi a mnohdy na ni vynaloží nemalé finanční prostředky, obzvlášť pokud ji zpracovává specializovaná firma, nemá zaručeno, že ji skutečně obdrží. Musí pak zvážit, zda bude plánovanou akci skutečně realizovat, či zvládne krytí investičních nákladů vlastními zdroji, nebo bude řešit její financování formou návratných zdrojů. Chmelná obdržela investiční transfer v letech 2012 - 2013 ze státního rozpočtu na rekonstrukci kulturního domu. Libež vykazuje investiční transfery za rok 2010 ke krytí nákladů na vybudování místní komunikace k nové zástavbě rodinných domů a pořízení hasičské stříkačky. V roce 2011 byly použity na rekonstrukci oplocení hasičské nádrže a vybudování víceúčelového hřiště, v obou letech byl poskytovatelem dotace Středočeský kraj. Investiční výdaje roku 2018 se týkaly zejména vybudování vodovodu a čističky odpadních vod. Projekt zatím nebyl realizován, byla podána žádost o dotaci na Ministerstvo zemědělství ČR a čeká se na její vyhodnocení. Obec Psáře obdržela v roce 2014 dotaci z fondu Středočeského kraje na rekonstrukci hasičské zbrojnice, nejvyšší transfer obdržela roku 2018 ze státního rozpočtu a fondu Středočeského kraje na rekonstrukci místního vodovodu a vodovodního přivaděče. Všechny vybrané obce obdržely i neinvestiční dotace na opravy stávajícího majetku, zajištění provozních a samosprávných činností (Rozhovor I, II, III).

Tabulka 29 Vývoj skutečně přijatých investičních transferů ve vybraných obcích

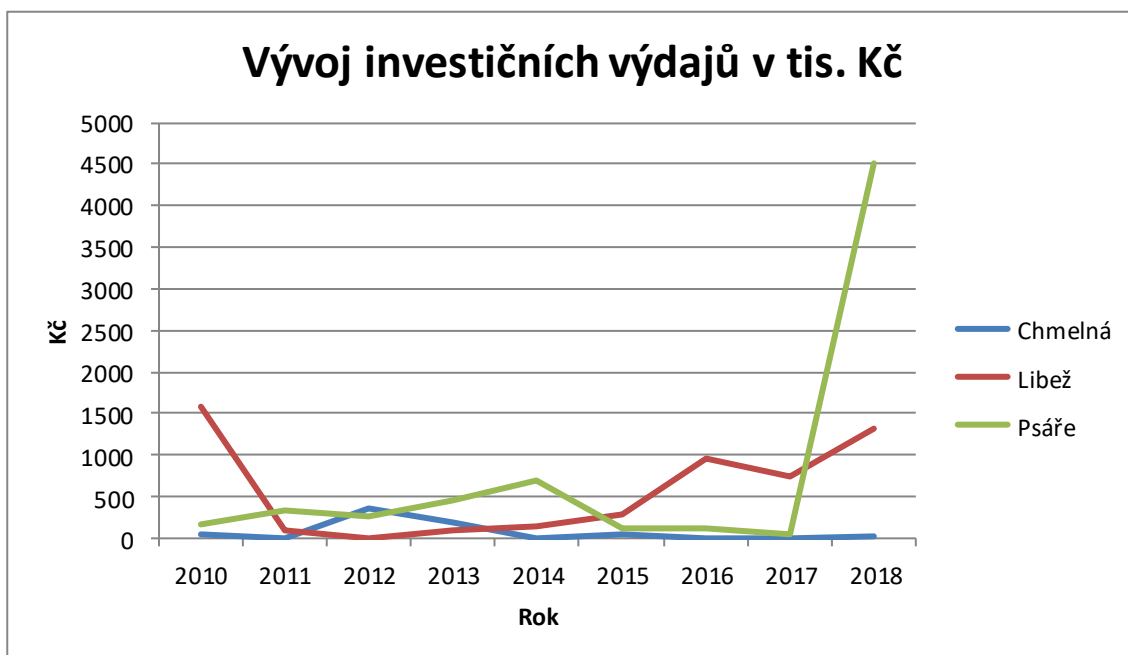
Rok	Skutečně přijaté investiční transfery obce Chmelná	Skutečně přijaté investiční transfery obce Libež	Skutečně přijaté investiční transfery obce Psáře
2010	0	113 000	0
2011	0	38 000	0
2012	268 000	0	0
2013	125 000	0	0
2014	0	0	52 000
2015	0	0	0
2016	0	0	0
2017	0	0	0
2018	0	87 000	4 378 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Graf č. 5 znázorňuje vývoj investičních výdajů v letech 2010 - 2018. Lze říci, že téměř přímou úměrou kopíruje vývoj přijatých investičních transferů, ale v nižších částkách. Většina investičních výdajů byla kryta dotací, proto je jejich vývoj vykazován stejným směrem. Výjimku tvoří Libež, která v roce 2015 nezískala dotaci, a přesto vybudovala v nové zástavbě rodinných domů veřejné osvětlení s náklady ve výši 0,6 mil. Kč. Výdaje kryla vlastními zdroji (Závěrečné účty obcí Chmelná, Libež a Psáře).

Křivka investičních výdajů obce Chmelná je téměř vodorovná, kromě výkyvu v roce 2012. Totéž platí i pro Psáře mimo roku 2014 a rekordního nárůstu investičních výdajů v roce 2018. V Libzi je zaznamenán prudký pokles investic roku 2011 o více než 1,5 mil. Kč, následně došlo k mírnému růstu až do roku 2015. Za sledované období byly nejvyšší investiční výdaje vykázány ve Psářích za rok 2018 související s vybudováním vodovodu a vodovodního přivaděče (Závěrečné účty obcí Chmelná, Libež a Psáře).

Graf 5 Vývoj investičních výdajů ve vybraných obcích v letech 2010 - 2018

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů MF ČR – monitor státní pokladny

5 Výsledky a diskuse

Obce Chmelná, Libež a Psáře si jsou v mnoha ohledech podobné. Jedná se o malé venkovské obce I. typu s obdobným počtem obyvatel, geografickou polohou, veřejnou angažovaností či občanskou vybaveností. Pečují o své území, o potřeby svých občanů a jejich snahou je vytvoření co nejlepších podmínek pro život v obci.

5.1 Skutečné příjmy a výdaje vybraných obcí v letech 2010 - 2018

Chmelná, Libež a Psáře se řadí mezi malé venkovské obce s počtem obyvatel do 200, jen v Libži dosáhl v roce 2018 počtu 208 občanů. Bylo tak možné předpokládat, že budou vykazovat i obdobné příjmy a výdaje, neboť by měly zajišťovat podobný rozsah samosprávných činností, starat se o rozvoj obce a zajistit potřeby občanské vybavenosti. Zajímavé je srovnání celkových příjmů a výdajů přepočtených na jednoho obyvatele, což znázorňují tabulky č. 30 a 31. Výše uvedený předpoklad nepotvrzují. Neplatí tu ani přímá úměra ve vztahu výše příjmů a počtu obyvatel obce.

Tabulka 30 Skutečné příjmy vybraných obcí a jejich přepočet na 1 obyvatele

	Skutečné celkové příjmy v Kč			Skutečné celkové příjmy přepočtené na 1 obyvatele v Kč		
	Chmelná	Libež	Psáře	Chmelná	Libež	Psáře
2010	1 055 000	5 933 000	2 243 000	8 792	35 527	16 615
2011	957 000	5 583 000	1 968 000	7 595	35 113	15 619
2012	2 019 000	5 914 000	2 258 000	14 525	35 202	16 977
2013	1 508 000	2 848 000	2 277 000	10 849	16 368	17 250
2014	1 495 000	2 147 000	2 377 000	10 240	12 339	18 426
2015	899 000	2 994 000	2 647 000	6 243	16 011	21 347
2016	1 251 000	4 272 000	3 066 000	8 628	22 250	24 142
2017	822 000	4 377 000	2 617 000	5 708	22 916	20 606
2018	2 076 000	6 065 000	8 234 000	14 620	29 159	63 338

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny a ČSÚ

Ve sledovaném období vykazuje nejnížší skutečné příjmy přepočtené na jednoho obyvatele Chmelná, i když nemá nejnížší počet obyvatel. Nejvyšší částky dosáhla v roce 2012 (14 525 Kč). V témže roce vykazuje Libež svou druhou nejvyšší sumu 35 202 Kč,

tedy o 142% více než Chmelná. Libež vykazuje v letech 2010 - 2012 tyto příjmy vyšší než 35 000 Kč, této hodnoty Chmelná nedosáhla vůbec a Psáře pouze v roce 2018, kdy ji dokonce převýšila o 80 %.

Obec Libež vykazuje vysoké příjmy i z prodeje stavebních pozemků, jejichž kupní cenu navýšila v důsledku vysokých nákladů na vybudování dopravní a technické infrastruktury (komunikace, veřejné osvětlení, místní rozhlas, energie). Vysoké příjmy jí plynuly i z lesního hospodářství, z prodeje vytěženého dřeva, které mohla následně použít na opravy a modernizaci stávajícího majetku. Obec byla úspěšná v získávání investičních transferů na technická zhodnocení stávajícího majetku či pořízení nového, ale i neinvestičních dotací na finančně nákladné opravy (Rozhovor II).

Tabulka 31 Skutečné výdaje vybraných obcí a jejich přepočet na 1 obyvatele

	Skutečné celkové výdaje v Kč			Skutečné celkové výdaje přepočtené na 1 obyvatele v Kč		
	Chmelná	Libež	Psáře	Chmelná	Libež	Psáře
2010	1 011 000	7 033 000	1 534 000	8 425	42 114	11 363
2011	870 000	5 274 000	1 588 000	6 905	33 170	12 603
2012	2 236 000	6 695 000	1 508 000	16 086	39 851	11 338
2013	1 191 000	2 203 000	1 693 000	8 568	12 661	12 826
2014	1 167 000	1 886 000	2 361 000	7 993	10 839	18 302
2015	899 000	1 743 000	2 158 000	6 243	9 321	17 403
2016	1 251 000	3 456 000	2 444 000	8 628	18 000	19 244
2017	822 000	3 302 000	1 668 000	5 708	17 288	13 134
2018	1 037 000	4 210 000	7 084 000	7 303	20 240	54 492

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny a ČSÚ

Podobný trend tabulky č. 30 zobrazuje i tabulka č. 31 znázorňující skutečné výdaje přepočtené na jednoho obyvatele vybraných obcí v letech 2010 - 2018. Nejnižších hodnot dosáhla opět Chmelná, která nejvíce investovala v roce 2012 do modernizace kulturního domu. Libež vykazuje nejvyšší výdaje v letech 2010 - 2012, souvisejí s jejími investičními aktivitami a rozsáhlými opravami stávajícího majetku. Rekordní výdaje v přepočtu na jednoho obyvatele vykázala obec Psáře roku 2018 ve výši 54 492 Kč v souvislosti s rekonstrukcí vodovodu a vodovodního přivaděče.

5.2 Provozní saldo vybraných obcí v letech 2010 - 2018

Chmelná, Libež a Psáře jsou si velmi podobné v řadě aspektů. Určitou odlišnost lze spatřovat ve skutečnosti, že Libež měla o něco větší možnosti k ovlivnění svých příjmů díky rozsáhlému lesnímu hospodářství a vlastnictví stavebních pozemků, po kterých je velká poptávka. Libež se jeví jako úspěšná i v získávání investičních a neinvestičních transferů. Pozadu nezůstávají ani Psáře, i jí plynuly příjmy z lesního hospodářství. Vybírá i širší okruh poplatků, kromě poplatku za psa a odpadové hospodářství i hřbitovní poplatky, u kterých v současné době (rok 2019) uvažuje o navýšení. Vlastní zrekonstruovaný obecní byt, který pronajímá, a je tak dalším zdrojem finančních prostředků. K navýšení poplatků přistoupila i obec Chmelná z důvodu rostoucích provozních nákladů, zejména u úhrad za vodné a stočné, u paušálních poplatků za přípojku k obecnímu vodovodu a kanalizaci. Obě obce získaly několik investičních i neinvestičních transferů (Rozhovor I, II, III).

Tabulka 32 Vývoj provozního salda vybraných obcí

Rok	Provozní saldo obce Chmelná	Provozní saldo obce Libež	Provozní saldo obce Psáře
2010	81 000	357 000	873 000
2011	97 000	195 000	702 000
2012	- 128 000	- 1 837 000	1 001 000
2013	370 000	2 500 000	1 087 000
2014	327 000	2 064 000	657 000
2015	701 000	2 515 000	530 000
2016	441 000	3 625 000	641 000
2017	1 089 000	4 109 000	983 000
2018	1 062 000	4 578 000	1 115 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Zajímavé je znázornění provozního salda, tedy rozdílu mezi provozními příjmy a výdaji. Do běžných příjmů se člení daňové, nedaňové a neinvestiční transfery, vyloučeny jsou kapitálové příjmy a investiční transfery. Běžnými výdaji jsou obvyklé provozní výdaje spojené se samosprávnou činností a údržbou obce. Výši provozního salda vybraných obcí

v letech 2010 – 2018 znázorňuje tabulka č. 32. Nejvyšší je vykázáno v letech 2013 - 2018 v Libži a vždy přesahuje hodnotu 2 mil. Kč. Záporný zůstatek běžného hospodaření ve výši – 128 000 Kč je vykázán ve Chmelné v roce 2012, je spojen s opravou místního kulturního domu krytou dlouhodobým úvěrem. O rok později byl splacen. Libež vykazuje záporné saldo v roce 2012 v částce – 1 837 000 Kč, který je spojený s opravou stávajícího majetku. Nesoulad mezi běžnými příjmy a výdaji byl pokryt přebytkem hospodaření z minulých let nebo zmíněným úvěrem. Ve Psářích nebyl záporný zůstatek vykázán. Po uhrazení všech provozních nákladů by pro investiční akce nezbýval dostatek finančních prostředků (Závěrečné účty obcí Chmelná, Libež a Psáře, monitor státní pokladny).

5.3 Ukazatel dluhové služby vybraných obcí v letech 2010 - 2018

Ukazatel dluhové služby vyjadřuje finanční zdraví obce a je dán poměrem dluhové služby a základny za uplynulý kalendářní rok. Dluhovou službu tvoří zaplacené úroky, uhrazené splátky vydaných dluhopisů, jistin a leasingu. Dluhová základna je dána objemem skutečně dosažených daňových a nedaňových příjmů včetně transferů souhrnného dotačního vztahu (Pavlík a kol., 2014, s. 63).

Větší riziko zadlužení v důsledku platební neschopnosti hrozí obcím do 1 500 obyvatel, jelikož jsou více omezeny finančními prostředky (Provazníková, 2015, s. 176 - 180). Ministerstvo financí ČR vypočítává ukazatel každé obci a je uveden na monitoru státní pokladny. Horní mez je stanovena na 30 % a při jejím překročení je obec vyzvána ke snížení dluhů. Libež a Psáře ve sledovaném období nepotřebovaly čerpat půjčku, úvěr či jinou formu návratných zdrojů. Náklady kryly vlastními zdroji a přijatými transfery. Obec Psáře použila i výtěžek z veřejné sbírky (Rozhovor II, III, kronika obce Libež a Psáře, závěrečné účty obcí Libež a Psáře). Totéž platí pro Chmelnou pro roky 2010 - 2011 a 2014 - 2018. Na konci roku 2012 se ukazatel dluhové služby vyšplhal na 45,13 % a dluhová služba činila 911 000 Kč. Obec uzavřela smlouvu o poskytnutí dlouhodobého úvěru na částku 1 199 000 Kč na předfinancování modernizace kulturního domu. Do 31. 12. 2013 byl splacen i zapojením transferu (Rozhovor I, monitor státní pokladny, závěrečné účty obce Chmelná).

5.4 Daňové příjmy vybraných obcí v letech 2010 - 2018

Příjmy obecních rozpočtů by měly být dostatečně výnosné, alokované rovnoměrně z hlediska času i prostoru, nenáročné na administrativní zátěž a alespoň v určité míře by měla obec mít možnost ovlivnit jejich výši (Čmejrek, Čopík, 2016, s. 125). Tuto možnost nemají u sdílených daní tvořících největší podíl celkových příjmů. Opakem jsou svěřené daně, respektive daň z nemovitých věcí, kdy celá její vybraná výše připadne obci, k jejímuž území se vztahuje.

Tabulka 33 zobrazuje daňové příjmy obcí Chmelná, Libež a Psáře včetně jejich přepočtu na 1 obyvatele během let 2010 - 2018. Kromě roku 2011 byl v ostatních letech ve všech obcích zaznamenán meziroční nárůst. Nejvyšší průměrné hodnoty přepočtené na 1 obyvatele bylo dosaženo v obci Psáře v částce 15 204 Kč, následuje Libež s výší 11 473 Kč a nejnižší daňové příjmy vykazuje Chmelná s 9 101 Kč. Největší podíl daňových příjmů tvoří sdílené daně a daň z nemovitých věcí, konkrétní částky uvádí tabulka č. 34.

Tabulka 33 Skutečné daňové příjmy vybraných obcí a jejich přepočet na 1 obyvatele

	Skutečné daňové příjmy v Kč			Skutečné daňové příjmy přepočtené na 1 obyvatele v Kč		
	Chmelná	Libež	Psáře	Chmelná	Libež	Psáře
2010	832 000	1 591 000	1 739 000	6 933	9 527	12 881
2011	813 000	1 416 000	1 544 000	6 352	8 479	11 969
2012	920 000	1 668 000	1 758 000	6 619	9 929	13 218
2013	1 170 000	1 936 000	1 987 000	8 417	11 126	15 053
2014	1 287 000	2 006 000	2 027 000	8 815	11 529	15 713
2015	1 384 000	1 995 000	1 943 000	9 611	10 668	15 669
2016	1 500 000	2 538 000	2 157 000	10 345	13 219	16 984
2017	1 703 000	2 619 000	2 161 000	11 826	13 712	17 015
2018	1 845 000	3 134 000	2 383 000	12 993	15 067	18 331

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny a ČSÚ

Vývoj sdílených daní a daně z nemovitých věcí v období let 2010 - 2018 znázorňuje tabulka č. 34. Do sdílených jsou započteny podíly na dani z příjmů fyzických a právnických osob a daně z přidané hodnoty. Z tabulky jsou vyloučeny místní a správní poplatky a ostatní daně a poplatky, dosahují nízkých hodnot a na celkových příjmech se podílejí zanedbatelně.

Tabulka 34 Vývoj sdílených daní a daně z nemovitých věcí ve vybraných obcích

Rok	Sdílené daně obce Chmelná	Sdílené daně obce Libež	Sdílené daně obce Psáře	Daň z nemovit. věcí obce Chmelná	Daň z nemovit. věcí obce Libež	Daň z nemovit. věcí obce Psáře
2010	709 000	1 365 000	1 401 000	122 000	223 000	289 000
2011	692 000	1 249 000	1 218 000	120 000	164 000	278 000
2012	774 000	1 370 000	1 422 000	124 000	289 000	279 000
2013	1 006 000	1 725 000	1 647 000	138 000	199 000	278 000
2014	1 142 000	1 762 000	1 693 000	119 000	234 000	278 000
2015	1 208 000	1 717 000	1 593 000	138 000	263 000	294 000
2016	1 321 000	2 231 000	1 826 000	144 000	291 000	274 000
2017	1 532 000	2 316 000	1 809 000	138 000	283 000	294 000
2018	1 668 000	2 844 000	1 996 000	142 000	251 000	295 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

V průběhu sledovaného období vykazovala Chmelná nejnižší příjmy ze sdílených daní (celkem 10 052 000 Kč). Její celkové skutečné příjmy za roky 2010 - 2018 činily 12 082 000 Kč, podíl sdílených daní na nich byl 83 % a daně z nemovitých věcí pak 10 %. Z toho vyplývá, že sdílené daně tvoří většinu všech příjmů rozpočtu.

Na sdílených daních obdržela obec Libež v letech 2010 - 2018 částku 16 579 000 Kč, což je 41 % všech skutečných příjmů. Podíl majetkové daně na skutečných příjmech (40 088 000 Kč) se vyšplhal na 5 %. V Libzi tvoří vyšší podíl na skutečných příjmech nedaňové příjmy, zejména neinvestiční transfery a příjmy z lesního hospodářství a prodeje dlouhodobého majetku (stavebních parcel).

Psáře vykazují za období let 2010 - 2018 celkové příjmy v souhrnu 27 687 000 Kč, podíl sdílených daní na nich činí 53 % (14 605 000 Kč) a daně z nemovitých věcí 9 % (2 559 000 Kč). Nadpoloviční většina příjmů je tvořena sdílenými daněmi. Poměr zkreslují několika milionové investiční transfery, které obec obdržela na rekonstrukci vodovodu a vodovodního řádu (Rozhovor I, II, III, monitor státní pokladny).

Z tabulky č. 34 je zřejmý meziroční růst sdílených daní, hranice 2 mil. Kč byla překročena jen v Libzi v letech 2016 - 2018. Navyšování je způsobeno spíše konjunkturou hospodářského cyklu. S růstem platů obyvatel jsou odváděny vyšší daně a obce tak

získávají více prostředků. I přes stálý růst podílu sdílených daní obce „volají“ po změně rozpočtového určení daní. Bez transferů by nebyly schopné financovat nákladnější akce.

Tabulka 35 Vývoj sdílených daní a daně z nemovitých věcí v obci Modrava

Rok	2010	2011	2012	2014	2017
Sdílené daně obce Modrava	4 878 000	4 009 000	6 133 000	6 496 000	5 127 000
Daň z nemovitých věcí obce Modrava	139 000	129 000	155 000	177 000	143 000

Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR – monitor státní pokladny

Pro zajímavost je v tabulce č. 35 uveden i vývoj sdílených daní a daně z nemovitých věcí nejbohatší české obce Modrava. V této šumavské obci, která nemá ani 100 obyvatel, má trvalé bydliště miliardář Zdeněk Bakala. Vlastní zde několik nemovitostí a obci tak plynou značné finanční prostředky i v podobě podílu na dani z příjmu fyzických osob. Příjmy sdílených daní jsou daleko vyšší než v ostatních venkovských obcích, i když zde žije méně obyvatel. Překročily dokonce hranici 6 mil. Kč. Výnos z daně z nemovitých věcí je srovnatelný a nijak extrémně nevybočuje (Monitor státní pokladny).

5.5 Transfery a investiční aktivity vybraných obcí v letech 2010 - 2018

Chmelná, Libež a Psáře jsou malé venkovské obce, jež jsou při realizaci investičních aktivit značně omezeny výší svých rozpočtů. Bez investičních dotací by nemohly větší akce realizovat. Totéž platí i pro opravy stávajícího majetku, zejména obecních budov, dopravní a technické infrastruktury a jiného zařízení občanské vybavenosti.

Chmelná obdržela v průběhu let 2010 – 2018 transfery v celkové výši 1 751 000 Kč, z toho bylo 22 % investičních (393 000 Kč) a 78 % neinvestičních (1 358 000 Kč). Investiční dotace byly obci poskytnuty na technické zhodnocení kulturního domu, nejvíce se investovalo do hmotného majetku, zejména staveb. V roce 2019 byla zahájena rekonstrukce budovy obecního úřadu za přispění dotace Středočeského kraje. Složitější projekty obci zpracovává specializovaná firma.

Libež získala ve sledovaném období transfery ve výši 10 830 000 Kč. Investiční činila pouze 2 % (238 000 Kč) a 98 % (10 593 000 Kč) z nich bylo neinvestičních použitých zejména na opravy majetku. Nejčastějším poskytovatelem byl Středočeský kraj. Náklady byly převážně vynaloženy na vybudování místních komunikací, opravy stávajících budov, rekonstrukce technické infrastruktury či vybudování areálu pro

sportovní vyžití. Žádosti o menší dotace a související administrativní úkony si obec zpracovává sama, u náročnějších akcí využívá služeb odborníků.

Obec Psáře obdržela dotace v celkové výši 5 700 000 Kč, z toho 4 430 000 Kč (78 %) bylo investičních a 1 270 000 Kč (22 %) připadlo na neinvestiční. Jejich největší objem se týká rozsáhlé rekonstrukce vodovodu a vodovodního přivaděče. Největší náklady se týkaly hmotného majetku, zejména staveb. Žádosti o dotace obci zpracovává dobrovolný svazek obcí CHOPOS, jehož je členem, čímž se i snižuje riziko pochybení.

Všem obcím se daří čerpat investiční i neinvestiční dotace, zejména Libež je v jejich získání velice úspěšná a jejich celková výše přesahuje 10 mil. Kč. Přibližně o necelou polovinu méně vykazuje obec Psáře. Nejhůře je na tom Chmelná, jejíž dotace nepřesáhly ani 2 mil. Kč. Chmelné a Psářím se dosud podařilo uskutečnit všechny plánované investiční akce i opravy majetku. Libež zatím nezahájila samotnou realizaci vybudování vodovodu a čističky odpadních vod s předpokládanými náklady 86 mil. Kč. I přesto lze říci, že si všechny obce v tomto ohledu vedou dobře a jsou úspěšné při získávání dotací i samotné realizaci projektů.

6 Závěr

Příchodem politických, společenských a ekonomických změn a reformy veřejné správy po roce 1989 se zásadně změnilo financování obcí. Byl jim navrácen historický majetek, se kterým hospodaří a mohou s ním nakládat a získávat tak finanční prostředky pro chod obce a její další rozvoj. Při výkonu samosprávy mají větší pravomoc, ale také více povinností a větší zodpovědnost.

Rozpočtové hospodaření současných obcí je plně v jejich kompetenci a na nich samotných záleží, jak bude rozpočet koncipován a jaké priority pro dané rozpočtové období budou stanoveny. Ze salda skutečných příjmů a výdajů nelze dovodit, zda obec hospodaří dobře či špatně. Vyhodnocení skutečného hospodaření je mnohem složitější, rozpočtové saldo je jen jedním z mnoha dílčích údajů.

Převažujícími zdroji financování obcí jsou daňové a nedaňové příjmy a transfery, zejména v souvislosti s rozpočtovým určením daní. Jeho nastavení nehodnotí obec příliš kladně, systém by se měl změnit tak, aby obcím plynuly vyšší podíly ze státem vybraných daní. Stát ale může rozdělit jen tolik prostředků, kolik má k dispozici. Celé to souvisí i s celkovou vyspělostí státu a momentální ekonomickou situací. Daňové příjmy mohou obce ovlivnit pouze změnou výše místních poplatků, nesmí však být překročena jejich maximální částka daná zákonem. Daňové příjmy může ovlivnit i změnou daně z nemovitosti, a to zvýšením nebo snížením místního koeficientu určeného obecně závaznou vyhláškou. K tomuto kroku přistupují nerady, pouze v případech velkého nárůstu provozních nákladů, protože jejich snahou je přilákat mladé rodiny k trvalému bydlení. Navyšování poplatků by mělo být přiměřené a pro občany únosné. Výnos z místních poplatků tvoří jen nepatrný podíl na celkových příjmech obce a zvýšení se projeví zanedbatelně.

Pokud mají obce nevyužívané pozemky, které by mohly být určeny pro rodinnou zástavbu, mohly by zvážit jejich prodej. Alespoň krátkodobě by zvýšil kapitálové příjmy obecního rozpočtu a současně by vzrostl i výnos daně z nemovitých věcí. Kvůli rostoucím nákladům by obce mohly zvýšit prodejní cenu u stavebních parcel, které v současné době (rok 2019) nabízejí k prodeji. Obce mají vhodnou polohu, školy, zdravotnická a další zařízení jsou k dispozici do vzdálenosti 7 - 12 km, přivaděč na dálnici D1 je nedaleko a zájem o stavební parcely stále trvá. Vlivem demografického růstu by následně vzrostly

i daňové příjmy, protože jedním z ukazatelů pro stanovení podílu obcí na nich je i jejich počet obyvatel.

Obec Psáře vlastní ve své budově bývalé školy byt a má několik možností, jak s ním naložit a docílit zvýšení svých příjmů. Pokud by se jej rozhodla prodat současným či jiným nájemníkům, krátkodobě by se jí zvedly kapitálové příjmy a současně by dlouhodobě poklesly náklady na jeho údržbu. Obec by zároveň nehradila za tuto jednotku daň z nemovitých věcí, naopak by její výnos obdržela v rámci rozpočtového určení daní. Další možností je byt si ponechat, zvýšit nájemné a mít tak dlouhodobý pravidelný příjem. Budova, v níž se byt nachází, prošla rekonstrukcí a obec by mohla stanovit vyšší nájemné.

Pokud obce mají nějaké nebytové prostory, které využívají jen minimálně, lze je nabídnout k pronájmu, např. drobným živnostníkům k poskytování služeb (kadeřník, kosmetika, masáže apod.) a obci by tak plynuly pravidelné příjmy z pronájmu.

Obce většinou nemají dostatek finančních prostředků na projekty, které jsou nuceny řešit (např. kanalizace). Často je nedostačující i transfer, jelikož se musí určitou částí na jejich financování podílet vlastními zdroji. Ponižení obecních výdajů také není jednoduché, některé ani snížit nelze. Řada spotřebitelských cen za zboží a služby se navyšuje, a tak jednou z možností jak ušetřit je spolupráce s jinými obcemi na základě veřejnosprávní smlouvy.

V malých venkovských obcích jsou úkony v přenesené působnosti prováděny v malém měřítku a jsou téměř nepodstatné. Příspěvky od státu na jejich zajištění nejsou nijak vysoké a lze je hodnotit jako dostačující. Investiční transfery jsou nenárokové a obce ani po zpracování žádosti nemají zaručeno, že jim budou poskytnuty. Mnohdy vynakládají nemalé finanční prostředky za její zpracování specializovaným firmám, aby se vyvarovaly případného pochybení a následného rizika sankcí uložených poskytovatelem dotace. Hrozí tak jejich zbytečné vynaložení, pokud obce transfer nezískají. Nastavený systém může svádět k lobbingu a korupčnímu protiprávnímu jednání. Některé obce se mohou cítit v tomto ohledu znevýhodněné, když jiné získávají dotace opakovaně (Rozhovor I, II, III).

Pokud samy obce nemají možnost ovlivnění nedaňových příjmů a nechtějí se výrazně zadlužit, při realizaci nákladnějších akcí a oprav jsou odkázány na transfery. Bez nich pokryjí pouze základní provoz obce a větší projekty samy realizovat nemohou.

V minulosti byly a i dnes jsou často kritizovány tzv. střediskové obce. Byla to centra rozvoje, do kterých byly směřovány investice a poskytovaly občanskou vybavenost

svým spádovým obcím. Vzhledem k tomu, že byly větší a sdružovaly více obcí, byl větší předpoklad, že se do vedení dostanou vzdělanější a schopnější lidé než v současných malých obcích. I nejmenší vesničky často vlastní rozsáhlý majetek (lesy, historické budovy, rybníky, zemědělskou půdu atd.), o kterém rozhodují a nakládají s ním. Pokud jsou ve vedení nekompetentní lidé, mohou z nevědomosti napáchat nenapravitelné škody.

Představitelé malých obcí si stěžují na narůstající administrativu, kterou jen těžko zvládají, na úkor svého volného času a svých dovolených. Stát nemůže vytvářet pro malé obce jiná pravidla a zákony. Je tedy otázkou, zda by se alespoň ty nejmenší neměly sloučit na základě určitých kritérií, kdy by mohl být např. stanoven limit minimálního počtu obyvatel, od kterého by mohly být obce samostatné. Malé obce nemají pro svůj rozvoj dostatek finančních prostředků a často ani kompetentních zastupitelů. Nebylo by tedy řešením znovuzavedení nějaké střediskové soustavy?

Tabulka č. 36 uvádí výši měsíčních odměn uvolněných a maximální výši odměn neuvolněných členů zastupitelstev v souladu s nařízením vlády č. 318/2017 Sb., o výši odměn zastupitelstev územních samosprávných celků. Pro zjednodušení obsahuje údaje jen ke dvěma kategoriím obcí (do 300 a do 600 obyvatel) a odměnám pro starostu, místostarostu a jiného člena rady (kromě starosty a místostarosty). Nařízení upravuje i odměny pro ostatní členy zastupitelstva, výborů a komisí (Nařízení vlády 318/2017 Sb., o výši odměn zastupitelstev územních samosprávných celků).

Tabulka 36 Odměny uvolněných a neuvolněných členů zastupitelstev obcí v Kč

Počet obyvatel v obci	Uvolnění členové zastupitelstva			Neuvolnění členové zastupitelstva		
	Starosta	Místostarosta	Člen rady	Starosta	Místostarosta	Člen rady
Do 300	42 959	37 804	33 508	25 775	23 198	5 155
Od 301 do 600	48 244	42 455	37 630	28 946	26 051	5 789

Zdroj: nařízení vlády 318/2017 Sb., o výši odměn zastupitelstev územních samosprávných celků

Z tabulky č. 1 je zřejmé, že v roce 2018 bylo na území ČR 1.423 obcí s počtem obyvatel do 200. Za předpokladu, že by ve všech působil neuvolněný starosta s místostarostou a náležela jim maximální měsíční odměna uvedená v tabulce č. 36, mělo být vynaloženo téměř 70 mil. Kč měsíčně. Za rok částka činí téměř 840 mil. Kč a za volební období 3 360 mil. Kč. Měsíční odměny jsou poskytovány i dalším představitelům

obce, např. neuvolněnému předsedovi výboru zastupitelstva či komise rady náleží maximální výše 2 577 Kč, neuvolněnému členovi výboru či komise 2 148 Kč a neuvolněným zastupitelům až 1 289 Kč (Nařízení vlády 318/2017 Sb.). Celkově se odměny představitelů všech obcí pohybují v řádech několika miliard korun. V roce 2018 vydala Chmelná na platy a podobné související výdaje částku 419 000 Kč, Libež 473 000 Kč a Psáře 574 000 Kč (Monitor státní pokladny). Pokud by bylo přistoupeno k formě slučování obcí, došlo by k úspoře finančních prostředků a jejich účelnějšímu využití. Systém by musel být nastaven tak, aby se středisková obec starala i o své menší přidružené obce a zajistila jim odpovídající rozvoj. Neměla by získané příspěvky a dotace využít pouze pro sebe.

Závěrem lze říci, že vybrané obce, jejichž hospodaření v letech 2010 – 2018 je předmětem této diplomové práce, jsou schopné zajistit dostatek finančních prostředků pro zajištění základní občanské vybavenosti a rozvoj obce. Jejich hospodaření lze hodnotit jako dobré, i když v některých letech skončilo schodkem. Ten byl kryt přebytky z minulých let, pouze Chmelná přistoupila v roce 2012 k čerpání bankovního úvěru. Rostoucí demografický vývoj a vysoká poptávka po stavebních pozemcích ve vybraných obcích jen potvrzují skutečnost, že jsou zde místní občané spokojeni a mají zaručeny dobré životní podmínky.

7 Seznam použitých zdrojů

BALÍK, Stanislav, 2005. *Metodologie výzkumu komunální politiky*. In FIALA, P., STRMISKA, M. *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*. Brno: CDK. s. 163-175. ISBN 80-7325-074-8.

BALÍK, Stanislav, 2009. *Komunální politika, obce, aktéři a cíle místní politiky*. 1. vyd., Praha: Grada Publishing, a. s. 256 s. ISBN 978-80-247-2908-4.

BERNARD, Josef, KOSTELECKÝ, Tomáš, ILLNER, Michal, VOBECKÁ, Jana, 2011. *Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj*. 1. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství. 240 s. ISBN 978-80-7419-069-8.

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, ČOPÍK, JAN, 2010. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. 1. vyd., Praha: GRADA Publishing, a.s. 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5.

ČMEJREK, Jaroslav, ČOPÍK, Jan, 2016. *Veřejná správa*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. 152 s. ISBN 978-80-7394-578-7.

DRULÁK, Pavel a kol., 2008. *Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, s. r. o. 256 s. ISBN 978-80-7367-385-7.

HEINELT, Hubert, HLEPAS, Nicolas, Komnemos, 2006. *Typologies of Local Government Systems*. In Bäck, H., H. Heinelt, A. Magnier (eds.) *The European Mayor. Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

HEINELT, Hubert, MAGNIER, Annick, CABRIA, Marcello, REYNAERT Herwig, 2018. *Political Leaders and Changing Local Democracy. The European Mayor*. Cham: Palgrave Macmillan. 486 s. ISBN 978-3-319-67409-4.

JÜPTNER, Petr, 2004. *Komunální koalice a politické modely*. Politologická revue 10, 2, 80-101. ISSN 1211-0353.

KOUDELKA, Zdeněk, 2003. *Průvodce územní samosprávou po 1. 1. 2003 včetně úplného znění obecního a krajského zřízení*. Praha: Linde. 237 s. ISBN 80-7201-403-X.

KRUNTORÁDOVÁ, Ilona, 2015. *Politické aspekty financování českých měst*. 1. vyd., Praha: Karolinum. 191 s. ISBN 978-80-246-2744-1.

KUKUČKOVÁ, Soňa, BAKOŠ, Eduard, 2019. *Does Participatory Budgeting Bolster Voter Turnout in Elections? The Case of the Czech Republic*. NISPACEE JOURNAL OF PUBLIC ADMINISTRATION AND POLICY. Vol.: 12, Issue: 2, p. 109-129 [online]. [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <https://content.sciendo.com/view/journals/nispa/12/2/article-p109.xml?lang=en>.

LORENC, Jiří, 2019. *Rozpočtová skladba účetnictví 2019*. 1. vyd., Praha: M LORDY s. r. o., s. 480. ISBN 978-80-907535-0-1.

MATEJ, Miroslav, 2019. *Hospodaření územních rozpočtů v roce 2018*. Deník veřejné správy, OF 2/2019. [online]. [cit. 2019-12-01]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6774242>.

MOURITZEN, Poul, Erik, SVARA, James H., 2002. *Leadership at the Apex: Politicians and Administrators in Western Local Governments*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press. 334 s. ISBN 0-8229-5785-X.

PAVLÍK, Marek a kol., 2014. *Jak úspěšně řídit obec a region. Cíle, nástroje, trendy, zahraniční zkušenosti*. Praha: GRADA Publishing, a.s. 160 s. ISBN 978-80-247-5256-3.

PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav, JETMAR, Marek, 2008. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3.vyd., Praha: ASPI, a. s.. 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.

PEKOVÁ, Jitka, 2011. *Finance územní samosprávy. Teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 588 s. ISBN 978-80-7357-614-1.

PROVAZNÍKOVÁ, Romana, 2015. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 3. vyd., Praha: GRADA Publishing, a.s. 288 s. ISBN 978-80-247-5608-0.

SCHAFFER, Michael, 2000. *Municipal finance. Municipal budgeting*. Worldbank.org. Number 21009 [online]. [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/815941468739546791/pdf/multi-page.pdf>.

SWIANIEWICZ, Pawel, 2014. *An Empirical Typology of Local Government Systems in Eastern Europe*. Local Government Studies. Volume: 40, Issue: 2, Pages: 292-311. DOI: 10.1080/03003930.2013.807807 [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03003930.2013.807807>.

TOCAUER, Martin, SCHNEIDEROVÁ, Ivana, 2019. *Rozpočet a rozpočtový proces*. 1. vyd., Praha: Nakladatelství Acha obec účtuje, s.r.o. 261 s. ISBN 978-80-905420-8-2.

VYBÍHAL, Václav, 2018. *Fiscal Decentralisation and Its Impact on Economy of Municipalities in the Slovak Republic and Czech Republic*. Politické vedy, Vol. 21, Num. 2, p. 78-100 [online]. [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/en/archive/2018/2-2018/vaclav-vybihal.html>.

ŽEHROVÁ, Jana, PFEIFEROVÁ, Daniela, 2009. *Finance municipalit*. 2. vyd., Praha: Česká zemědělská univerzita. 166 s. ISBN 978-80-213-2024-6.

Legislativa

Narizení vlády č. 318/2017 Sb., o výši odměn zastupitelstev územních samosprávných celků [online]. [cit. 2020-01-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-318>.

Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-323>

Vyhláška č. 416/2004 Sb., vyhláška, kterou se provádí zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole) [online]. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-416>

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/obor/ustava-a-ustavni-zakony>

Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993Sb., Ústava České republiky [online]. [cit. 2019-11-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-347>

Zákon České národní rady č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-565>

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-243>

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-250>

Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-320>

Zákon č. 420/2004 Sb., o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-420>

Zákon č. 634/2004 S., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-634>

Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-23>

Ostatní zdroje

Kroniky obce Libež I, II, III

Kronika obce Psáře

Kronika obce Chmelná

Zápisy ze zasedání zastupitelstva obce Chmelná za roky 2010 – 2018

Zápisy ze zasedání zastupitelstva obce Libež za roky 2010 - 2018

Zápisy ze zasedání zastupitelstva obce Psáře za roky 2010 - 2018

Závěrečné účty, finanční a účetní výkazy obce Chmelná za roky 2010 - 2018

Závěrečné účty, finanční a účetní výkazy obce Libež za roky 2010 - 2018

Závěrečné účty, finanční a účetní výkazy obce Psáře za roky 2010 - 2018

Rozhovor I vedený s členem zastupitelstva obce Chmelná Pavlem Novákem ze dne 12. 10. 2019, 29. 10. 2019 a 14. 12. 2019

Rozhovor II vedený s bývalým místostarostou obce Libež Jaromírem Holubem ze dne 4. 10. 2019, 26. 10. 2019 a 23. 11. 2019

Rozhovor III vedený se starostkou obce Psáře Bc. Petrou Kadlečkovou ze dne 15. 11. 2019, 2. 12. 2019 a 17. 12. 2019

Internetové zdroje

Český statistický úřad. *Příjmy územních celků. Obecní rozpočty* [online]. [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=FIN02&z=T&f=TABULKA&katalog=30830&str=v26&u=v4_VUZEMI
97_19.

Český statistický úřad. *Výdaje územních rozpočtů* [online]. [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=FIN03&z=T&f=TABULKA&katalog=30830&str=v71&u=v4_VUZEMI_97_19.

Český statistický úřad. *Historický lexikon obcí ČR 1869 – 2011* [online]. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/iii-pocet-obyvatel-a-domu-podle-kraju-okresu-obci-a-casti-obci-v-letech-1869-2011_2015

Český statistický úřad. *Databáze demografických údajů za obce ČR* [online]. [cit. 2019-12-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

Český statistický úřad. *Velikostní skupiny obcí – počet obcí* [online]. [cit. 2019-12-15]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=RSO08a&f=TABULKA&z=T&skupId=746&katalog=30829&pvo=RSO08a&str=v394>.

Google Maps [online]. [cit. 2020-01-16]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/@49.7040999,14.9781426,12z>.

Městská část Praha 10. *Daň z nemovitostí se upraví jen dočasně, než bude stabilizováno hospodaření* [online]. [cit. 2019-12-15]. Dostupné z: <https://www.praha10.cz/urad-mc/tiskove-zpravy-a-aktuality/artmid/4284/dan-z160nemovitosti-se-upravi-jen-docasne-nez-bude-stabilizovano-hospodareni?articleid=2954>

Městská část Praha 10. *Zápis z 10. zasedání Zastupitelstva městské části Praha 10 konaného dne 23. září 2019* [online]. [cit. 2019-12-15]. Dostupné z: https://praha10.cz/Portals/0/docs/RaZ/zapisy/z2018-2022/zapis_10_ZMC_23_9_2019.pdf?ver=2019-10-01-121652-103.

Ministerstvo financí ČR. *Monitor. Státní pokladna* [online]. [cit. od 2019-11-30 do 2019-12-31]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/>.

Ministerstvo financí ČR. *MF vytvořilo pro obce kalkulačku rozpočtové odpovědnosti* [online]. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2017/mf-vytvorilo-pro-obce-kalkulacku-rozpocet-28166>.

Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet územních rozpočtů za rok 2018* [online]. [cit. 2020-01-05]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/statni-zaverecny-ucet-uzemnich-rozpocetu/2018/statni-zaverecny-ucet-uzemnich-rozpocetu-35487>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Nezaměstnanost v obcích od března 2014* [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/nezamestnanost-v-obcich>.

Oficiální webové stránky obce Chmelná [online]. [cit. od 2019-11-30 do 2019-12-20]. Dostupné z: https://obec-chmelnna.webnode.cz/#utm_content=card&utm_term=obec%20chmeln%C3%A1&utm_medium=hint&utm_source=search.seznam.cz.

Oficiální webové stránky obce Libež [online]. [cit. od 2019-11-30 do 2019-12-20]. Dostupné z: <https://www.obec-libez.cz/>.

Oficiální webové stránky obce Psáře [online]. [cit. od 2019-11-30 do 2019-12-20]. Dostupné z: https://chopos.cz/psare-titulni-strana.html#utm_content=card&utm_term=obec%20ps%C3%A1%C5%99e&utm_medium=hint&utm_source=search.seznam.cz.

Oficiální webové stránky Středočeského kraje. *Participativní rozpočet Středočeského kraje* [online]. [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: <https://www.participativni-rozpocet.cz/>.

8 Přílohy

8.1 Příloha A – Seznam otázek pro rozhovory vedené s představiteli vybraných obcí Středočeského kraje

Pro zpracování diplomové práce byly zásadním zdrojem informací rozhovory s představiteli vybraných obcí Středočeského kraje, Chmelná, Libež a Psáře. Respondentem obce Chmelná je člen zastupitelstva obce Pavel Novák, který je současně členem kontrolního výboru. V komunální politice působí druhým volebním obdobím. Za obec Libež byly vedeny rozhovory k získání spíše doplňujících údajů, neboť autorka navazuje na svou bakalářskou práci obhájenou na České zemědělské univerzitě v roce 2018 s názvem Samospráva a veřejný život v obci Libež. Informace poskytl bývalý místostarosta pan Jaromír Holub, který svou funkci vykonával nepřetržitě od roku 1990 do komunálních voleb konaných roku 2018, tedy 28 let. I přesto, že je ve starobním důchodu, je aktivním občanem podílejícím se na veřejném životě. Respondentkou v obci Psáře byla stávající starostka obce, paní Bc. Petra Kadlečková, která tuto funkci zastává již druhé volební období. Před tím působila po několik období jako členka zastupitelstva.

Představitelům obcí byly pokládány následující dotazy:

1. Byla Vaše obec před rokem 1989 vždy samostatná, nebo patřila pod nějakou střediskovou obec? Pokud ano, kdy zanikl MNV?
2. Můžete uvést nějaké významné události nebo zajímavosti z Vaší obce (historické i současné), které se vztahují i k jejímu hospodaření?
3. Jakou občanskou vybaveností disponuje Vaše obec? Plánujete v tomto směru nějaké změny, významnější akce?
4. V jaké podobě je ve Vaší obci od roku 2010 zpravidla schvalován rozpočet (vyrovnaný, přebytkový, schodkový)? Pokud jako schodkový, čím je tento schodek krytý a čím je způsoben? Upravený rozpočet končí zpravidla se stejným výsledkem jako schválený rozpočet nebo jiným?
5. Jak náročný je schvalovací proces, zapojují se i občané? Zajímají se o to, jak je nakládáno s veřejnými prostředky obce? Má obec vždy schválený rozpočet před 1. 1. nového rozpočtového roku, nebo se v době po 1. 1. do doby schválení rozpočtu řídí hospodaření obce pravidly rozpočtového provizoria?

6. Jaké příjmy jsou v rozpočtu Vaší obce nejvýznamnější? Ovlivňujete nějakým způsobem záměrně příjmovou stránku rozpočtu? Pokud ano, jakým způsobem? Přistupujete k navýšení některých položek, např. zavedením či navýšením místních poplatků, prodejem majetku atd.? Jaké místní poplatky máte v obci zavedeny? Co tvoří nejvýznamnější majetek Vaší obce (nejrozsáhlejší, s nejvyšší hodnotou, i historickou)?
7. Jaké výdaje jsou v rozpočtu Vaší obce nejvyšší? Daří se Vám nějaké položky výdajové stránky rozpočtu snižovat, např. energie, odpadové hospodářství, ostatní provozní výdaje atd.? Spolupracuje Vaše obec s jinou obcí, či jiným uskupením při zajišťování některých služeb nebo činností z důvodu snížení nákladů? Jak spolupráci hodnotíte? Je efektivní? Pokud tato spolupráce neexistuje, uvažujete o ní?
8. Využíváte ke krytí výdajů návratné zdroje (půjčky, úvěry, návratné finanční výpomoci apod.? Pokud ano, jaké a v jaké výši (orientačně, v řádech). Který subjekt je zpravidla jejich poskytovatelem? Je Vaše obec zadlužená?
9. Daří se Vám realizovat plánované/zamýšlené projekty z tzv. zásobníku projektů (pokud takový máte) s ohledem na disponibilitu vlastních finančních prostředků a možného čerpání dotací? Pravděpodobně žádná obec není schopná zvládnout velkou finanční náročnost investic jen z vlastních zdrojů. Jste v jejich realizaci úspěšnější?
10. Daří se Vám čerpat dotace? Využíváte ke krytí výdajů tuzemské či evropské dotace? Ve které oblasti nejvíce? Žádosti o čerpání dotací si zpracováváte a podáváte sami nebo využíváte hrazené služby, i když se jedná o související náklady navíc?
11. Můžete uvést největší a finančně nejnákladnější investiční akce, které Vaše obec realizovala po roce 1989? Jaké byly jejich celkové náklady a z jakých zdrojů byly hrazeny? Plánujete nějaké velké, finančně náročné projekty a investice v budoucím období např. pěti až deseti let?
12. Omezuje Vás nějakým způsobem zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, překročili jste hranici pro poměr svých dluhů a příjmů stanovenou tímto zákonem?
13. Bylo v minulosti ve Vaší obci zřízeno nějaké zařízení, stavba či cokoliv jiného, co je v současné době pro obec finanční zátěží?

14. Zastupitelstvo obce je kolektivním orgánem a kolektivně rozhoduje i o plánovaných investičních akcích. Kdo je ale autorem těchto nápadů, kdo nejčastěji přichází s náměty? Jsou to i občané obce? Jak následně probíhá diskuse a jejich schvalování? Jakou roli zde hraje starosta? Spatřujete „převahu“ starosty nebo jiného člena zastupitelstva, je někdo tzv. „tahounem“? Schvaluje zastupitelstvo návrhy jednomyslně nebo panují rozpory? Stává se často, že akce není schválena?
15. Zřizuje Vaše obec příspěvkové organizace nebo organizační složky? Pokud ano, poskytuje jim kromě provozních příspěvků i jiné prostředky a majetek?
16. Fungují ve Vaší obci nějaké spolky a sdružení? Podílejí se na veřejném dění a podílí se obec na jejich řízení a financování?
17. V jaké míře a jak se na komunální politice a dění v obci podílejí místní občané? Jak velká je jejich účast na veřejném zasedání zastupitelstva obce?
18. Kdo ve Vaší obci provádí přezkoumání hospodaření? Předpokládám, že nejčastěji krajský úřad. Využili jste ale někdy služeb i jiného auditora? Pokud ano, proč?
19. Jak ze své praxe hodnotíte fungování komunální politiky? Jaký máte názor na nastavený systém hospodaření obcí? Kde spatřujete nedostatky a co naopak hodnotíte pozitivně? Jaký máte názor na současné nastavení rozpočtového určení daní? Je něco, co byste změnili? Jaký máte názor na výši příspěvku na výkon přenesené působnosti? Pokrývá Vám vzniklé náklady nebo je musíte krýt i z vlastních zdrojů? Můžete uvést některé činnosti vykonávané obcí v rámci přenesené působnosti (tedy plníte úkoly státu)?